



# Baromedr Mabwysiadu

Cipolwg ar fabwysiadu yng Nghymru

Medi 2025



CYMRU

**AdoptionUK**

Teulu gyda'n gilydd  
Together we're family

# Contents

---

Nodyn am iaith	3
Rhagair	5
Crynodeb gweithredol	7
Dadansoddiad manwl	11
Y Camau Cynnar	12
Teuluoedd mabwysiadol sefydledig	20
Pobl Ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc	44
Oedolion wedi'u mabwysiadu	57
Atodiad	75



# Nodyn am iaith

Mae'r iaith a ddefnyddir i ddisgrifio'r bobl a'r prosesau sy'n ymwneud â mabwysiadu yn destun craffu cyson. Mae sgwrs werthfawr, barhaus ynghylch yr angen i sicrhau bod yr iaith rydym ni'n ei defnyddio yn grymuso ac yn adlewyrchu barn y rhai sydd â phrofiad byw o fabwysiadu.

Gan fod y Baromedr Mabwysiadu yn anelu at werthuso polisi presennol y llywodraeth ac asesu pa mor effeithiol mae'n cael ei roi ar waith, lle bo angen, byddwn yn defnyddio'r termau sy'n ymddangos yn nogfen y llywodraeth er mwyn sicrhau eglurder i'r darllenydd. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod y gall rhai o'r termau hyn gael eu hystyried yn hen ffasiwn neu anaddas a bod gwahaniaethau barn rhwng unigolion a grwpiau.

Bydd y termau canlynol yn cael eu defnyddio yn yr adroddiad:

**Person wedi'i fabwysiadu / plentyn wedi'i fabwysiadu / oedolyn wedi'i fabwysiadu:** rydym ni'n gwybod o ymgynghori â phobl wedi'u mabwysiadu fod safbwyntiau gwahanol ar y derminoleg briodol. Yn yr adroddiad, byddwn yn defnyddio person/plentyn wedi'i fabwysiadu ac oedolion wedi'u mabwysiadu i adlewyrchu ehangder y safbwyntiau a rannwyd gyda ni.

**Cymwys ar gyfer rhai wedi'u mabwysiadu:** gweithiwr proffesiynol (e.e. cwnselydd neu therapydd) sydd â hyfforddiant ac arbenigedd helaeth yn effaith mabwysiadu ar y mabwysiadwr (gan gynnwys trawma mabwysiadu a thrawma gadael) ac a allai hefyd fod â phrofiad byw fel person wedi'i fabwysiadu.

**Teulu biolegol, perthynas biolegol:** defnyddir y term hwn amlaf ym mholisi'r llywodraeth i ddisgrifio perthnasau biolegol y rhai sy'n cael eu mabwysiadu. Gwyddom o ymgynghori â mabwysiadwyr a theuluoedd mabwysiadu y gellir ffafrio amrywiaeth o dermau, gan gynnwys 'teulu cyntaf', 'teulu naturiol', 'teulu geni' ac eraill. Yn yr adroddiad hwn, defnyddir 'teulu biolegol' a 'perthnasau biolegol' er eglurder.

**Profiad o ofal:** plentyn neu berson ifanc sy'n derbyn gofal, neu sydd wedi derbyn gofal o'r blaen, p'un a ydynt wedi dychwelyd at deulu, wedi gadael gofal o ganlyniad i orchymyn sefydlogrwydd cyfreithiol (gan gynnwys mabwysiadu) neu wedi gadael gofal fel 'person sy'n gadael gofal'.

**Plentyn sy'n gadael cartref y teulu cyn pryd:** cyfeirir ato weithiau fel 'amhariad', 'chwalfa deuluol' neu 'chwalfa mabwysiadu', nod yr ymadrodd hwn yw disgrifio'r sefyllfa sy'n digwydd pan fydd plentyn yn gadael ei gartref mabwysiadol neu barhaol cyn pryd, gan gynnwys y rhai sydd wedyn yn derbyn gofal o dan unrhyw orchymyn cyfreithiol.

**Cyswllt:** trefniadau ffurfiol neu anffurfiol a wnaed ar gyfer plant wedi'u mabwysiadu ac a oedd gynt yn derbyn gofal i gyfathrebu, cwrdd neu dreulio amser gydag aelodau o'u teulu biolegol. Mae'r adroddiad hefyd yn defnyddio'r ymadrodd 'sefydlu a chynnal perthynas â pherthnasau biolegol' fel disgrifiad ehangach.

**Sefydlogrwydd cynnar:** term ymbarél i ddisgrifio llwybrau (gan gynnwys cyfrediad a maethu ar gyfer mabwysiadu) a ddyluniwyd i leihau nifer y symudiadau trwy'r system ofal y bydd plentyn yn ei phrofi cyn sefydlogrwydd.

**Plentyn sy'n derbyn gofal:** plentyn neu berson ifanc sydd yng ngofal yr awdurdod lleol ar hyn o bryd.

**Plentyn sydd wedi derbyn gofal yn flaenorol:** plentyn neu berson ifanc sydd wedi gadael gofal awdurdod lleol o ganlyniad i fabwysiadu neu orchymyn sefydlogrwydd cyfreithiol arall.



## Data a sylwadau'r ymatebwyr

Ar adeg cwblhau'r arolwg, rhoddodd yr holl ymatebwyr ganiatâd i sylwadau am ddim gael eu dyfynnu yn yr adroddiad hwn, yn llawn neu'n rhannol. Mae'r holl sylwadau sydd wedi'u cynnwys yn Y *Baromedr Mabwysiadu: Cymru* yn dod gan ymatebwyr a oedd yn byw yng Nghymru ar adeg cwblhau'r arolwg, ac eithrio sylwadau gan bobl ifanc 16-25 mlwydd oed a allai ddod o unrhyw genedl yn y DU.

Pan fo data ystadegol wedi'i gynnwys, mae'r data hwn fel arfer yn dod gan ymatebwyr Cymru yn unig, oni nodir fel arall. Pan fo niferoedd isel o ymatebwyr mewn categorïau penodol yn arwain at ddata ystadegol annibynadwy, neu lle mae'r cyd-destun cenedlaethol yn annhebygol o fod yn ffactor arwyddocaol ar ganlyniadau (e.e. mewn asesiadau unigolion o ganlyniadau personol cael mynediad at wasanaethau therapiwtig), weithiau mae ffigurau ar draws y DU wedi'u cynnwys i ddarparu dadansoddiad mwy dilys yn ystadegol. Ym mhob achos lle nad yw'r data yn seiliedig ar ymatebion Cymru, fe'i disgrifir fel 'ledled y DU'.

# Rhagair

Ar hyn o bryd rwy'n gweithio fel intern ar brosiect y Gynghrair Mabwysiadu yng Nghymru - y person ifanc mabwysiedig cyntaf i lenwi'r rôl hon. Cyn hyn, ers blynyddoedd lawer roeddwn i wedi bod yn aelod o Connected, y grŵp Adoption UK ar gyfer pobl ifanc

Cefais fy mabwysiadu fel babi a dydw i erioed wedi cael cyswllt â fy rhieni biolegol ond yn ddiweddar rydw i wedi bod yn ceisio cysylltu â nhw. Yn bersonol, rwy'n credu nad oes digon o gymorth ôl-fabwysiadu a ddarperir ar gyfer cyswllt â rhieni biolegol. Mae canlyniadau'r Baromedr Mabwysiadu yn atgyfnerthu hyn. Mae'r ffaith bod 49% o'r ymatebwyr yng Nghymru "... ddim yn teimlo bod eu hasiantaeth yn rheoli trefniadau ar gyfer cyswllt uniongyrchol ac anuniongyrchol yn effeithiol", yn dangos pa mor anodd yw hi i gael unrhyw fath o gyswllt sy'n cael ei gynnal yn llyfn.

Nid oes digon o drafodaeth am y pwnc hwn yn ddiweddarach mewn bywyd ysgol, ac nid yw'n eich paratoi i lywio'r amseroedd hyn. Mae angen i bobl ifanc gael help gyda'r rhan anodd hon o'u bywydau yn ogystal â'u dyfodol.

Mae'r Baromedr hefyd yn dangos nad yw cefnogaeth ôl-fabwysiadu yn cyrraedd y safon. Mae nifer y teuluoedd sy'n datgan eu bod yn "wynebu heriau difrifol" ar gynydd. Adlewyrchir hyn yn y ffaith nad yw'r mwyafrif o rieni plant a phobl ifanc 13 mlwydd oed a hŷn yn teimlo bod cefnogaeth briodol i bobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc o wasanaethau cymorth mabwysiadu.

Ystadegyn pryderus arall yw mai "Dim ond 33% o rieni oedd yn ymwybodol bod ysgol eu plentyn erioed wedi derbyn unrhyw hyfforddiant priodol ynghylch mabwysiadu, ac nad yw cyllid addysg ar gyfer plant sy'n profi gofal (y Grant Datblygu Disgyblion) bob amser yn cael ei ddefnyddio i gefnogi plant wedi'u mabwysiadu." Hefyd, "Mae tri chwarter y rhieni mabwysiadol yng Nghymru yn dweud bod angen mwy o gefnogaeth ar eu plentyn wedi'i fabwysiadu yn yr ysgol na'u cyfoedion, ac adroddir bod gan 42% o blant anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl." Yn fy rôl gyda'r Gynghrair Mabwysiadu, rydym ni'n edrych i newid hynny drwy ddarparu hyfforddiant athrawon ar y materion hyn mewn ysgolion ledled Gogledd Cymru i alluogi pobl ifanc wedi'u mabwysiadu i gael y gefnogaeth gywir maen nhw ei hangen i gael bywyd ysgol llwyddiannus sy'n darparu ar eu cyfer.

Rwy'n falch o weld bod mwy o deuluoedd yn cael cymorth gan wasanaethau mabwysiadu yng Nghymru, er y byddwn i'n dal i hoffi gweld y nifer hwn yn gwella ac i gefnogaeth fod yn fwy effeithiol i'r defnyddwyr gwasanaeth. Mae'n wych bod y Baromedr bellach yn casglu barn pobl ifanc ac yn ein galluogi i fyfyrion ar yr hyn rydym ni'n ei deimlo ac yn ei feddwl am y gwasanaethau rydym ni'n eu darparu a lle gallwn eu newid er gwell.

## Matt Price

Intern, prosiect y Gynghrair Mabwysiadu, Cymru

Fel mabwysiadwr ifanc, rwy'n angerddol iawn am wneud newidiadau cadarnhaol i bobl ifanc wedi'u mabwysiadu – rwy'n dyheu am fod yn arloeswr yn y maes hwn.

Fe wnes i ddechrau ymwneud gyda Adoption UK drwy Connected, y grŵp ar gyfer pobl ifanc wedi'u mabwysiadu yng Nghymru. Yna ymunais â grŵp cynghori ieuenctid AUK a'r fforwm ieuenctid ledled Cymru, CONNECT Voices, gan fy mod eisiau gwneud gwahaniaeth. Ar ôl bod yn y grwpiau hyn, rydw i wedi dysgu sut i ddelio â dadlau a cholled cyfeillgarwch. Rwyf hefyd wedi dysgu bod yn fwy aeddfed a sut i weithio trwy rwystrau yn fy mywyd. Mae hefyd wedi bod yn llawer o hwyl.

Ystadegyn pryderus o'r *Baromedr Mabwysiadu* sy'n atseinio gyda mi yw bod 63% o bobl ifanc wedi'u mabwysiadu ar draws y DU wedi cael profiadau negyddol o ysgolion uwchradd. Mae problemau gyda chael eich deall yn yr ysgol wedi bod yn broblem gyson i bobl ifanc ym mhob grŵp rwy'n eu mynychu. Yn ddiweddar, mae Adoption UK Cymru wedi gofyn i mi gadeirio grŵp llywio'r prosiect a ariennir gan y loteri yng ngogledd Cymru, y Gynghrair Mabwysiadu. Mae'r prosiect, sy'n cael ei ffurfio gan bobl ifanc, yn hyfforddi athrawon ledled gogledd Cymru, yn Saesneg ac yn Gymraeg, gan eu hannog i symud tuag at ymagwedd fwy perthynol at addysg.

Rwyf am helpu pobl i ddeall cymhlethdod ffactorau sy'n golygu ein bod ni'n ymddangos fel ein bod ni'n camymddwyn yn yr ysgol weithiau ac i rannu cyngor ar sut i'n cefnogi'n well trwy'r sefyllfaoedd hyn sy'n peri straen i ni. Mae gweithio gyda phobl ifanc eraill wedi'u mabwysiadu a defnyddio ymchwil fel y Baromedr yn helpu i gyfeirio ein hyfforddiant.

Mae'r Baromedr hefyd yn adrodd themâu ailadroddus fel cysylltiadau gwael â CAMHS - mae 55% o bobl ifanc wedi cael mynediad at CAMHS ond nid oedd y mwyafrif yn teimlo eu bod nhw'n cael eu cefnogi. Mae llawer o bobl rydw i'n eu hadnabod wedi cael profiadau gwael tebyg. Rydym ni'n gobeithio, trwy gymryd rhan yn y Gynghrair Mabwysiadu, y gall pobl ifanc wedi'u mabwysiadu yng ngogledd Cymru wneud cysylltiadau cefnogol â'i gilydd a gyda'n gweithwyr ieuenctid fel oedolion dibynadwy.

Rwyf am gymryd rhan mewn ymgyrchoedd a fydd yn newid pethau er gwell i bobl ifanc wedi'u mabwysiadu.

## **KMT**

### **Cadeirydd grŵp llywio'r Gynghrair Mabwysiadu**

# Crynodeb gweithredol

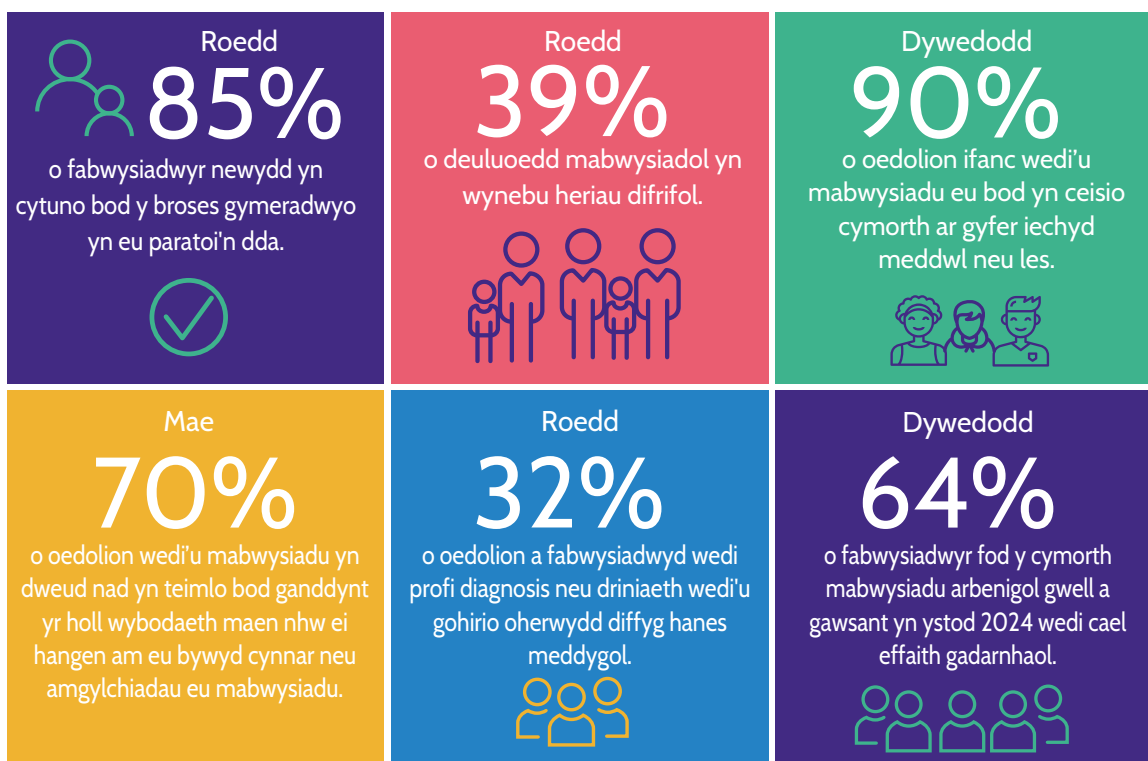
Y *Baromedr Mabwysiadu* yw cyfran flynyddol Adoption UK o effaith polisi ac arfer wrth fabwysiadu a materion cysylltiedig ar fywydau'r sawl sydd wedi'u mabwysiadu a theuluoedd mabwysiadol. Nawr yn ei 7fed blwyddyn, mae'r adroddiad hwn yn seiliedig ar ganlyniadau arolwg cenedlaethol sy'n agored i bobl wedi'u mabwysiadu sy'n 16 mlwydd oed a hŷn, rhieni mabwysiadol plant 16 oed a darpar fabwysiadwyr, gan ganolbwyntio'n bennaf ar brofiadau ymatebwyr yn ystod 2024.

Yng Nghymru, adroddodd darpar fabwysiadwyr lefelau uchel iawn o foddhad gyda'u proses gymeradwyo, gan berfformio'n well na gwledydd eraill, ond, ymhlith teuluoedd sefydledig, roedd y llynedd yn flwyddyn arall o her. Disgrifiodd mwy o ymatebwyr nag erioed o'r blaen eu teulu fel teulu sy'n wynebu heriau difrifol neu ar bwynt argyfwng ac er bod y mwyafrif yn teimlo bod y cymorth mabwysiadu a gawsant yn cael effaith gadarnhaol, roedd mwy na thri chwarter yn teimlo ei bod yn frwydr barhaus i gael y gefnogaeth sydd ei hangen ar eu plentyn.

Disgrifiodd pobl ifanc wedi'u mabwysiadu ledled y DU brofiadau heriol iawn mewn addysg, ac ychydig iawn oedd yn teimlo bod gwasanaethau iechyd meddwl yn deall neu'n diwallu eu hanghenion. Yng Nghymru, mae rhywfaint o dystiolaeth ochelgar bod ffocws strategol y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol ar gyrchu cofnodion yn cael effaith gadarnhaol ar oedolion wedi'u mabwysiadu, ond mae gormod o bobl yn wynebu canlyniadau iechyd difrifol oherwydd diffyg gwybodaeth am hanes meddygol eu teuluoedd.

Dros y saith mlynedd diwethaf, mae'r *Baromedr Mabwysiadu* wedi dangos, lle mae llunwyr polisi ac arweinwyr sector yng Nghymru yn ymrwmo i hyrwyddo newid, mae canlyniadau ar gyfer mabwysiadwyr a theuluoedd mabwysiadu yn gwella. Fodd bynnag, mae cyfleoedd o hyd i gael cynnydd pellach yng Nghymru, yn enwedig o ran y gefnogaeth sydd ar gael i oedolion a fabwysiadwyd.

## Crynodeb o ganfyddiadau i Gymru



## Y camau cynnar

Mae asesiadau o'r broses hyfforddi a pharatoi yng Nghymru yn parhau i fod yn gryf iawn, gyda 93% yn cytuno bod eu gweithiwr cymdeithasol yn eu deall a'u cefnogi drwy'r broses.

*“Gweithiwr cymdeithasol cefnogol anhygoel ac asiantaeth yn ei chyfanrwydd. Rwy'n teimlo fel ein bod ni wedi cael ein trin gydag urddas a thosturi a bod addasiadau wedi'u gwneud pan y gwnaethom ni ofyn amdanynt.”*

Mae amserlenni i'r panel cymeradwyo wedi gwaethygu ychydig yn ystod y blynyddoedd diwethaf, yn unol â gweddill y DU, a dywedodd 62% eu bod wedi profi oedi oherwydd biwrocratiaeth a gwaith papur. Roedd y mwyafrif yn cytuno bod popeth wedi'i wneud i ddod o hyd i'r paru iawn iddyn nhw a'u plentyn, ond roedd oedi anesboniadwy neu annisgwyl yn ystod y broses baru neu cyn cyflwyniadau yn creu rhwystredigaethau i rai.

Derbyniodd mwy o fabwysiadwyr newydd nag erioed o'r blaen ddeunyddiau taith bywyd eu plentyn erbyn diwedd y flwyddyn pan gafwyd y gorchymyn mabwysiadu, a chytunodd dwy ran o dair bod ansawdd y deunyddiau hyn yn 'ddigonol' neu'n 'dda'. Roedd gan bron pob rhiant mabwysiadol newydd o leiaf un cytundeb ar gyfer cyswllt anuniongyrchol, ond dim ond 19% oedd â threfniadau cyswllt uniongyrchol ar waith, yn sylweddol llai nag mewn manau eraill yn y DU, er bod mwy na hanner yn barod i ystyried cyswllt uniongyrchol.

## Teuluoedd mabwysiadol sefydledig

Fel yng ngweddill y DU, mae teuluoedd mabwysiadol yng Nghymru yn parhau i wynebu heriau sylweddol ac mae llai nag erioed o'r blaen yn dweud eu bod nhw'n teimlo'n optimistaidd am ddyfodol eu teulu. Mae boddhad â gwasanaethau cymorth mabwysiadu craidd yn parhau i fod yn dda yn gyffredinol, gyda 74% yn cytuno bod y cymorth a gawsant wedi cael effaith gadarnhaol, gan wneud achos cryf dros Wasanaethau Mabwysiadu Rhanbarthol i wneud mwy o ymdrechion i ymgysylltu teuluoedd mabwysiadol gyda'r gwasanaethau hyn.

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr wedi cysylltu â'u hasiantaeth gydag angen cymorth mabwysiadu penodol ac, o'r rhain, dywedodd un rhan o bump, mwy nag erioed o'r blaen, eu bod ar bwynt argyfwng pan wnaethant ofyn am help. Cynigiwyd cymorth arbenigol gwell i 67% o deuluoedd â'r anghenion uchaf – cynnydd sylweddol a chalonogol ers 2023, sy'n cynrychioli dychwelyd i lefelau cyn y pandemig.

*“Cawsom gymorth ar ffurf gwaith stori bywyd therapiwtig yn 2024. Roedd ein gweithiwr cymorth ôl-fabwysiadu yn WYCH.”*

Fodd bynnag, mae teuluoedd yn ei chael hi'n anodd cyrchu cymorth mabwysiadu gan wasanaethau eraill, gan gynnwys iechyd, iechyd meddwl ac addysg. Dim ond 10% o rieni oedd yn teimlo bod gan wasanaethau iechyd meddwl ddealltwriaeth dda o anghenion plant a phobl ifanc wedi'u mabwysiadu. Problemau mewn addysg oedd y prif reswm pam cysylltodd rhieni â gwasanaethau cymorth mabwysiadu. Dim ond traean o rieni oedd yn ymwybodol bod ysgol eu plentyn erioed wedi derbyn unrhyw hyfforddiant priodol ynghylch mabwysiadu, ac nad yw cyllid addysg ar gyfer plant sy'n profi gofal (y Grant Datblygu Disgyblion) bob amser yn cael ei ddefnyddio i gefnogi plant wedi'u mabwysiadu.

Mae nifer y plant yng Nghymru sy'n cynnal cysylltiad uniongyrchol â pherthynas biolegol wedi bod yn cynyddu ar draws pob un o'r saith mlynedd o'r Baromedr Mabwysiadu, yn bennaf gyda brodyr a chwiorydd, ond nid yw asesiadau teuluoedd o'r gefnogaeth maen nhw'n ei derbyn i gynnal cyswllt



yn gadarnhaol iawn, gyda dim ond hanner yn dweud eu bod yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi'n dda. Roedd gan 89% o'r ymatebwyr gytundebau ar gyfer cyswllt anuniongyrchol, ond parhaodd llai na hanner y rhain yn weithredol ar y ddwy ochr yn 2024.

## Pobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc

Mae anghenion cymorth pobl ifanc yn eu harddegau a'u teuluoedd yn wahanol i anghenion plant iau, ond mae gan rieni mabwysiadol yng Nghymru gyfraddau cyson isel o ran hyder yng ngallu gwasanaethau mabwysiadu (21%) a gwasanaethau eraill (19%) i ddiwallu anghenion pobl ifanc wedi'u mabwysiadu. Ar draws y DU dywedodd 90% o oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu eu bod wedi ceisio cymorth gydag iechyd meddwl neu les, ac roedd 55% wedi cyrchu CAMHS, er nad oedd y mwyafrif o'r farn bod y gefnogaeth a gawsant yno yn effeithiol. Pwysleisiodd oedolion ifanc bwysigrwydd cysondeb a dewis wrth gyrchu cymorth ac fe wnaethant amlygu hefyd fanteision grwpiau a gweithgareddau cyfoedion.

*“Rwyf wedi mwynhau bod gyda phobl ifanc eraill wedi'u mabwysiadu. Doedd o ddim yn rhywbeth roeddwn i'n gwybod fy mod i ei angen ond mae'n rhaid fy mod i ei angen gan ei fod wir wedi fy helpu.”*

Roedd bron i draean o bobl ifanc 13-18 mlwydd oed yng Nghymru wedi cael cyswllt uniongyrchol â pherthynas biolegol y tu allan i unrhyw gytundeb ffurfiol, ac roedd dwy ran o dair o'r rhain heb eu cynllunio a'u cychwyn naill ai gan y person ifanc ei hun neu eu perthynas biolegol. Mae tua dwy ran o dair o rieni plant yn eu harddegau yn teimlo nad ydynt yn barod iawn ar gyfer y posibilrwydd o gyswllt nad yw wedi'i gynllunio yn ystod blynyddoedd yr arddegau

Ar draws y DU, adroddodd oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu am brofiadau negyddol o ysgol uwchradd i raddau helaeth. Dywedodd y rhan fwyaf ohonynt a oedd yn gallu cyrchu addysg ôl-16 fod hynny'n well na'r ysgol, ond dywedodd 29% ei fod yn negyddol yn gyffredinol. Adroddwyd nad yw 35% o bobl ifanc 16-25 mlwydd oed yng Nghymru mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET), mwy na dwywaith ffigwr cenedlaethol y DU. Roedd oedolion ifanc yn meddwl ymlaen at eu dyfodol, gyda 68% yn dweud bod ganddynt nodau ac yn hyderus y gallent eu cyflawni, ond mae 80% yn poeni am beth allai'r dyfodol ei gynnig.

## Oedolion wedi'u mabwysiadu

Mae gwasanaethau a chefnogaeth i oedolion wedi'u mabwysiadu yn parhau i fod yn anghyson ac yn anghyson ar y cyfan, er bod rhywfaint o dystiolaeth i awgrymu bod y rhai a geisiodd gael mynediad at eu cofnodion yn ystod y pum mlynedd diwethaf wedi cael profiad gwell na'r rhai a wnaeth hynny yn hirach yn ôl. Mae hyn wedi bod yn ffocws strategol i'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol. Mae diffyg gwybodaeth am hanes meddygol teuluol yn bryder difrifol ar gyfer y rhai wedi'u mabwysiadu yn y DU, gyda bron i draean o ymateb yng Nghymru yn dweud eu bod wedi profi oedi mewn diagnosis neu driniaeth ar gyfer mater iechyd oherwydd hyn, ac adroddodd pobl oedd wedi'u mabwysiadu a oedd yn rhieni brofiadau siomedig o ofal y GIG ynghylch beichiogrwydd, mamolaeth a rhianta cynnar mewn perthynas â'u profiadau fel pobl wedi'u mabwysiadu.

Mae hyder yn y gefnogaeth sydd ar gael ar gyfer olrhain ac aduno yn eithaf isel ac roedd bron i hanner y rhai a oedd wedi olrhain wedi gwneud hynny heb gefnogaeth broffesiynol. Roedd perthynas biolegol wedi cysylltu â 18% 'yn annisgwyl'. O'r rhai a geisiodd gymorth broffesiynol ar gyfer olrhain, dim ond 38% gafodd gynnig cwnsela er y byddai 60% o'r rhai na chafodd gynnig cwnsela wedi derbyn y cynnig.

Roedd cynnydd bach yn y nifer oedd yn teimlo eu bod yn gwybod ble y gallent gael mynediad at gymorth cwnsela, therapiwtig neu iechyd meddwl addas o'i gymharu â'r llynedd (41%), ac roedd ychydig mwy o ymatebwyr yn teimlo bod ystod briodol o gymorth ar gael (29%). Pan oedd ymatebwyr wedi manteisio ar therapyddion cymwys i bobl wedi'u mabwysiadu, roedd canlyniadau'n sylweddol well ar bob mesur nag ar gyfer y rhai nad oedd eu cefnogaeth broffesiynol yn cael ei ystyried yn gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu. Cytunodd yr holl ymatebwyr y dylai cwnsela, therapi a chymorth iechyd meddwl sy'n gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu fod ar gael i bob mabwysiadwr ar unrhyw adeg mewn bywyd, heb unrhyw gost.

Rydw i wedi cael cwnsela gan gynghorydd y GIG yn y gorffennol nad oeddwn i'n teimlo oedd yn ddefnyddiol. Fodd bynnag, yn fwy diweddar rwyf wedi cael cwnsela gan [therapydd cymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu] ac mae hyn yn helpu. Rwy'n teimlo bod hyn oherwydd bod ganddi fwy o ddealltwriaeth o fabwysiadu.

### Crynodeb o'r argymhellion

- Cynlluniau cymorth cadarn sy'n cael eu hadolygu'n rheolaidd, yn enwedig ar adegau o newid mawr, megis y symud rhwng ysgol gynradd ac uwchradd a'r newid i fod yn oedolyn.
- Hyfforddiant i weithwyr proffesiynol iechyd ac addysg o ddechrau eu gyrfaoedd i'w harfogi i ddeall a diwallu anghenion y bobl wedi'u mabwysiadu y bydd disgwyl iddynt eu cefnogi.
- Cyllid parhaol, wedi'i neilltuo ar gyfer cymorth therapiwtig gyda thystiolaeth dda i'w gefnogi i bobl wedi'u mabwysiadu o bob oed, ynghyd â chyfleoedd i bobl wedi'u mabwysiadu gysylltu â'i gilydd i gael cyd-gymorth.
- Cefnogaeth ddibynadwy i oedolion wedi'u mabwysiadu gael mynediad at gofnodion mabwysiadu personol, cysylltu â theuluoedd biolegol, a chael y driniaeth iechyd sydd ei hangen arnynt, hyd yn oed os nad yw hanes meddygol y teulu yn anhsbys.

# Dadansoddiad manwl



# Y Camau Cynnar

Mae'r camau cynnar yn cynnwys paratoi a hyfforddiant mabwysiadwyr, y broses baru, y cyfnod symud i mewn a gwneud cais am y gorchymyn mabwysiadu. Mae'r prosesau hyn yn hanfodol i sicrhau y gellir gofalu am blant na allant fyw gyda'u teuluoedd biolegol ac sy'n cael eu rhoi i'w mabwysiadu gan rieni mabwysiadol sydd wedi'u paratoi'n dda, yn cael cefnogaeth dda ac yn gallu diwallu anghenion eu plant.

## Sut mae 'da' yn edrych?

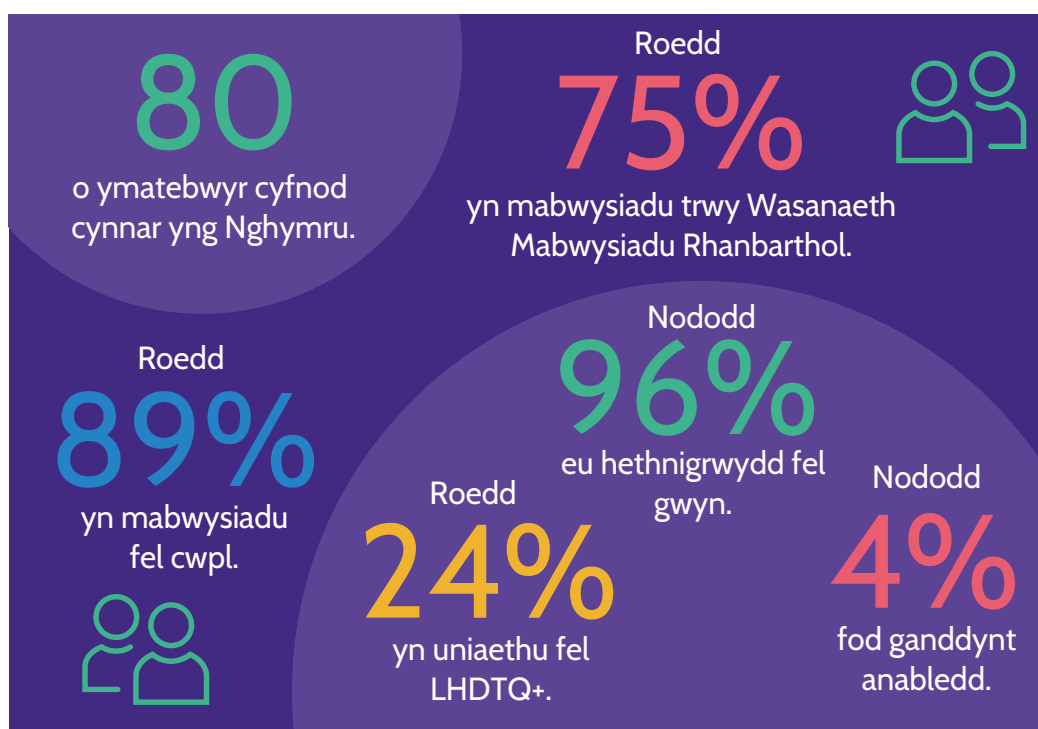
- Mae'r broses gymeradwyo a'r broses baru yn glir ac yn deg ac yn paratoi mabwysiadwyr yn dda i ddiwallu anghenion y plant y byddant yn eu magu.
- Mae gweithwyr cymdeithasol a darpar fabwysiadwyr yn gweithio'n agos gyda'i gilydd ar gyfer paru yn rhagweithiol.
- Mae mabwysiadwyr yn derbyn gwybodaeth gynhwysfawr am eu plentyn cyn y lleoliad ac maen nhw'n glir ynghylch sut y bydd eu plentyn a'r teulu cyfan yn cael eu cefnogi ar ôl iddo gael ei leoli.
- Mae cyflwyniadau wedi'u cynllunio a'u cefnogi'n dda.
- Darperir deunyddiau stori bywyd o ansawdd uchel yn ystod misoedd cynnar y lleoliad.
- Mae'r trefniadau ar gyfer cyswllt teuluol biolegol parhaus yn canolbwyntio ar anghenion y plentyn ac yn cynnwys ymrwymiad i ddarparu cefnogaeth i bawb sy'n gysylltiedig.
- Mae pob teulu yn derbyn rhaglen o gefnogaeth graidd a gynlluniwyd ar gyfer y flwyddyn gyntaf fel teulu.

Asesu polisiau cenedlaethol cyfredol	Sgôr			
	Lloegr	Gogledd Iwerddon	Yr Alban	Cymru
Mae amserlenni y cytunwyd arnynt yn genedlaethol ar gyfer pob cam o'r broses cymeradwyo mabwysiadu	DA	GWAEL	GWEDDOL	DA
Mae safonau y cytunwyd arnynt yn genedlaethol ar gyfer hyfforddi a pharatoi darpar fabwysiadwyr	GWEDDOL	GWEDDOL	GWEDDOL	DA
Mae paratoi a chymorth wedi'u teilwra ar gyfer mabwysiadwyr sefydlogrwydd cynnar	DA	GWEDDOL	GWEDDOL	DA
Mae safonau cenedlaethol yn pennu ansawdd a darpariaeth deunyddiau stori bywyd	GWEDDOL	GWAEL	GWAEL	DA
Mae pob plentyn yn derbyn asesiad amlddisgyblaethol o anghenion cymorth cyn ei leoli, mae'n cael ei rannu â mabwysiadwyr ac yn hysbysu cynlluniau cefnogi cadarn	GWEDDOL	GWAEL	GWEDDOL	DA



Asesiad o brofiad byw	Sgôr				
	UK	Lloegr	Gogledd Iwerddon	Yr Alban	Cymru
Fe wnaeth fy mhroses gymeradwyo redeg yn esmwyth a heb unrhyw oedi	38% →	41% ↑	45%* ↑	31%* ↓	16% ↓
Roedd fy ngweithiwr cymdeithasol yn fy neall ac yn fy nghefnogi yn ystod y broses gymeradwyo	86% →	85% →	93% ↑	84% ↓	93% ↑
Rwy'n teimlo bod popeth posibl wedi'i wneud i ddarganfod y plentyn/oedolyn iawn i mi a fy mhlentyn wedi'i fabwysiadu ar gyfer paru	82% →	81% →	92%* →	91%* ↑	78%* →
Rwy'n teimlo fel pe bawn wedi cael yr holl wybodaeth yr oeddwn i ei hangen am fy mhlentyn cyn iddynt symud i mewn	72% →	69% →	66%* ↓	68%* →	85%* →
Fe wnaeth y broses gymeradwyo fy mharatoï'n dda ar gyfer dod yn rhiant mabwysiadol	73% →	71% →	72%* →	77%* ↑	85%* ↑
Cafodd ein cyflwyniadau eu trin yn dda ac fe wnaethant redeg yn esmwyth	74% →	69% ↓	100%* ↑	85%* ↑	82%* →
Mae gen i gynllun cymorth mabwysiadu ysgrifenedig ar waith	28% ↓	28% ↓	33%* ↑	23%* ↓	29%* ↓
Derbyniais ddeunyddiau stori bywyd erbyn y gorchymyn mabwysiadu neu'n fuan ar ôl y gorchymyn mabwysiadu	64% ↑	64% →	33%* ↑	46%* ↓	86%* ↑

\* - Roedd llai na 30 o ymatebwyr yn gymwys i ateb y cwestiwn/cwestiynau perthnasol





## Hyfforddiant, paratoi a pharu

I lawer, dim ond ar ôl cyfnod hir o ystyriaeth a myfyrio y daw'r penderfyniad i fynd ar drywydd mabwysiadu. Bydd darpar fabwysiadwyr yn aml yn ymchwilio'n helaeth i'w opsiynau ac yn ystyried ystod o ffactorau wrth benderfynu a ddylid symud ymlaen.

Felly, roedd y rhan fwyaf o ddarpar fabwysiadwyr (92%) yn ymwybodol bod ganddynt ddewisiadau ynghylch pa asiantaeth fabwysiadu a ddefnyddiwyd. Y ffactor ysgogol mwyaf cyffredin wrth ddewis gwasanaeth mabwysiadu oedd prydlondeb yr ymateb i ymchwiliad cychwynnol (42%). Cafodd ymatebwyr eu hysgogi hefyd yn eu dewis gan sicrwydd ynghylch argaeledd cymorth mabwysiadu (30%) ac ansawdd y digwyddiad gwybodaeth yr oeddent wedi'i fynychu (27%). Dywedodd 28% o'r ymatebwyr eu bod wedi cael eu dylanwadu gan argymhelliad gan riant mabwysiadol arall.

Roedd canfyddiadau o'r broses hyfforddi a chymeradwyo yn gryf iawn. Roedd 90% yn teimlo bod y diwrnodau hyfforddi a fynychwyd yn addysgiadol ac yn ddefnyddiol, a chytunodd 93% fod eu gweithiwr cymdeithasol yn eu deall ac yn eu cefnogi'n dda trwy gydol y broses, yn fwy nag mewn unrhyw flaenorol *Baromedr Mabwysiadu* adroddiad.

*“Gweithiwr cymdeithasol cefnogol anhygoel ac asiantaeth yn ei chyfarwydd. Rwy'n teimlo fel ein bod ni wedi cael ein trin gydag urddas a thosturi a bod addasiadau wedi'u gwneud pan y gwnaethom ni ofyn amdanynt.”*

Fodd bynnag, roedd 60% yn cytuno i ryw raddau neu'n llwyr bod yna adegau pan oedd y broses yn ymddangos mor anodd eu bod yn meddwl tybed a allent barhau, a oedd yn llai nag yn 2023, ond yn fwy nag mewn unrhyw *Faromedr Mabwysiadu* blaenorol.

*“Roedd yr holl broses yn ofnadwy. Fe wnaeth beri gymaint o straen ac yn ofnadwy o ymwithiol (roeddem ni wedi cael ein gwneud yn ymwybodol o hyn ond nes eich bod chi'n y sefyllfa honno mae'n anodd deall lefel y cwestiynu). Roeddem ni'n ofni pob cyfarfod gyda'r gweithiwr cymdeithasol cyn ac ar ôl panel.”*

## Amserlenni i'r panel cymeradwyo

Yn yr un modd â gweddill y DU, mae amserlenni o'r cyfarfod rhagarweiniol gyda chynrychiolydd o'r gwasanaeth mabwysiadu i'r panel cymeradwyo wedi gwaethygu yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Er bod cynnydd bach wedi bod yn y gyfran sy'n cyrraedd y panel cymeradwyo o fewn 12 mis yn ystod 2024 o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol, nid yw hyn wedi dychwelyd eto i lefelau cyn y pandemig a chynyddodd y gyfran a ddywedodd bod eu proses yn cymryd mwy na 18 mis o 12% yn 2023 i 19% yn 2024.

Dywedodd

93%



fod eu gweithiwr cymdeithasol yn eu deall ac yn eu cefnogi drwy gydol y broses.

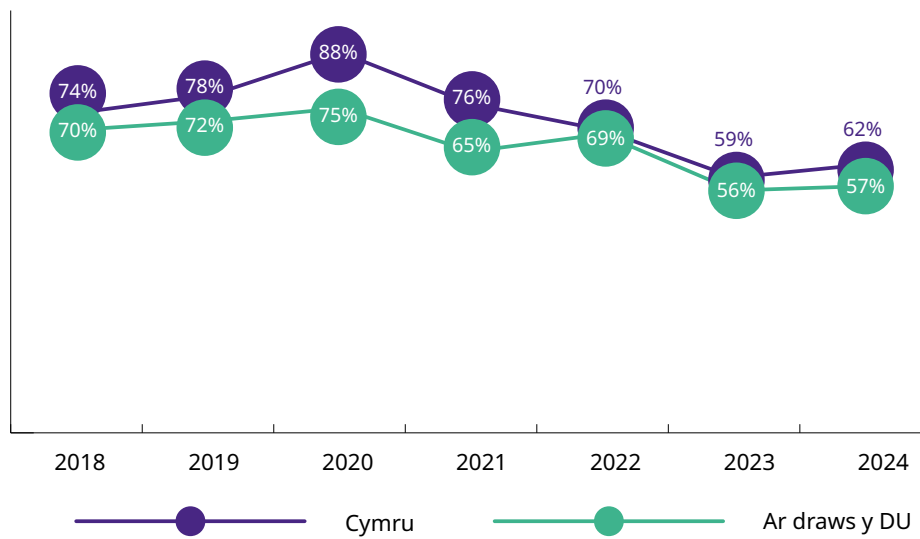
Profodd

62%



oedi a achoswyd gan anawsterau cael neu gwblhau gwaith papur, cofnodion meddygol, gwiriadau cofnodion troseddol, ac ati.

Ffigur 1: Cyfran yr ymatebwyr a gyrhaeddodd y panel cymeradwyo o fewn 12 mis



Er bod y gyfran a gyrhaeddodd y panel cymeradwyo o fewn 12 mis ychydig yn uwch na'r llynedd, ac yn unol â gweddill y DU, mae'n ymddangos y gallai'r grŵp penodol hwn o ymatebwyr yr arolwg fod wedi profi heriau penodol ynghylch amserlenni nad ydynt efallai yn adlewyrchu'n llwyr brofiadau darpar fabwysiadwyr yng Nghymru gyfan. Er enghraifft, pan ofynnwyd iddynt am achosion unrhyw oedi yn y broses, dywedodd 62% o'r ymatebwyr eu bod wedi profi oedi mewn perthynas â gwaith papur, anawsterau gweinyddol neu heriau biwrocraataidd eraill - yn y blynyddoedd blaenorol nid yw'r ffigur hwn erioed wedi codi uwchlaw 26%. Dim ond 16% a ddywedodd bod eu proses wedi rhedeg yn esmwyth a heb unrhyw oedi, sy'n is nag mewn unrhyw flwyddyn flaenorol. Mae data Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol Cymru ei hun yn cofnodi bod 93% o brosesau cymeradwyo wedi'u cwblhau o fewn 9 mis o gofrestru diddordeb, gan awgrymu bod y rhai yr oedd eu proses yn cymryd mwy o amser yn cael eu gorgynrychioli yn ymatebwyr yr arolwg *Baromedr Mabwysiadu* eleni.

Fodd bynnag, i'r rhai a oedd yn teimlo eu bod wedi profi oedi, roedd y rhain yn sicr yn ffactor o ba mor anodd maen nhw'n gweld y broses. Dywedodd 93% o'r rhai y cymerodd eu proses fwy na 12 mis i gyrraedd y panel cymeradwyo bod yna adegau pan oedd y broses yn ymddangos mor anodd eu bod yn meddwl tybed a allent barhau, o'i gymharu â dim ond 52% o'r rhai wnaeth gyrraedd y panel o fewn 12 mis. Nid yn unig roedd oedi yn rhwystredig, ond roedd yn arwain at effeithiau ariannol i rai.

*“Costiodd ein cofnodion meddygol £120 yr un ac roedd yn rhaid i ni eu gwneud ddwywaith oherwydd bod y broses yn cymryd mor hir a oedd yn gost ac anghyfleustra enfawr.”*

*“Fe wnaethom ni fynychu'r diwrnodau hyfforddi a sefydlu cyntaf a derbyn manylion ein gweithiwr cymdeithasol yn dweud y byddent mewn cysylltiad mewn 10 diwrnod. Pedair wythnos yn ddiweddarach nid oeddem wedi clywed gan unrhyw un ac roedd yn rhaid i ni swnian.”*

## Y broses baru

Ar ddiwedd y broses hyfforddi a pharatoi, mae darpar fabwysiadwyr yn cael eu cymeradwyo yn y panel – profiad a ddisgrifiwyd gan 69% fel ‘da yn gyffredinol’ – ac yn symud ymlaen i’r broses gysylltu neu baru. Ar ôl cael eu cysylltu â phlentyn neu blant, bydd y mwyafrif yn mynd trwy banel paru i gymeradwyo’r paru penodol. Cytunodd 78% o’r rhai a oedd wedi bod trwy banel paru eu bod yn teimlo bod popeth posibl wedi’i wneud i ddod o hyd i’r paru iawn iddyn nhw eu hunain a’u plentyn/plant.

*“Syml iawn. Cawsom ein paru ychydig ddyddiau ar ôl cael ein cymeradwyo ac roedd yn berffaith.”*

Mae ymatebwyr y *Baromedr Mabwysiadu* yn aml yn adrodd bod paru yn gallu bod yn rhan anodd o’r broses. Nid oes amserlenni penodol oherwydd mai’r flaenoriaeth yw dod o hyd i’r teulu cywir ar gyfer pob plentyn. Fodd bynnag, roedd sylwadau ymatebwyr yn aml yn adrodd am oedi hir ar ôl i baru gael ei nodi, yn enwedig aros hir am banel paru, ac ar ôl panel paru cyn i blant symud at y teulu. Weithiau roedd ymatebwyr yn aneglur ynghylch y rhesymau dros yr oedi hyn ac roedd ymdeimlad cryf nad oedd buddiannau gorau y plentyn bob amser yn cael eu blaenoriaethu.

*“Cawsom ein cysylltu ym mis Ebrill 24 a dydi ein plant dal ddim efo ni. Y peth cyntaf oedd nad oedd ein plant wedi cael gwiriad meddygol er gwaethaf derbyn gofal am dros flwyddyn a hanne ... yna apeliodd eu mam gyntaf... ni ddywedwyd wrth y gofalwr maeth am yr oedi ac fe drefnodd wyliau felly nid ydym yn siŵr ble fydd ein plant dros wyliau’r Nadolig. Rwy’n teimlo fel pe bai ein plant wedi cael eu hesgeuluso ymhellach gan system a ddylai eu hamddiffyn.”*

*“Dim ond 4 mis a gymerodd hi o’r ymchwiliad cychwynnol i bontio gyda’n mab mabwysiedig, ond gyda phlentyn arall fe wnaethom ni holi amdano fe gymerodd 4.5 mis dim ond i gael ymweliad cartref. Byddwn i’n dadlau nad yw hynny’n ddigon da.”*

## Yr wythnosau cynnar

Ar gyfer y rhan fwyaf o deuluoedd mabwysiadol, bydd cyfnod o gyflwyniadau yn digwydd cyn i blentyn symud i’w gartref mabwysiadol. Mae hyn fel arfer yn digwydd dros gyfnod o tua pythefnos, gyda’r plentyn yn cynyddu raddol faint o amser maen nhw’n ei dreulio gyda’r rhieni mabwysiadol yn raddol. Roedd yr holl ymatebwyr o Gymru y symudodd eu plant i fyw gyda nhw yn ystod 2024 wedi cael cyfnod o gyflwyno ac roedd 82% yn cytuno bod y cyfnod cyflwyno wedi cael ei drin yn dda ac wedi rhedeg yn esmwyth.

Unwaith y bydd teulu newydd yn dod at ei gilydd, mae’r paratoad maen nhw wedi’i dderbyn wir yn cael ei brofi. Yn galonogol, cytunodd 85% o fabwysiadwyr newydd fod eu proses hyfforddi a chymeradwyo wedi eu paratoi’n dda ar gyfer dod yn rhieni mabwysiadol, er bod yna hefyd ymdeimlad yn sylwadau’r ymatebwyr na all unrhyw baratoi gwmpasu’r realiti mewn gwirionedd.

*“Roedd yr wythnosau cyntaf yn brysur, yn flinedig ac yn gorwynt llwyr. 19 mis yn ddiweddarach ac rydyn ni i gyd yn llawer mwy sefydlog ac yn gyfarwydd â phopeth ac ni allwn ddychmygu bywyd heb ein bachgen bach!”*

*“Ni fydd unrhyw beth yn eich paratoi i ddod yn rhiant mabwysiadol. Mae’n daith hynod emosiynol.”*

Roedd

78%



yn cytuno bod popeth posibl wedi’i wneud i ddod o hyd i’r paru iawn iddyn nhw a’u plentyn.

Cytunodd

85%



o fabwysiadwyr newydd fod eu hyfforddiant a’u gwaith paratoi wedi eu paratoi’n dda

I lawer, bydd llywio eu sefyllfa newydd fel teulu hefyd yn golygu llywio gofynion gweithio fel rhiant. Mewn sylwadau, tynnodd darpar fabwysiadwyr sylw at yr anawsterau o fynychu'r cyfarfodydd aml sy'n ofynnol fel rhan o'r broses gymeradwyo tra'n gweithio hefyd. Roedd llawer yn defnyddio eu gwyliau blynyddol a gorfodwyd rhai i gymryd absenoldeb di-dâl. Dywedodd 43% ei bod wedi bod yn anodd cael amser i ffwrdd o'r gwaith.

*“Dim ond 2 apwyntiad di-dâl mae gennych chi hawl iddo ac ni fyddai'n bosibl darparu ar gyfer hyn... mae sawl apwyntiad gorfodol y byddai'n rhaid i'r ddau riant mabwysiadol fynychu, ar wahân i'r cyflwyniadau. Mae wir angen edrych ar hyn.”*

Unwaith y bydd plentyn yn cael ei leoli gyda'r teulu, mae gan weithwyr hawl i dâl a gwyliau mabwysiadu statudol, ond nid yw hyn yn ymestyn i fabwysiadwyr hunangyflogedig. O ymatebwyr yr arolwg yng Nghymru a oedd mewn cyflogaeth ar adeg eu mabwysiadu, roedd 8% yn hunangyflogedig. Ledled y DU mae tua 13% o weithwyr yn hunangyflogedig<sup>1</sup>, gan awgrymu y gall pobl hunangyflogedig gael eu tangynrychioli yn y rhai sy'n dod ymlaen i fabwysiadu. Gallai diffyg mynediad at absenoldeb a thâl mabwysiadu statudol fod yn ffactor sy'n atal pobl hunangyflogedig rhag ystyried mabwysiadu.

Hyd yn oed lle mae absenoldeb ar gael, nid yw bob amser yn ddigon i ddiwallu anghenion y teulu newydd, yn enwedig hawliau absenoldeb tadolaeth byr allai gael eu llyncu yn ystod y cyfnod cyflwyno.

*“Nid yw absenoldeb tadolaeth yn ffactor yn y broses ar gyfer mabwysiadu... Nid yw'n rhoi amser i gyflwyniadau, gan adael teuluoedd yn aml yn gorfod cymryd absenoldeb di-dâl, a gadael teuluoedd dan straen ariannol ar adeg wirioneddol heriol.”*

Mae darpar fabwysiadwyr yn destun gwiriadau ariannol i sicrhau eu bod mewn sefyllfa resymol i fabwysiadu, ond gall y broses ei hun gael effaith ar gyllid teulu, gan gynnwys gwariant fel talu am wiriadau meddygol, prynu popeth sydd ei angen ar gyfer teulu newydd, ac unrhyw newidiadau sydd eu hangen ar gartref y teulu. Gellir colli enillion hefyd trwy gymryd absenoldeb di-dâl i fynychu hyfforddiant a chyfarfodydd, a bod ar gael ar gyfer cyflwyniadau ac, i'r rhiant nad yw'n brif ofalwr, bod ar gael ar ôl y cyfnod absenoldeb tadolaeth i gefnogi plant i setlo a mynychu cyfarfodydd parhaus gyda gweithwyr proffesiynol gwaith cymdeithasol. Mewn rhai achosion, gall cyfyngiadau mewn cymhwysedd ar gyfer absenoldeb a thâl mabwysiadu statudol effeithio ar faint o amser y gall rhieni mabwysiadol fforddio i gymryd i ffwrdd o'r gwaith yn y misoedd cynnar.

*“Roeddwn i'n gweithio'n rhan-amser pan wnes i fabwysiadu fy merch ond oherwydd fy enillion isel nid oedd gen hawl i unrhyw dâl mabwysiadu statudol. Roedd hyn yn anodd iawn gan fy mod i eisïau cymryd amser i ffwrdd i fondio gyda fy merch ond collais fy nghyflog... felly dim ond 6 mis wnes i gymryd i ffwrdd yn hytrach na'r 12 mis roeddwn i wir eisïau ei gymryd.”*

O ystyried pwysigrwydd yr wythnosau a'r misoedd cynnar wrth gefnogi pontio'r plentyn i'w deulu mabwysiadol, gan eu helpu i ymgartrefu a dechrau datblygu perthnasoedd ymlyniad cryf gyda'u rhieni mabwysiadol, mae'n hanfodol y gall rhieni mabwysiadu gymryd yr amser sydd ei angen ar eu plant heb wynebu straen ariannol. Gall cyflogwyr gefnogi hyn trwy bolisïau tâl ac absenoldeb mabwysiadu wedi'u llunio'n dda sy'n ystyried y broses gymhleth, hir sy'n gysylltiedig â dod yn rhiant trwy fabwysiadu, ond mae rôl hefyd i'r llywodraeth ei chwarae, yn enwedig wrth sicrhau hawliau cyfartal ar gyfer tâl ac absenoldeb mabwysiadu statudol rhwng mabwysiadwyr cyflogedig a hunangyflogedig.

1 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9366/CBP-9366.pdf>

## Ar ôl y Gorchymyn Mabwysiadu

Yn fuan ar ôl cael gorchymyn mabwysiadu, dylai'r teulu mabwysiadol dderbyn deunyddiau taith bywyd ar gyfer eu plentyn. Dylai'r deunyddiau hyn, a baratowyd gan weithwyr proffesiynol gwaith cymdeithasol, roi stori o'u bywydau hyd yn hyn i blant, gan eu helpu i archwilio a deall eu hanes.

Ymhlith ymatebwyr yng Nghymru a gafodd orchymyn mabwysiadu yn ystod 2024, dywedodd 86% eu bod wedi derbyn deunyddiau taith bywyd eu plentyn erbyn diwedd y flwyddyn. Dyma'r gyfran uchaf a gofnodwyd erioed mewn saith mlynedd o'r Baromedr Mabwysiadu ac mae'n uwch nag mewn unrhyw genedl arall yn y DU. Disgrifiodd dwy ran o dair o'r rhain ansawdd y deunyddiau fel 'digonol' neu 'dda', sy'n is na'r blynyddoedd diwethaf, er nad yw'r rhesymau am hyn yn glir o'r data ac nid oedd unrhyw ymatebwyr wedi gadael sylwadau am eu deunyddiau taith bywyd.

Bydd y rhan fwyaf o rieni mabwysiadol newydd yn cytuno i gynnal rhyw fath o gyswllt parhaus ag un neu fwy o berthnasau biolegol eu plentyn. Yng Nghymru, roedd gan 95% o deuluoedd newydd un neu fwy o gytundebau cyswllt anuniongyrchol ar waith (fel arfer ar ffurf cyfnewid llythyrau), yn fwy nag unrhyw genedl arall yn y DU. Trefniadau gyda mamau biolegol oedd y mwyaf cyffredin (81%).

Mae trefniadau ar gyfer cyswllt uniongyrchol (cyfarfodydd wyneb yn wyneb, negeseuon uniongyrchol, galwadau ffôn, ac ati) yn hanesyddol yn llawer llai cyffredin yng Nghymru nag mewn rhannau eraill o'r DU. Ymhlith y rhai a gafodd orchymyn mabwysiadu yn 2024, dim ond 19% oedd â threfniadau ar gyfer cyswllt uniongyrchol parhaus ar waith, yn bennaf gyda brodyr a chwiorydd eu plant sy'n byw mewn mannau eraill (14%). Ar draws y DU gyfan, roedd gan 42% o deuluoedd mabwysiadol newydd gytundebau cyswllt uniongyrchol ar waith.

Fodd bynnag, mae tystiolaeth o ryw faint o natur agored gochelgar tuag at y syniad o gyswllt uniongyrchol ymhlith rhieni mabwysiadol newydd yng Nghymru. Dywedodd llai na hanner (43%) nad oedd ganddynt gyswllt uniongyrchol a'u bod yn annhebygol o ystyried hynny, ond dywedodd yr un gyfran y byddent yn ystyried cyswllt uniongyrchol â brodyr a chwiorydd eu plentyn. Roedd cyfran lai yn barod i ystyried cyswllt uniongyrchol â mam fiolegol eu plentyn (10%) ac aelodau ehangach o'r teulu (5%).

Er bod yn rhaid gwneud penderfyniadau am gyswllt parhaus bob amser gyda buddiannau, diogelwch a lles emosïynol y plentyn yn y ganolfan, mae'n galonogol bod cymaint o rieni mabwysiadol newydd yn barod i ystyried y posibilrwydd o gyswllt uniongyrchol. Mae hyn yn creu cyfle ar gyfer sgysiau parhaus am gynnal perthynas ag aelodau'r teulu biolegol y dylid ailymweld â nhw wrth i'r plentyn dyfu'n hyn i sicrhau bod eu barn yn cael ei glywed ac yn cael ymateb.

Mae Canllaw Arfer Da y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol ar gyswllt yn pwysleisio pwysigrwydd cymorth parhaus ac adolygiadau cyswllt rheolaidd, yn enwedig ar adegau allweddol o newid, megis y pontio o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd, neu yn ystod glasod.





## Argymhellion

- Er mwyn helpu i recriwtio'r ystod ehangaf bosibl o ddarpar fabwysiadwyr a dod o hyd i deuluoedd yn gyflymach i'r plant sy'n treulio'r amser hiraf mewn gofal a'r rhai ar y Gofrestr Mabwysiadu ar gyfer Cymru, dylai asiantaethau mabwysiadu wella amrywiaeth ymhlith y gweithlu gofal cymdeithasol ac ar baneli mabwysiadu a pharu.
- Er mwyn gwella'r ffordd mae darpar fabwysiadwyr yn cael eu paratoi i'w mabwysiadu, dylid nodi'r hyfforddiant mabwysiadu safonol hyn mewn canllawiau statudol. Dylai hyn fod yn ychwanegol at unrhyw hyfforddiant wedi'i deilwra, penodol i anghenion unigol y darpar fabwysiadwr ac anghenion y plentyn y byddant yn ei fabwysiadu.
- Dylai cyfarfodydd cynllunio cymorth cyn lleoli gynnwys cynrychiolaeth gan y tîm cymorth mabwysiadu a, lle y nodir, gweithwyr proffesiynol fel seicolegwyr clinigol.
- Er mwyn helpu teuluoedd newydd i adeiladu rhwydweithiau neu gefnogaeth gref, dylai asiantaethau mabwysiadu sicrhau bod gan fabwysiadwyr newydd fynediad at gymorth cymheiriaid fel rhan o'u cynnig craidd o'r amser y caiff eu plentyn ei leoli gyda nhw. Gallai hyn gynnwys mentora cymheiriaid, cyfeillio, grwpiau cymunedol.



## Teuluoedd mabwysiadol sefydledig

Teuluoedd sefydledig yw'r rhai sydd ag un neu fwy o blant wedi'u mabwysiadu rhwng 0-25 mlwydd oed y cafodd eu proses mabwysiadu ei chwblhau cyn 2024. Ar gyfer yr ymatebwyr hyn, mae'r *Baromedr Mabwysiadu* yn canolbwyntio ar brofiadau o gyrchu cymorth mabwysiadu, addysg, iechyd ac iechyd meddwl, a gwasanaethau sy'n gysylltiedig â chynnal neu sefydlu perthynas â pherthnasau biolegol (cyswllt) yn ystod 2024..

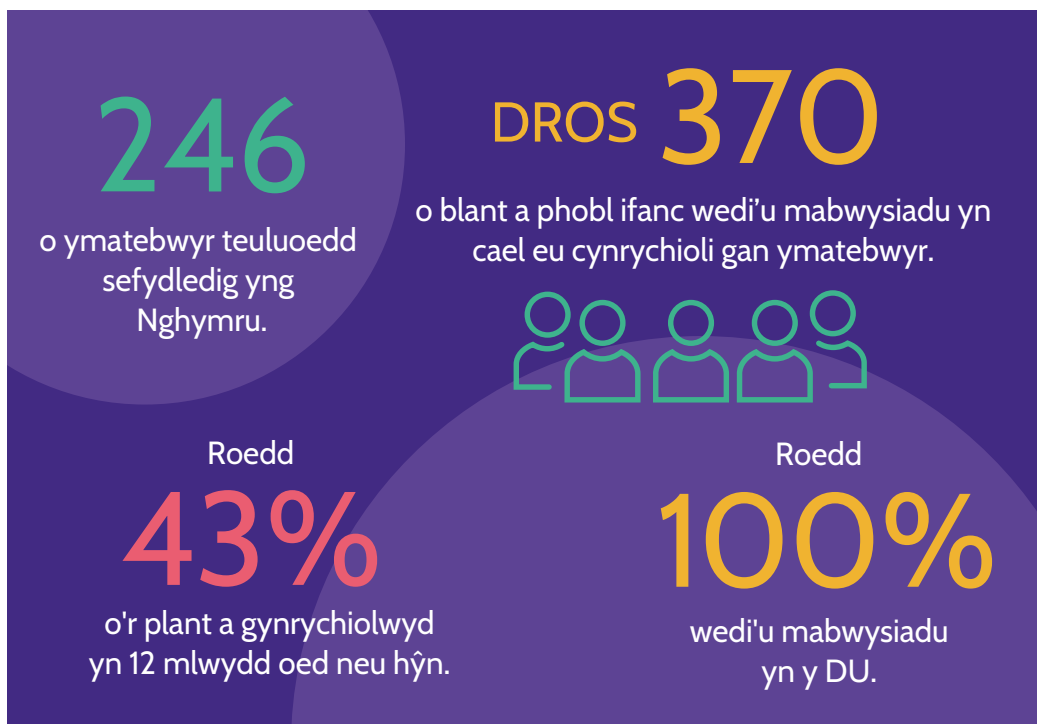
### Sut mae 'da' yn edrych?

- Mae gan bob teulu mabwysiadol fynediad at ystod dda o gefnogaeth graidd, gan gynnwys grwpiau cymorth, hyfforddiant ac adnoddau ar-lein.
- Gall pawb sydd ei angen gael mynediad hawdd at gymorth gwell o ansawdd uchel sy'n rhad ac am ddim i deuluoedd.
- Mae cyswllt teuluol biolegol yn cael ei reoli'n effeithiol, yn cael ei gefnogi a'i adolygu'n rheolaidd.
- Mae gwasanaethau statudol eraill, gan gynnwys iechyd ac addysg, wedi hyfforddi staff a digon o adnoddau i gefnogi plant mabwysiedig a'u teuluoedd yn iawn.

Asesu polisiau cenedlaethol cyfredol	Sgôr			
	Lloegr	Gogledd Iwerddon	Yr Alban	Cymru
Mae gwasanaethau cymorth therapiwtig o ansawdd uchel yn hygyrch i bob teulu mabwysiadol trwy lwybr diffiniedig a thelir amdanynt trwy gronfa sydd wedi'i chlustrnodi'n genedlaethol	DA	GWAEL	GWAEL	DA
Mae safonau gofynnol a gytunir yn genedlaethol ar gyfer cymorth mabwysiadu craidd	DA	GWAEL	GWEDDOL	DA
Mae safonau cenedlaethol sy'n diffinio cefnogaeth i gyswllt teuluol biolegol	GWEDDOL	GWAEL	GWAEL	DA
Mae hyfforddiant ar anghenion plant â phrofiad o ofal a phlant wedi'u mabwysiadu yn cael ei gynnwys fel rhan o hyfforddiant cychwynnol athrawon ac mae gan ysgolion adnoddau i gefnogi anghenion plant wedi'u mabwysiadu drwy ffrwd ariannu bwrpasol	GWEDDOL	GWAEL	GWEDDOL	GWEDDOL

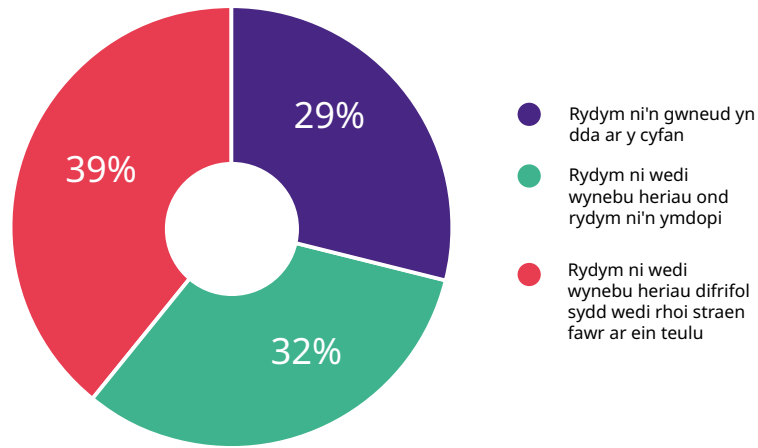
Asesiad o Brofiad Byw	Sgôr				
	Y DU	Lloegr	Gogledd Iwerddon	Yr Alban	Cymru
Rwy'n fodlon ag ansawdd y cymorth mabwysiadu craidd yr wyf wedi'i gyrchu trwy fy asiantaeth fabwysiadu	69% →	72% →	60% ↑	64% →	65% ↓
Mae teuluoedd ag anghenion sylweddol neu anghenion brys yn cael pecyn o gymorth mabwysiadu gwell	65% →	68% →	42%* ↑	44% →	67% ↑
Rwy'n fodlon ag ansawdd y cymorth mabwysiadu gwell a gefais drwy fy asiantaeth fabwysiadu	51% →	52% →	26%* ↓	48% ↓	55% ↓
Mae fy asiantaeth yn rheoli trefniadau ar gyfer cyswllt uniongyrchol ac anuniongyrchol yn effeithiol	46% ↓	46% ↓	53% →	40% →	51% ↓
Mae ysgol fy mhlentyn yn gweithio gyda mi i ddod o hyd i'r ffyrdd gorau o gefnogi fy mhlentyn	74% →	74% →	61% ↓	78% →	73% ↓
Mae 45% yn dweud bod gan athrawon ddealltwriaeth dda o anghenion plant sydd â phrofiad o ofal	51% →	55% →	42% ↓	52% →	51% →

\* Roedd llai na 30 o ymatebwyr yn gymwys i ateb y cwestiwn/cwestiynau perthnasol



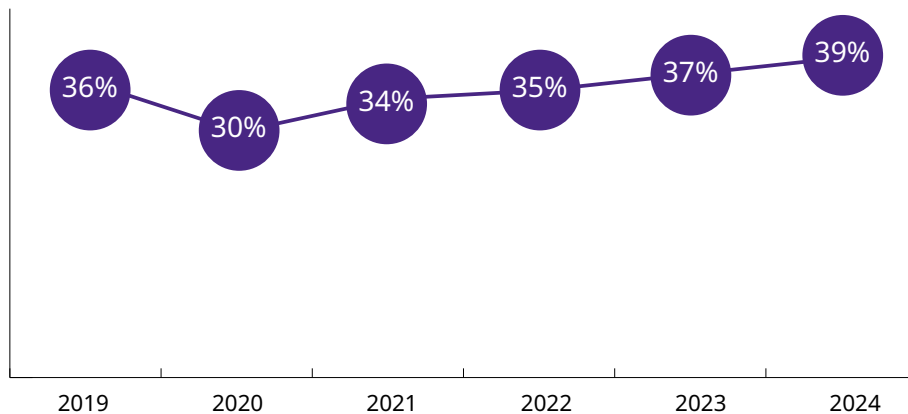
Mae'n destun pryder bod teuluoedd mabwysiadol yng Nghymru, yn yr un modd ag eraill ledled y DU, yn parhau i adrodd am y lefelau uchel o heriau a welwyd yn Adroddiad y *Baromedr Mabwysiadu* y llynedd. Dywedodd 39% eu bod yn wynebu heriau difrifol fel teulu yn 2024, a dywedodd llai nag erioed o'r blaen eu bod yn teimlo'n optimistaidd am ddyfodol eu teulu (73%).

Ffigur 2: Statws teuluoedd mabwysiadol yn ystod 2024



Yn ystod y blynyddoedd diwethaf gwelwyd aflonyddwch a achoswyd gan bandemig Covid-19, ac yna cyfnod o ansicrwydd economaidd, a bydd pob un ohonynt wedi effeithio ar deuluoedd mabwysiadol. Fodd bynnag, nid oes unrhyw arwydd o adferiad ac yn hytrach mae tuedd hirdymor o anawsterau yn cynyddu'n raddol ers 2020 gyda mwy o deuluoedd yn wynebu heriau difrifol nawr nag cyn pandemig Covid-19.

Ffigur 3: Cyfran y teuluoedd yng Nghymru sy'n disgrifio eu statws fel 'wynebu heriau difrifol'



## Cymorth mabwysiadu

O ystyried y trafferthion a brofwyd gan lawer o blant wedi'u mabwysiadu a'u teuluoedd, mae gwasanaethau cymorth mabwysiadu amserol, o ansawdd uchel yn parhau i fod yn hanfodol i sicrhau bod plant wedi'u mabwysiadu yn cael y cyfle gorau o ddiogelwch, sefydlogrwydd a chefnogaeth.

### Gwasanaethau cymorth mabwysiadu craidd

Gall cynnig cymorth mabwysiadu craidd gynnwys gwybodaeth a chyngor, cyfeirio, mynediad at hyfforddiant cyffredinol sy'n ymwneud â rhianta neu rianta mabwysiadol, a mynediad at grwpiau cymorth i rieni a/neu blant wedi'u mabwysiadu. Mae Ymrwymiad Cymorth Mabwysiadu Cymru<sup>2</sup> yn nodi y dylai pob teulu gael pwynt cyswllt yn eu Gwasanaeth Mabwysiadu Rhanbarthol neu Asiantaeth Mabwysiadu Gwirfoddol ar gyfer cael mynediad at gymorth mabwysiadu, ac mae'n darparu gwybodaeth am linellau cynghori, deunyddiau ar-lein, gan gynnwys hyfforddiant, a'r grwpiau cyfoedion 'Connected' ar gyfer plant a phobl ifanc wedi'u mabwysiadu.

Ar hyn o bryd, mae ymwybyddiaeth o Ymrwymiad Cymorth Mabwysiadu Cymru ymhlith ymatebwyr yr arolwg yn isel (9%) er bod hyn wedi cynyddu ychydig ers 2023 (6%). Fodd bynnag, dywedodd 43% eu bod wedi defnyddio gwefan y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol ar gyfer gwybodaeth, newyddion a digwyddiadau, roedd 40% wedi ei defnyddio ar gyfer gwybodaeth am gymorth mabwysiadu a 19% wedi ei defnyddio ar gyfer gwybodaeth am waith taith bywyd, sy'n awgrymu bod cyrhaeddiad yr adnoddau canolog hyn yn eithaf eang ymhlith rhieni mabwysiadol yng Nghymru.

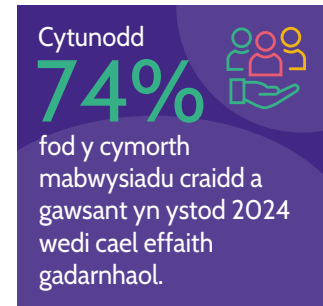
Yn ystod 2024, dywedodd 49% o'r ymatebwyr eu bod wedi cyrchu hyfforddiant cyffredinol neu grŵp cymorth (iddyn nhw eu hunain neu eu plentyn) a ddarparwyd neu a ariannwyd gan eu hasiantaeth. Mae hyn yn uwch nag yn y blynyddoedd blaenorol sy'n galonogol gan i *Faromedr Mabwysiadu 2024* archwilio sut y gall mynediad cynnar at gymorth mabwysiadu craidd helpu teuluoedd a gweithwyr proffesiynol i nodi anghenion cymorth mwy cymhleth yn gynharach, gan arwain at ganlyniadau gwell yn y tymor hir.

Mae boddhad â'r gwasanaethau craidd hyn yn parhau i fod yn dda yn gyffredinol, gyda 65% yn dweud eu bod yn fodlon ag ansawdd y cymorth a gawsant, a 74% yn cytuno bod y cymorth craidd wedi cael effaith gadarnhaol ar eu teulu.

*“Mae'r grŵp Connected wedi bod yn amhrisiadwy i fy mhientyn a minnau. Dydyn ni byth eisiau i hynny ddod i ben.”*

*“Mae'n rhaid i mi ddweud bod [fy Ngwasanaeth Mabwysiadu Rhanbarthol] yn hynod gefnogol ac rwy'n teimlo eu bod yn gwneud pethau'n iawn i ni. Maen nhw'n wych.”*

O ystyried manteision cynnal cysylltiadau cefnogol parhaus rhwng teuluoedd mabwysiadol a thimau cymorth mabwysiadu a lefel boddhad ansawdd ac effaith cymorth craidd, dylid rhoi ffocws ar ymgysylltu â mwy o deuluoedd mabwysiadol gyda'r gwasanaethau hyn. Dim ond 39% o'r ymatebwyr a ddywedodd bod eu hasiantaeth yn cyfathrebu'n rheolaidd â nhw am y gwasanaethau cymorth mabwysiadu craidd a gynigir, ac roedd anawsterau darganfod pa gymorth oedd ar gael wedi'u hamlygu yn sylwadau'r ymatebwyr.



<sup>2</sup> [https://adoptcymru.com/app/uploads/2024/10/AS-Commitment\\_ENG\\_v6.pdf](https://adoptcymru.com/app/uploads/2024/10/AS-Commitment_ENG_v6.pdf)



*“Mae’n anodd gwybod beth sydd ar gael. Rwy’n teimlo y gallai’r asiantaeth gwrdd â rhieni mabwysiadol am fwy o amser ar ôl mynd trwy’r broses. Ar ôl i chi fabwysiadu rydych chi’n teimlo eich bod chi’n cael eich gollwng ac mae’n fyny i chi fynd i chwilio am gymorth.”*

*“Rydym ni’n derbyn negeseuon e-bost am ddigwyddiadau a allai fod yn ddiddorol, ond maen nhw eisoes wedi digwydd neu mor fyr rybudd na allwn ni fynychu. Dylai fod rhaglen o ddigwyddiadau gyda’r holl ddyddiadau wedi’u postio’n glir ar wefannau ac mewn e-byst er mwyn osgoi’r dull tameidiog ac aneffeithlon hwn.”*

Tynnwyd sylw hefyd at yr her o fynychu hyfforddiant a digwyddiadau wyneb yn wyneb yn arbennig ar gyfer mabwysiadwyr unigol, y rhai sydd â phlant sydd ag anghenion cymorth sylweddol a’r rhai sy’n byw mewn ardaloedd gwledig. Fodd bynnag, er bod opsiynau ar-lein yn cael eu gwerthfawrogi gan lawer, roedd eraill yn gwerthfawrogi’r cyfle i fynychu digwyddiadau personol am y cyfle i rwydweithio ac adeiladu perthnasoedd â rhieni mabwysiadol eraill. Mae’n bwysig felly bod gwasanaethau yn hyblyg o ran fformat ac amseriad digwyddiadau a gweithgareddau i gael y cyrhaeddiad ehangaf.

*“Mae’r hyfforddiant gweminar yn ddefnyddiol gan fod y dolenni ‘gwyllo yn nes ymlaen’ yn golygu y gallaf gael mynediad iddo heb golli cyflog.”*

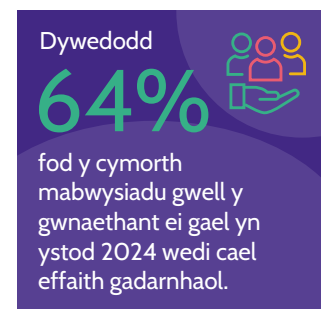
*“Mae cyrsiau hyfforddi bob amser ar yr un pryd – canol yr wythnos pan fyddaf yn gweithio, neu gyda’r nos pan fyddaf yn delio ag amseroedd gwely heriol. Byddai’n hyfryd cael rhai ar ddydd Llun neu ddydd Gwener pan fydd mwy o weithwyr rhan-amser ar gael yn gyffredinol.”*

*“Rwy’n teimlo bod llawer o gefnogaeth graidd, ond mae’r rhan fwyaf o hyn ar-lein ac nid yw hynny’n cefnogi cwrdd â theuluoedd mabwysiadol eraill wyneb yn wyneb i adeiladu perthnasoedd go iawn. Ar ôl mabwysiadu yn ystod y cyfnod clo, mae hyn yn rhywbeth rydyn ni wedi cael trafferth ag ef.”*

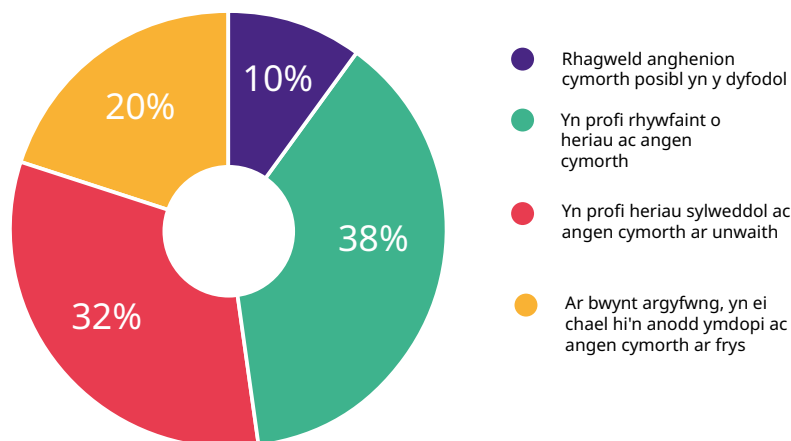
## Gwasanaethau cymorth mabwysiadu gwell

Mae Ymrwymiad Cymorth Mabwysiadu Cymru yn cynnwys datganiad am “fynediad prydlon a theg” at “wasanaethau wedi’u targedu neu wasanaethau arbenigol” ac mae’n nodi bod gan bob Asiantaeth Mabwysiadu Ranbarthol dîm cymorth mabwysiadu pwrpasol sydd nid yn unig yn darparu cymorth craidd ond hefyd yn cynnal asesiadau o anghenion cymorth mabwysiadu ac yn darparu ystod o wasanaethau cymorth, gan gynnwys trwy atgyfeirio at wasanaethau arbenigol eraill. Gallai’r gwasanaethau cymorth gwell hyn gynnwys hyfforddiant arbenigol i rieni, cymorth therapiwtig i blant a theuluoedd, cymorth ariannol neu seibiannau byr.

Yn ystod 2024, roedd 51% o’r ymatebwyr wedi cysylltu â’u hasiantaeth fabwysiadu am gymorth mabwysiadu. O’r rhain, roedd 90% yn profi heriau penodol ac felly roeddent yn debygol o fod yn ceisio cymorth arbenigol, wedi’i dargedu. Disgrifiodd un rhan o bump eu hunain fel rhai sydd ar bwynt argyfwng ac angen cymorth brys, y nifer uchaf cyfartal a gofnodwyd erioed yn y *Baromedr Mabwysiadu*.



Ffigur 4: Statws teuluoedd mabwysiadol ar adeg gofyn am gymorth mabwysiadu

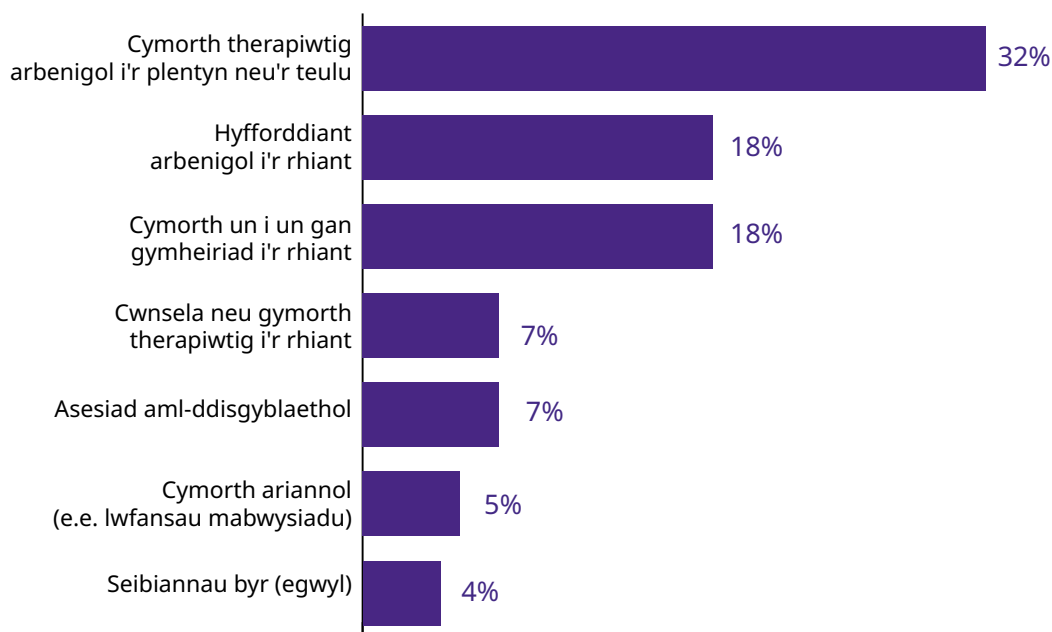


Pan fydd teulu sy'n profi'r mathau hyn o heriau cymhleth yn cysylltu â chymorth mabwysiadu am help, mae'n debygol y bydd angen cymorth gwell, wedi'i deilwra, yn hytrach na chymorth craidd. Yn 2024, cynigiwyd o leiaf un opsiwn cymorth arbenigol wedi'i dargedu i 67% o'r teuluoedd hyn â'r anghenion uchaf – cynnydd sylweddol ers 2023, sy'n cynrychioli dychwelyd i lefelau cyn y pandemig.

*“Ar hyn o bryd, rydym ni wedi cael yr asesiad cychwynnol ac wedi gwneud cynllun y cytunwyd arno. Roeddwn i'n falch iawn o sut roedd y broses hon mor drylwyr a gwybodus.”*

*“Cawsom gymorth ar ffurf gwaith stori bywyd therapiwtig yn 2024. Roedd ein gweithiwr cymorth ôl-fabwysiadu yn WYCH. Roedd ei dealltwriaeth o drawma a'i dull di-feirniadol yn arbennig i ni. Fodd bynnag, roedd angen ei help arnom yn llawer cynharach nag y cawsom.”*

Ffigur 5: Cynigir cymorth gwell i deuluoedd mabwysiadol sy'n ceisio cymorth gyda'r lefelau uchaf o angen yn 2024



Fodd bynnag, mae hyn yn dal i adael traean o deuluoedd â lefelau uchel o anghenion cymorth yn cyrchu gwasanaethau cymorth craidd yn unig, a dim ond 32% oedd yn gallu cyrchu cymorth therapiwtig arbenigol, fel therapiau creadigol, gwaith stori bywyd therapiwtig neu gwnsela arbenigol i'w plentyn.

*“Rwy’n rhoi popeth rydw i wedi’i ddysgu i wella fy nealltwriaeth o ymddygiad fy mhlentyn a gweld effaith gadarnhaol. Fodd bynnag, mae angen rhywfaint o waith uniongyrchol gyda fy mhlentyn hefyd. Mae angen mynediad at wasanaethau therapi na allaf eu fforddio.”*

*“Fe wnaethon ni ofyn am becyn o waith stori bywyd a chwmsela sy’n seiliedig ar ymlyniad i’n merch. Dywedwyd wrthym na allwn gael hyn oherwydd ein bod wedi cael pecyn cynhwysfawr sawl blwyddyn yn ôl. Y cyfan a gynigiwyd i ni oedd i Weithiwr Cymdeithasol “gael sgwrs” ynglŷn â teulu biolegol a stori bywyd. Nid yw hyn erioed wedi digwydd”*

Pan ofynnwyd iddynt a oedd y cymorth a gawsant yn cael effaith gadarnhaol ar eu teulu, dywedodd 59% o’r grŵp anghenion uchaf ei fod wedi gwneud hynny, o’i gymharu â 75% o’r rhai sydd â’r lefel isaf o anghenion, gan dynnu sylw ymhellach at bwysigrwydd cyrraedd teuluoedd yn gynnar gyda chymorth wedi’i dargedu, cyn iddynt gyrraedd pwynt argyfwng.

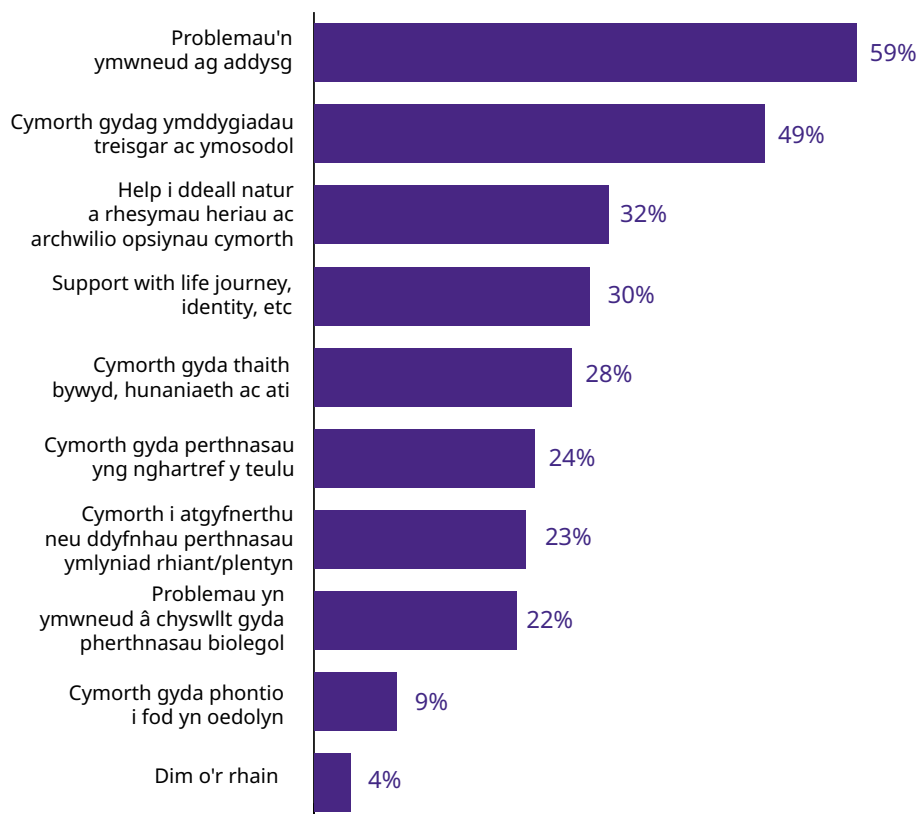
Ymhlith yr holl ymatebwyr a oedd wedi gofyn am neu wedi derbyn cymorth mabwysiadu uwch yn ystod 2024, dywedodd 58% fod eu hasiantaeth wedi ymateb i’w cais mewn modd amserol, ychydig yn is nag yn 2023. Mewn sylwadau, roedd pryderon ynghylch oedi yn cael eu dyrannu i weithiwr cymdeithasol a rhestrau aros hir i gael mynediad at gymorth yn gyffredin.

*“Mae cefnogaeth wedi bod yn barhaus. Yn fwy diweddar bu heriau gyda’r awdurdod lleol yn cytuno ar gyllid. Mae hyn wedi arwain at seibiant hir rhwng therapi.”*

*“Cymerodd naw mis i ni gael ein gweld gan weithiwr cymdeithasol, ac erbyn hynny roeddem bron â thorri.”*

*“Dywedwyd wrthym nad oes cyllid ar gyfer anghenion ein plentyn ac i aros i weld a allai fod mwy o arian ar ôl mis Ebrill.”*

Ffigur 6: Pa un o’r canlynol oedd yn rhesymau a’ch ysgogodd i geisio cefnogaeth, os unrhyw un?



Pan ofynnwyd am eu rhesymau dros gysylltu â chymorth mabwysiadu, y mwyaf cyffredin oedd materion yn ymwneud ag addysg. Nid yw gwasanaethau cymorth mabwysiadu o reidrwydd yn meddu ar adnoddau neu offer i gefnogi teuluoedd mabwysiadol sy'n profi heriau mewn addysg, sy'n aml yn gallu bod yn gymhleth.

*“Gofynnais am help a chefnogaeth i'r ysgol ond cefais fy nghynghori bod yr aros am weithiwr cymdeithasol yn hir iawn ac na fyddai ganddynt mae'n debyg fwy o wybodaeth nag oedd gen i eisoes.”*

Felly mae'n hanfodol bod gwasanaethau addysg yn meddu ar y cyfarpar i ddiwallu anghenion dysgwyr wedi'u mabwysiadu er mwyn gwella eu profiadau o addysg ac i leihau'r galw ar wasanaethau mabwysiadu am gymorth gyda materion addysg.

Mae Llywodraeth Cymru eisoes yn ariannu hyfforddiant i ysgolion i gefnogi dealltwriaeth y sector o anghenion dysgwyr wedi'u mabwysiadu. Fodd bynnag, er ei bod yn hanfodol, dim ond rhan o'r ateb yw hyfforddiant. Mae sawl awdurdod lleol yng Nghymru wedi bod yn treialu creu model Ysgol Rithwir i hyrwyddo addysg plant sydd â phrofiad o ofal. Mae tystiolaeth o'r meysydd peilot hyn yn dangos gwelliannau mewn presenoldeb, gostyngiad mewn gwaharddiadau a chynnydd mewn plant sy'n profi gofal sy'n aros mewn addysg brif ffrwd<sup>3</sup>. Yn Lloegr, lle mae Ysgolion Rhithwir wedi cynnwys plant sy'n derbyn gofal yn eu cylch gwaith ers 2018, mae'r effeithiau wedi amrywio rhwng gwahanol ardaloedd awdurdodau lleol, ond lle mae perthynas agos â thimau cymorth mabwysiadu a bod cefnogaeth wedi'i ddarparu i deuluoedd unigol, cafwyd canlyniadau cadarnhaol. Pe bai Ysgolion Rhithwir yng Nghymru yn parhau ac yn cael eu cyflwyno ledled y wlad, bydd gwasanaethau cymorth mabwysiadu yn elwa o gael perthynas agos â'r Pennaeth Ysgol Rithwir.

Materion sy'n ymwneud ag ymddygiad treisgar ac ymosodol oedd yr ail reswm mwyaf cyffredin sy'n ysgogi cysylltiad â gwasanaethau cymorth mabwysiadu. Mae'r cysylltiad rhwng amlygiad i drawma plentyndod cymhleth ac anawsterau rheoleiddio emosiynau wedi'i sefydlu'n dda<sup>4</sup> gan y gall trawma cymhleth effeithio ar ddatblygiad biolegol, seicolegol ac emosiynol plentyn. Dywedodd 61% o'r holl ymatebwyr eu bod wedi profi ymddygiad treisgar ac ymosodol yn y cartref yn ystod 2024, a nododd bron i hanner yr holl ymatebwyr a ofynnodd am gymorth mabwysiadu hyn fel rheswm dros geisio help. Ymhlith y rhai a ddisgrifiodd eu hunain fel rhai sy'n 'profi anawsterau sylweddol' neu 'ar bwynt argyfwng' ar adeg gofyn am help, cododd hyn i 76%, gan oddiweddyd problemau gydag addysg fel y rheswm mwyaf cyffredin dros geisio help.

Dywedodd llawer o ymatebwyr a oedd erioed wedi profi trais neu ymddygiad ymosodol yn y cartref eu bod wedi bod yn ymwneud nid yn unig â gwasanaethau cymorth mabwysiadu (67%), ond hefyd timau gwaith cymdeithasol brys neu ar ddyletswydd (20%), timau cymorth cynnar neu blant mewn angen (28%), meddygon teulu neu weithwyr iechyd proffesiynol eraill (46%) a'r heddlu (26%). Dywedodd 14% eu bod wedi bod yn ymwneud â thimau gwaith cymdeithasol amddiffyn plant.

Fodd bynnag, pan fydd teuluoedd yn cael eu cyfeirio at dimau gwaith cymdeithasol eraill, mae gormod o bobl nad ydynt yn teimlo bod gan y gweithwyr proffesiynol maen nhw'n gweithio gyda nhw ddealltwriaeth lawn o anghenion penodol plant wedi'u mabwysiadu a'u teuluoedd. Dywedodd 63% o'r ymatebwyr sydd erioed wedi profi ymddygiad treisgar neu ymosodol gan eu plentyn eu bod yn poeni y byddai gweithwyr proffesiynol yn eu beio neu'n eu barnu am yr hyn oedd yn digwydd yn eu cartref pe baent yn gofyn am help.

3 <https://www.gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2024-01/virtual-school-model-of-integrated-education-for-care-experienced-children-initial-evidence-gathering-from-local-authority-pilots.pdf>

4 <https://uktraumacouncil.org/trauma/complex-trauma>

*“Wrth edrych yn ôl, roedd gorfod cael ein cyfeirio at wasanaethau plant awdurdodau lleol oherwydd bod gan wasanaethau mabwysiadu wasanaethau ôl-fabwysiadu cyfyngedig yn niweidiol. Nid ydynt yn ystyriol o drawma ac yn beio ac yn dad-rymuso.”*

*“Yn fuan ar ôl cyrchu cymorth, cawsom atgyfeiriad diogelu ar gyfer cam-drin emosiynol, roedd yn ymddangos i ni gael hyn oherwydd nad oeddem yn ymdopi, a dyna pam y gwnaethom ni ofyn am gymorth yn y lle cyntaf. Fe wnaeth hyn effeithio'n ddifrifol arnom ac achosi oedi sylweddol wrth geisio cael unrhyw help.”*

*“Symudwyd fy mab i'r tîm 14+ mewn Gwasanaethau Cymdeithasol sy'n ymddangos bod ganddynt dealltwriaeth gyfyngedig am ymlyniad, trawma bywyd cynnar neu ba mor eithafol y gall yr ymddygiadau fod.”*

Mae'n bwysig felly bod timau cymorth mabwysiadu yn parhau i gynllunio a darparu cymorth i deuluoedd mabwysiadu a phlant wedi'u mabwysiadu mewn achosion lle mae timau gwaith cymdeithasol eraill yn cymryd rhan. Roedd 80% o'r ymatebwyr o'r farn bod eu gweithiwr cymdeithasol cymorth mabwysiadu yn wybodus ac yn ddeallus. Mae'r gweithwyr proffesiynol hyn yn ased gwerthfawr i unrhyw dîm o amgylch y plentyn a rhaid iddynt bob amser allu dod â'u harbenigedd, gan gynnwys mewn achosion o ansefydlogrwydd teuluol neu lle mae plentyn wedi gadael cartref y teulu yn gynamserol.

Yn 2024, dywedodd 7% o'r ymatebwyr o Gymru fod un neu fwy o'u plant wedi gadael cartref y teulu yn gynamserol, cynnydd o 5% yn 2023. Roedd bron pob un o'r plant hyn yn 12 oed neu'n hŷn ar adeg gadael y cartref, ac roedd bron i hanner yn 16 neu'n hŷn. Y gyrchfan fwyaf cyffredin oedd symud i dai lled-annibynnol (44%), gyda 6% yn adrodd eu bod mewn ysgol breswyl, a'r un gyfran yn byw gydag aelodau eraill o'u teulu mabwysiadu neu gyda pherthnasau biolegol. Fodd bynnag, adroddwyd bod 38% o'r plant hyn mewn gofal awdurdodau lleol, naill ai'n wirfoddol neu'n dilyn achos gofal.

Mewn achosion lle mae plant wedi'u mabwysiadu yn cael eu lletya gan yr awdurdod lleol, mae'n arbennig o bwysig bod timau cymorth mabwysiadu yn parhau i ymwneud â'r teulu a'r person ifanc. Fe wnaeth ymatebwyr a oedd wedi bod trwy'r profiad hwn sylwadau ar ddiffyg dealltwriaeth ddifrifol o effeithiau trawma bywyd cynnar, aflonyddu ymlyniad a phrofiad gofal ymhlith rhai o'r gweithwyr proffesiynol sy'n ymwneud â'u teuluoedd.

*“Nid yw gweithwyr cymdeithasol lleol yn deall mabwysiadu. Mae ein merch wedi ei dieithrio oddi wrthym ni er 9 mis... mae tîm ôl-fabwysiadu [ein Gwasanaeth Mabwysiadu Rhanbarthol] wedi cael gwared ar ein gweithiwr cymdeithasol. Dim help i gynnal neu ailadeiladu ein teulu. Rydyn ni i gyd wedi cael ein siomi.”*

*“Cawsom ganlyniad cadarnhaol o asesiad rhianta ond maen nhw'n dal i gyhuddo ni o fod yn gamdriniol yn emosiynol ac yn gorfforol. Mae'r awdurdod lleol yn ein dal yn atebol am anghenion cymhleth ein plentyn yn hytrach na blynyddoedd cynnar trawma.”*


Roedd y mwyafrif o'r ymatebwyr gyda phlant sy'n byw i ffwrdd o gartref y teulu naill ai'n disgwyl i'w plentyn ddychwelyd adref neu'n parhau i 'rianta o bell'. Lle bynnag y bo modd, dylai gweithwyr proffesiynol sy'n cefnogi teuluoedd yn y sefyllfa gymhleth hon fod yn ceisio cynnal a hyd yn oed cryfhau perthnasoedd rhwng rhieni a phlant.



## Iechyd ac iechyd meddwl

Mae llawer o deuluoedd mabwysiadol yn rhyngweithio nid yn unig â gwasanaethau cymorth mabwysiadu, ond hefyd â gwasanaethau eraill, gan gynnwys gwasanaethau iechyd, iechyd meddwl ac anabledd oherwydd anghenion eu plant. Dywedodd 36% o'r ymatebwyr fod un neu fwy o'u plant erioed wedi derbyn Lwfans Byw i'r Anabl. Gall llywio'r gwasanaethau hyn fod yn heriol i lawer o deuluoedd, ac mae 66% yn cytuno y gall yr ystod o wahanol wasanaethau maen nhw'n delio â nhw i gael y gefnogaeth gywir i'w plentyn fod yn llethol iawn.

Mae **67%** o rieni mabwysiadol yn dweud eu bod yn 'cwmpo rhwng y craciau' rhwng gwasanaethau wrth geisio cael cefnogaeth i'w plant

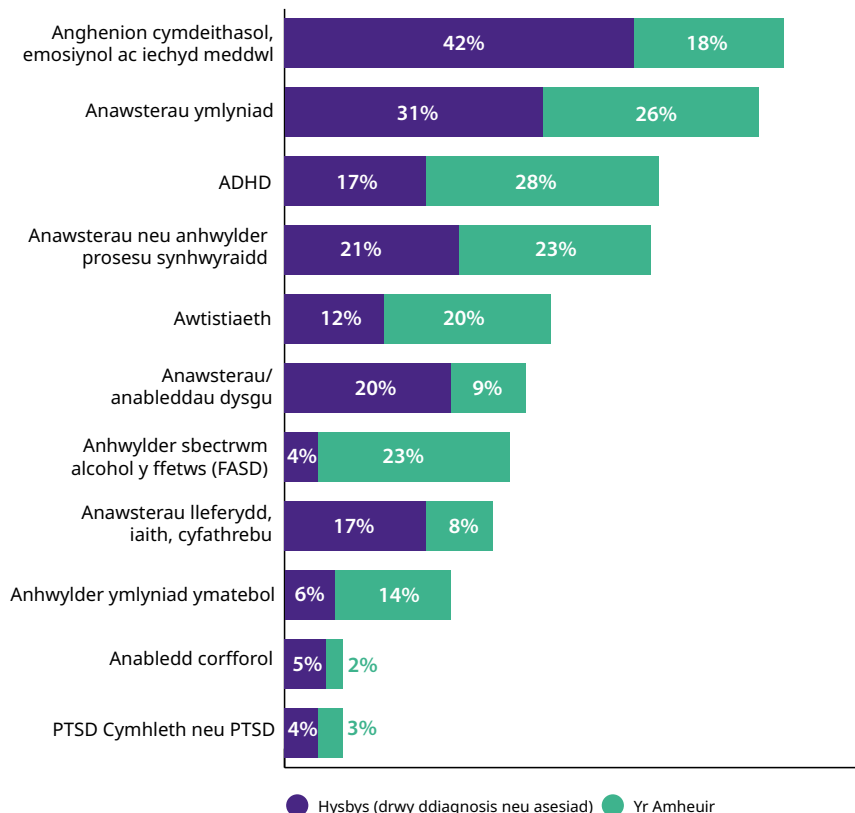


Mae teuluoedd yn gweld nad yw eu plant yn aml yn ffitio'n daclus o fewn diffiniad gwasanaeth o gymhwysedd oherwydd cymhlethdod eu hanghenion, neu oherwydd bod ganddynt sawl diagnosis cyd-ddigwydd. Er enghraifft, efallai na fydd gan y gwasanaethau cymorth anabledd adnoddau i gefnogi plant sydd â hanes o drawma, ond efallai na fydd gwasanaethau cymorth mabwysiadu wedi'u paratoi i gefnogi plant ag anableddau dysgu neu gorfforol. Mae 67% o rieni mabwysiadol yn dweud eu bod yn 'cwmpo rhwng y craciau' rhwng gwasanaethau wrth geisio cael cymorth i'w plant, gyda llawer yn teimlo bod gwasanaethau yn gyflym i gyfeirio teuluoedd mabwysiadol yn ôl at gymorth mabwysiadu, hyd yn oed os na all cymorth mabwysiadu gynnig yr asesiad neu'r ymyrraeth a argymhellir i'r plentyn.

*“Fe wnaeth CAMHS ein taflu allan ddwywaith y funud y dywedais y gair ‘mabwysiadu’. Mae pobl yn rhoi'r cyfan i lawr i drawma ac ymlyniad ac mae'n rhaid i ni frwydro'n galetach i'n plant gael eu cyfeirio am asesiadau ASD, ac ati.”*

Mae'r ystod o ddiagnosisau a chyflyrau hysbys ac a amheuir sy'n cael eu nodi gan rieni mabwysiadu yn rhoi cipolwg ar rai o'r rhesymau pam y gall cael mynediad at gymorth fod yn anodd.

Figur 7: Cyfraddau cyflyrau cyffredin, hysbys ac a amheuir, ymhlith plant wedi'u mabwysiadu ymatebwyr yng Nghymru



Mae'n hysbys neu amheuir bod gan y mwyafrif o blant wedi'u mabwysiadu anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl (SEMH), sy'n debygol o gysylltu ag effaith trawma, colled, ymlyniadau tarfu (sy'n amlwg trwy ddiagnosis neu asesiad mewn 37% o blant wedi'u mabwysiadu) ac ansefydlogrwydd cynnar, ychwanegu at heriau parhaus ynghylch deall hanes bywyd cymhleth a llywio materion hunaniaeth a pherthyn.

Yn anffodus, lle roedd gweithwyr gofal iechyd proffesiynol neu iechyd meddwl wedi bod yn ymwneud â gofal eu plant, dim ond 6% o rieni oedd yn teimlo bod gan weithwyr gofal iechyd proffesiynol ddealltwriaeth dda o anghenion plant a phobl ifanc wedi'u mabwysiadu, a dim ond 10% oedd yn teimlo bod gan weithwyr iechyd meddwl proffesiynol ddealltwriaeth dda.

Yn ogystal â heriau wrth ddiwallu anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl plant wedi'u mabwysiadu, mae'n amlwg y bydd angen i lawer gyrchu sawl gwasanaeth i gael cymorth neu driniaeth briodol lle mae mwy nag un diagnosis yn cael ei gadarnhau. Mae'r siart uchod yn dangos ei bod yn debygol bod gan lawer o blant ddau neu fwy o anghenion neu gyflyrau sy'n cyd-ddigwydd a bod cyfraddau diagnosis ymhlith plant ymatebwyr arolwg y *Baromedr Mabwysiadu* yn sylweddol uwch na nifer o gyflyrau cenedlaethol.

Er enghraifft, mae methodolegau ar gyfer cyfrifo cyfraddau cyffredinrwydd awtistiaeth yn wahanol o astudiaeth i astudiaeth, ond mae'r BMA<sup>5</sup> yn nodi bod gan 1 o bob 100 o blant ddiagnosis (er bod hyn yn ddo'i hun yn debygol o fod yn is na'r nifer gwirioneddol oherwydd heriau wrth gyrchu asesiadau). Ymhlith mwy na 370 o blant a gynrychiolir gan ymatebwyr y *Baromedr Mabwysiadu* yng Nghymru, mae gan 12% ddiagnosis o awtistiaeth.

Credir bod gan anhwylder sbectrwm alcohol y ffetws (FASD), cyflwr sy'n cael ei dan-ddiagnosisio, gyfradd achosion o 3-5% yn y DU<sup>6</sup> ac mae'n debygol o fod yn llawer mwy cyffredin ymhlith plant sy'n profi gofal (gan gynnwys plant wedi'u mabwysiadu) nag yn y boblogaeth gyffredinol<sup>7</sup>. Ymhlith plant ymatebwyr yr arolwg, roedd gan 4% ddiagnosis wedi'i gadarnhau o FASD, ond roedd amheuaeth bod 23% o blant yn cael eu heffeithio ond heb gael diagnosis eto, gan dynnu sylw at yr heriau sy'n wynebu llawer wrth gael atgyfeiriadau, asesiadau a diagnosis. Dylai datblygu llwybrau effeithiol ar gyfer nodi, diagnosis a chefnogaeth i'r rhai sy'n cael eu heffeithio gan amlygiad i alcohol cyn-enedigol a FASD fod yn faes blaenoriaeth i lunwyr polisi yng Nghymru.

*“...ychydig sydd wedi'i ddarparu i'n mab yr ydym ni'n credu bod ganddo FASD (mae rhestr aros dros 3 blynedd ar gyfer asesiad y GIG)... Rydym ni'n talu'n breifat am gymorth pediatreg cymunedol oherwydd amheuaeth o FASD/ADHD/ND i'n helpu i nodi'r cymorth cywir a'r technegau rhianta i gefnogi ei anghenion.”*

Er bod heriau sylweddol yn diwallu anghenion iechyd plant wedi'u mabwysiadu, gall rhieni mabwysiadol hefyd wynebu anawsterau iechyd ac iechyd meddwl, gan effeithio ar eu gallu i ofalu am eu plant yn effeithiol.

Gofynnwyd sawl cwestiwn i ymatebwyr y Baromedr Mabwysiadu am eu hiechyd cyffredinol, yn seiliedig ar gwestiynau yn yr Arolwg Cyfweiliad Iechyd Ewropeaidd (EHIS). O'i gymharu â'r data EHIS diweddaraf (o 2019-20) sydd ar gael gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol, nododd rhieni mabwysiadol yng Nghymru iechyd cyffredinol gwaeth na'r boblogaeth gyfartalog. Dywedodd 59% fod eu hiechyd cyffredinol yn 'dda' neu'n 'dda iawn' o'i gymharu â 75% yn arolwg EHIS, a dywedodd 38% eu bod yn

5 <https://www.bma.org.uk/what-we-do/population-health/improving-the-health-of-specific-groups/autism-spectrum-disorder>

6 <https://www.sign.ac.uk/our-guidelines/children-and-young-people-exposed-prenatally-to-alcohol/>

7 Gregory, G., Reddy, V., & Young, C. (2015). Nodi plant sydd mewn perygl o FASD yn Peterborough: gweithio mewn clinig cymunedol heb fynediad at ddiagnosis o safon euraidd. *Adoption & Fostering*, 39(3), 225-234. <https://doi.org/10.1177/0308575915594985>

'cael eu cyfyngu' neu 'eu cyfyngu'n fawr' mewn gweithgareddau dyddiol oherwydd eu hiechyd, o'i gymharu â 25% yn arolwg EHIS.

*“Mae iechyd meddwl fy mhartner wedi cael ei effeithio'n fawr a nawr rwy'n cael fy hun yn rhiant unigol ac yn ofalwr i'm partner.”*

Mae bodloni anghenion iechyd corfforol a meddyliol rhieni mabwysiadol yn cryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i'r plant mabwysiedig maen nhw'n gofalu amdanynt. Mae rhieni sy'n gallu cyrchu cymorth priodol ar gyfer eu hiechyd a'u lles eu hunain yn fwy abl i fod yn gyson, cefnogol ac empathetig tuag at anghenion eu plant, ac mae ganddynt fwy o allu i eirioli ar eu rhan gyda gwasanaethau a gweithwyr proffesiynol. Pan fo gwasanaethau cymorth mabwysiadu yn darparu ymyriadau i blant a phobl ifanc mabwysiedig, dylai asesu anghenion cymorth rhieni fod yn rhan hanfodol o'r broses hon.

## Trwy ein llygaid: CAMHS

Mae mwy na hanner y bobl ifanc 16-25 mlwydd oed ar draws y DU a ymatebodd i arolwg y *Baromedr Mabwysiadu* erioed wedi cyrchu gwasanaethau iechyd meddwl plant a phobl ifanc (CAMHS) ond roedd eu hasesiad o'r gwasanaethau yr oeddent wedi'u derbyn yn wael iawn, gyda'r mwyafrif ddim yn cytuno eu bod nhw teimlo eu bod nhw'n cael eu clywed neu eu deall fel mabwysiadwyr, neu fod y gefnogaeth a gawsant yn gwneud gwahaniaeth cadarnhaol.



*“Fe wnaeth y broses asesu achosi ail-drawmateiddio gan eu bod yn gofyn i mi siarad am lawer o faterion sensitif iawn heb sefydlu unrhyw berthynas neu ddiogelwch yn gyntaf.”*  
**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“Dydyn nhw ddim yn helpu gydag iechyd meddwl dweud y gwir. Fe wnaethon nhw roi chwe galwad ffôn 15 munud i mi a dweud wrthyf fy mod i'n iawn. Roeddwn i'n teimlo fy mod wedi cael fy rhuthro ac nad oeddwn yn cael fy nghlywed yn y galwadau ffôn hyn.”*  
**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

Ni ellir tanamcangyfrif pwysigrwydd gallu cael manteisio ar gymorth iechyd meddwl proffesiynol sy'n gymwys i fabwysiadu. Mae 81% o bobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn ystyried eu profiadau a'u hunaniaeth fel pobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn rhan annatod o'u holl ymdeimlad o hunaniaeth ac mae 89% yn cytuno mai dim ond pobl eraill wedi'u mabwysiadu all ddeall sut deimlad yw cael eu mabwysiadu. Fodd bynnag, nododd rhai ymatebwyr nad oedd eu mabwysiadu a'u profiadau bywyd cynnar yn cael eu hystyried yn arbennig o berthnasol gan y gweithwyr proffesiynol y daethant ar eu traws.

*“Ni fyddai [CAMHS] yn ystyried bod cael eich mabwysiadu yn anhwylder iechyd meddwl yn ôl pob tebyg.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“Dywedon nhw nad oeddwn i'n isel ac ni wnaethant gynnig y gefnogaeth yr oeddwn i ei hangen.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

Mae angen sicrhau plant a phobl ifanc wedi'u mabwysiadu pan fyddant yn cael eu cyfeirio at weithwyr iechyd meddwl proffesiynol, y byddant yn derbyn cymorth cymwys i fabwysiadu sy'n cymryd golwg gyfannol ar eu sefyllfaoedd, gan gynnwys effaith trawma cynnar cymhleth, profiad gofal, mabwysiadu ac unrhyw gyflyrau sy'n cyd-ddigwydd.

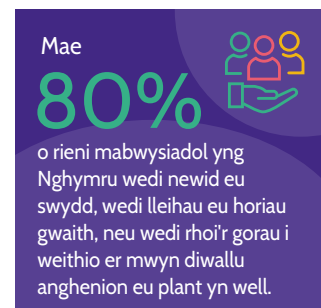
## Cyflogaeth a chyllid teulu

Gall dod yn rhiant effeithio ar gyflogaeth a sefyllfa ariannol unrhyw un, ond mae rhieni mabwysiadol yn aml yn wynebu heriau penodol o ddechrau eu taith i fod yn rhiant. Rydym ni eisoes wedi gweld sut y gall polisïau tâl ac absenoldeb mabwysiadu annigonol achosi heriau sylweddol i ddarpar fabwysiadwyr a theuluoedd mabwysiadol newydd, ond nid yw'r heriau hyn yn lleihau unwaith y bydd y gorchymyn mabwysiadu yn cael ei gyhoeddi.

Mae darpar fabwysiadwyr yn destun gwiriadau i sicrhau eu bod mewn sefyllfa ariannol i ofalu am unrhyw blant maen nhw'n eu mabwysiadu, ond nid yw hyn yn cyfrif am sut y gall amgylchiadau newid yn ystod y blynyddoedd canlynol. Er mai dim ond 11% o ddarpar rieni mabwysiadol a mabwysiadwyr newydd a nododd incwm blynyddol aelwydydd teuluol o £39,999 neu lai, cododd hyn i fwy na thraean o deuluoedd â phlant 13 oed a hŷn, a 57% o rieni unigol.

*“Ers dod yn rhiant mabwysiadol rwyf wedi gorfod rhoi'r gorau i yrfa oedd yn talu'n uchel oed gen i pan wnes i fabwysiadu am y tro cyntaf... Rwyf bellach yn ennill traean o'r cyflog roeddwn i'n ei ennill ar ddechrau ein taith fabwysiadu sy'n golygu bod y bywyd rydyn ni'n ei fyw yn wahanol iawn i'r hyn yr oeddwn wedi'i ddychmygu a'i obeithio.”*

Dywedodd pedwar o bob pump o ymatebwyr eu bod wedi newid eu swydd, wedi lleihau eu horiau gwaith neu roi'r gorau i weithio yn gyfan gwbl er mwyn blaenoriaethu cyfrifoldebau gofalu i'w plant. Ymhlith y rhai a oedd yn hunangyflogedig, dywedodd 40% mai gallu diwallu anghenion eu plant oedd y prif reswm dros ddewis hunangyflogaeth, a dywedodd 28% arall fod hyn yn rhan o'r rheswm.



Er y gall hunangyflogaeth neu waith rhan-amser fod yn fwy ansicr yn ariannol, roedd manteision hyblygrwydd ac argaeledd ar gyfer diwallu anghenion eu plant yn aml yn gorbwysu ystyriaethau ariannol.

*“Fe wnes i gymryd seibiant gyrfa o addysgu tra roedd y plant yn fach, gyda’r bwriad o ddychwelyd. Fodd bynnag, mae nifer yr apwyntiadau ysgol/ysbyty ac anghenion y plant yn golygu nad yw hyn yn bosibl.”*

*“Gadawais fy ngyrfa broffesiynol o dros 20 mlynedd i gael swydd isafswm cyflog a oedd yn galluogi gweithio mwy hyblyg a llai o gyfrifoldebau oedd yn olygu os nad oeddwn i’n gallu mynd i mewn i’r gwaith nad oeddwn i’n gadael pobl i lawr, a hefyd fel y gallwn fod adref ar ôl ysgol, mynychu cyfarfodydd a sesiynau therapi a digwyddiadau ysgol i gefnogi fy mhlant.”*

Gall iechyd rhieni a phroblemau iechyd meddwl hefyd effeithio ar gyflogaeth. Roedd 86% o’r ymatebwyr mewn cyflogaeth lawn neu ran-amser neu hunangyflogaeth yn ystod 2024, ond dywedodd 19% o’r rhain eu bod wedi colli 20 neu fwy o ddiwrnodau gwaith yn ystod y 12 mis diwethaf oherwydd salwch corfforol neu feddyliol.

*“Mae diffyg cwsig oherwydd anghenion fy mhlant wedi effeithio’n uniongyrchol ar fy iechyd meddwl ac wedi arwain at fy anallu i weithio’n effeithiol neu’n llawn amser.”*

*“Roeddwn i’n isel iawn y llynedd gyda blinder nerfol a phroblemau iechyd meddwl oherwydd y straen cyfunol o reoli pwysau gwaith wrth ofalu am blentyn mewn argyfwng a arweiniodd at fod i ffwrdd o’r gwaith am chwe wythnos. Cafodd fy mhlentyn hefyd ei roi ar amserlen lai yn yr ysgol am sawl wythnos a effeithiodd arnom yn ariannol ac yn emosiynol ymhellach. Roedd fy nghyflogwr gydymdeimladol i raddau, ond roedd yn sefyllfa llawn tensiwn gydag AD yn rhan ohoni.”*

Nid yn unig mae rhai teuluoedd yn wynebu incwm is, ond mae llawer hefyd yn wynebu’r costau cynyddol o ofalu am blant ag anghenion ychwanegol sylweddol, gan gynnwys prynu offer i gefnogi anghenion synhwyraidd a therapiwtig, angen cymorth arbenigol ar gyfer gweithgareddau gofal plant a hamdden (gan gynnwys cymorth 1-1), costau teithio i apwyntiadau, atgyweirio neu ailosod eitemau sydd wedi’u difrodi neu a gollwyd, ayyb. Dywedodd ymatebwyr hefyd eu bod wedi talu’n breifat am gymorth therapiwtig a chymorth arall i’w plant, gan gynnwys asesiadau diagnostig preifat, tiwtora preifat a chymorth addysgol arall.

Mae’r her ddwbl hon o lai o incwm a chostau uwch yn cael effaith negyddol ar les rhieni mabwysiadol, gan greu cylch dieflig o bosibl - dywedodd 60% o’r holl ymatebwyr fod sefyllfa ariannol eu teulu yn destun pryder iddynt ac roedd bron i draean yn poeni am ddiwallu anghenion sylfaenol hanfodol eu teulu. Gall hefyd orfodi rhai teuluoedd i droi at y system budd-daliadau am gymorth. Dywedodd 55% o’r ymatebwyr eu bod nhw neu rywun yn eu cartref erioed wedi bod yn derbyn budd-daliadau ers iddynt ddod yn rhieni mabwysiadol.


Y mwyaf pryderus oll yw effaith yr heriau hyn ar y plant eu hunain. Ni all rhieni sy’n wynebu cyfyngiadau ariannol difrifol fforddio ariannu’r cymorth a’r offer ychwanegol y gallai eu plant fod eu hangen, ond mae’r rhai y mae eu plant angen y cymorth mwyaf yn fwyaf tebygol o fethu â gweithio. Mae rhieni sy’n poeni am allu fforddio hanfodion sylfaenol yn cael eu draenio o’r egni emosiynol sydd ei angen i barhau i ymladd dros eu plant. Nid yw iechyd ariannol teuluoedd ar wahân i iechyd meddwl ac emosiynol teuluoedd a phlant.

# Cynnal cysylltiadau teuluol biolegol

## Cyswllt Anuniongyrchol

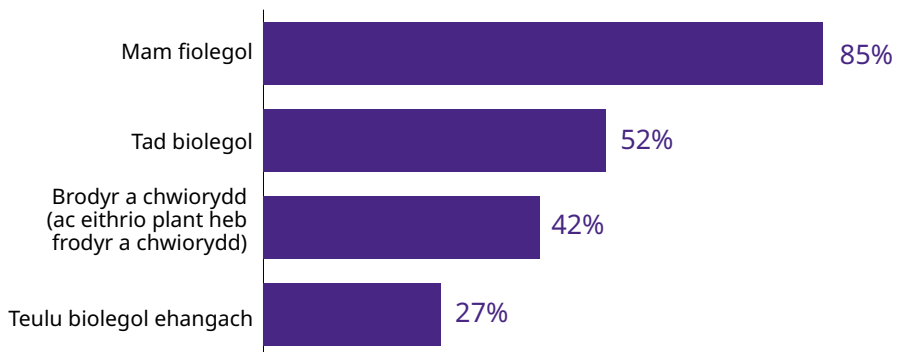
Bydd y mwyafrif llethol o rieni mabwysiadol yn cytuno i ryw fath o gyswllt parhaus â pherthnasau biolegol y plant maen nhw'n eu mabwysiadu. Yn fwyaf cyffredin, bydd hyn trwy gytundeb ffurfiol ar gyfer cyswllt anuniongyrchol parhaus, wedi'i drefnu tua adeg y gorchymyn mabwysiadu, a allai gynnwys rhieni biolegol, brodyr a chwirydd ac aelodau ehangach o'r teulu. Mae cyswllt anuniongyrchol yn fwyaf tebygol o fod ar ffurf cyfnewid llythyrau, bob blwyddyn neu'n amlach, trwy wasanaeth a ddarperir gan yr asiantaeth fabwysiadu, y cyfeirir ato'n aml fel 'blwch llythyrau'.

Nid yw  
**49%**  
o ymatebwyr o Gymru yn teimlo bod eu hasiantaeth yn rheoli trefniadau ar gyfer cyswllt uniongyrchol ac anuniongyrchol yn effeithiol.



Ymhlith ymatebwyr i'r *Baromedr Mabwysiadu* yng Nghymru, doedd 89% erioed wedi cael cytundeb ar gyfer cysylltiad anuniongyrchol parhaus, yn debyg i'r cyfraddau cyswllt anuniongyrchol yn Lloegr, ond llawer mwy nag yn yr Alban neu Ogledd Iwerddon. Roedd y trefniadau hyn yn fwyaf cyffredin gyda mamau biolegol plant.

Ffigur 8: Cyfran o blant yr holl ymatebwyr sydd â chytundeb ar gyfer cyswllt anuniongyrchol (blwch llythyrau) â pherthnasau biolegol



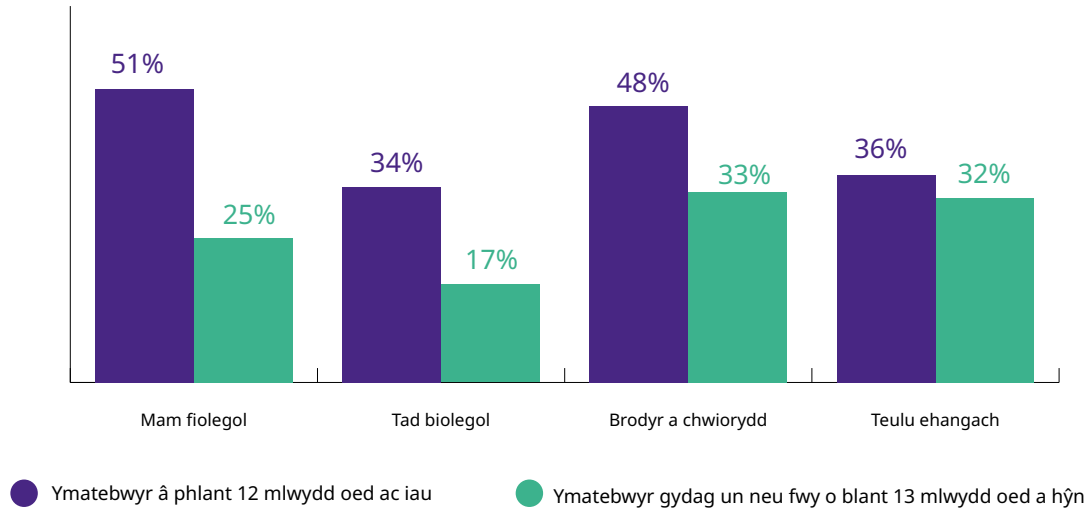
Fodd bynnag, mae adroddiadau olynol y *Baromedr Mabwysiadu* wedi dangos sut y gall natur ac amllder cytundebau cyswllt anuniongyrchol newid yn sylweddol dros amser. Er y gall cyswllt anuniongyrchol fod yn sbardun tuag at gyswllt uniongyrchol, yn enwedig rhwng brodyr a chwirydd, mae llawer o gytundebau yn methu dros y blynyddoedd.

Pan ofynnwyd i ymatebwyr a oedd â chytundeb o leiaf unwaith ar gyfer cyswllt anuniongyrchol a oedd y cyswllt hwn yn dal i fod yn weithredol (h.y. bod o leiaf un cyfnewid llythyrau wedi digwydd yn ystod y 18 mis diwethaf), nid oedd mwyafrif bach o'r trefniadau bellach yn weithredol ar wahân i'r rhai â theulu ehangach, lle roedd 53% yn weithgar.

Fodd bynnag, wrth gymharu ymatebion gan y rhai sydd â phlant dan 12 oed, i'r rhai gan ymatebwyr sydd ag o leiaf un plentyn 13 oed neu hŷn, mae'n amlwg, er bod rhai trefniadau yn dod i ben o fewn yr ychydig flynyddoedd cyntaf ar ôl y gorchymyn mabwysiadu, mae llawer mwy yn methu wrth i blant dyfu'n hŷn.



Ffigur 9: Cyfran yr oeddrannau cyswllt anuniongyrchol gwreiddiol sy'n dal i fod yn weithredol yn ystod 2024



Datgelodd sylwadau ymatebwyr ystod o resymau pam y gallai cyswllt anuniongyrchol ymhlith teuluoedd fod wedi methu, gan gynnwys:

- Roedd perthnasau biolegol wedi colli cysylltiad â'r gwasanaeth blwch llythyrau, wedi symud, wedi newid eu cyfeiriad e-bost, neu erioed wedi llofnodi'r cytundeb cyswllt
- Diffyg ymatebion gan y perthynas biolegol – mewn rhai achosion nid oedd ymatebion erioed wedi'u derbyn
- Gweinyddu gwael y system, gan gynnwys gwasanaethau araf ac oedi, llythyrau yn cael eu colli, llythyrau yn cael eu hanfon i'r lle anghywir, dim hysbysiadau o dderbyn llythyrau blwch llythyrau a dim camau dilynol
- Llythyrau gyda chynnwys amhriodol neu geisiadau am wybodaeth neu ffotograffau ac ati nad oeddent yn rhan o'r cytundebau gwreiddiol gan adael rhieni mabwysiadol yn ansicr sut i ymateb
- Diffyg cefnogaeth i berthnasau biolegol ymgysylltu â'r broses
- Diffyg cefnogaeth i frodyr a chwiorydd mewn gofal maeth (a'u gofalwyr maeth) i ymgysylltu â'r broses
- Plant yn gofyn i gyswllt blwch llythyrau ddod i ben

*“Y llynedd collwyd llythyr y teulu biolegol i ddechrau ac yna anfonwyd i'm hen gyfeiriad er fy mod wedi diweddarau ein cyfeiriad newydd gyda'r tîm. Dydw i heb gael llythyr eleni ond rwyf wedi gofyn amdano gan fod fy mam fiolegol a modryb wedi ysgrifennu bob blwyddyn ac rwy'n poeni y gallai'r rhain fod wedi cael eu colli. Rwy'n teimlo bod hyn yn ofnadwy i'r ddwy ochr.”*

*“Mae fy merch wedi dewis tynnu'n ôl o unrhyw gyswllt ag aelodau o'r teulu biolegol, er fy mod wedi annog hyn i barhau.”*

*“Rydyn ni'n ysgrifennu llythyrau bob blwyddyn ond byth yn clywed unrhyw beth yn ôl. Dydyn ni ddim hyn yn oed yn gwybod a yw ein llythyrau yn cyrraedd yno.”*

*“Mae mam biolegol fy mhientyn yn ymateb ond dim ond pan fydd hi'n cael ei chefnogi i ysgrifennu'r llythyr. Mae'r gefnogaeth hon yn fympwyl ac mae bob amser yn cael ei sbarduno gennyf fi fy hun yn anfon nifer o negeseuon e-bost yn swnian ar fy asiantaeth . . . Pan rwyf wedi siarad â gweithwyr blwch llythyrau, maen nhw'n dweud wrthyf fi eu bod nhw'n ofnadwy o brysur ac yn brin o staff ac yn methu dal i fyny â'r llwyth gwaith sy'n effeithio ar y gwasanaeth.”*

## Cyswllt Uniongyrchol

Er y bydd lleiafrif o blant wedi'u mabwysiadu yng Nghymru yn cael cyswllt uniongyrchol – wyneb yn wyneb, dros y ffôn, sgwrs fideo, negeseuon, cyfarfod, ac ati – ag aelodau o'u teulu biolegol, mae hyn wedi bod yn cynyddu dros saith mlynedd y Baromedr Mabwysiadu o 16% o blant yn 2018 i 28% o blant yn 2024.

Cyswllt uniongyrchol anffurfiol â brodyr a chwiorydd sy'n byw mewn mannau eraill yw'r math mwyaf cyffredin o gyswllt uniongyrchol, gyda 24% o blant wedi'u mabwysiadu sydd â brodyr a chwiorydd yn cynnal trefniadau o'r fath yn 2024. Mae'r cyswllt hwn fel arfer yn cael ei reoli'n gyfan gwbl rhwng rhieni neu ofalwyr y plant dan sylw, er y gellir darparu rhywfaint o gymorth gan weithwyr proffesiynol gwaith cymdeithasol i ddechrau'r trefniadau. Roedd 4% arall o blant wedi trefnu cyswllt uniongyrchol gyda'u brodyr a chwiorydd yn ffurfiol. Mae cyswllt uniongyrchol â pherthnasau biolegol eraill yn anghyffredin iawn. Cafodd 5% o blant gyswllt uniongyrchol â'u mam biolegol, 3% â'u tad biolegol, a 4% ag aelod ehangach o'r teulu yn ystod 2024.

Datgelodd sylwadau ymatebwyr y gallai perthnasoedd cyswllt uniongyrchol parhaus fod yn hynod gadarnhaol i rai plant, yn enwedig lle roedd y trefniant wedi'i gynllunio'n ofalus a'i gefnogi'n dda.

*“Y llynedd cawsom ein cyswllt uniongyrchol cyntaf gyda brodyr a chwiorydd ein merch a'i nain biolegol sy'n warcheidwad arbennig i'r brodyr a chwiorydd. Roedd yn brofiad gwych i'n merch a byddwn yn eu gweld nhw eto eleni.”*

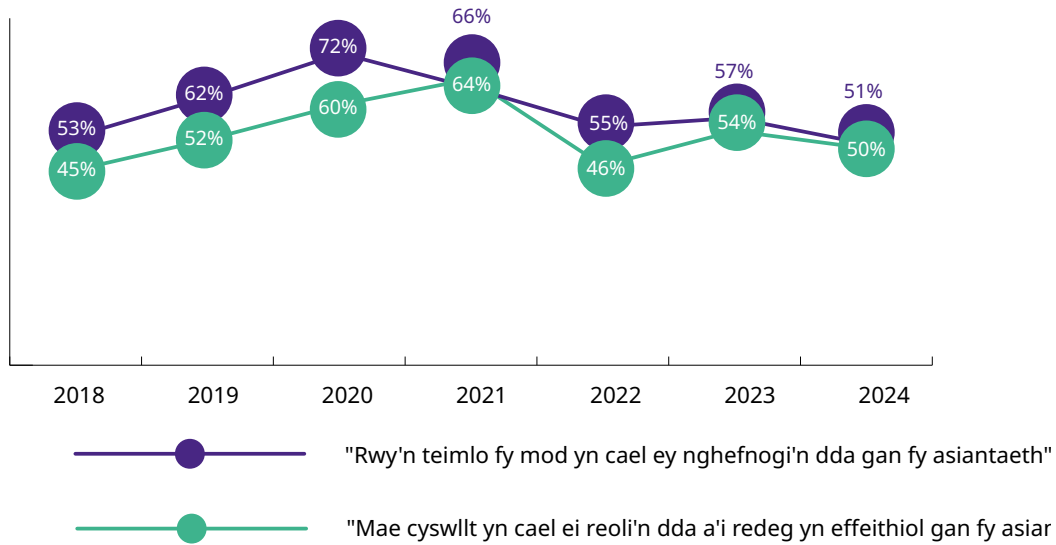
*“Mae cyswllt uniongyrchol â'r brawd biolegol a'r hen nain a thaid wedi bod yn brofiad positif iawn ac rydym ni'n edrych ymlaen at ein cyfarfodydd.”*

Fodd bynnag, nododd eraill y gallai fod heriau, a thynnodd sylw at yr angen am gefnogaeth barhaus, nid yn unig ar adeg sefydlu cyswllt uniongyrchol, ond hefyd wrth i blant dyfu'n hŷn ac wrth i'w hamgylchiadau newid. Dywedodd hanner yr ymatebwyr nad oeddent yn teimlo'n dda gyda chysylltiad (o bob math) gan eu hasiantaeth, a dyfynnwyd diffyg cefnogaeth gan sawl ymatebydd fel un sy'n arwain at gyswllt uniongyrchol yn bod yn llai llwyddiannus neu'n pylu mewn amllder ac ansawdd.

*“Roedd ei hanner chwiorydd wedi parhau i gwrdd ag ef ond pan wnaethon nhw hynny, doedden nhw ddim yn ymgysylltu ag ef llawer gan eu bod yn hŷn nag ef. Roedd yn teimlo'n siomedig ac yn gwrthod ysgrifennu atynt eto nac eu gweld.”*

*“Mae wedi bod yn brofiad ofnadwy i'n plentyn. Fe'i gadawyd yn llwyr gan yr asiantaeth fabwysiadu ar ôl troi'n 18 oed. Nid chafodd y fam fiolegol unrhyw gefnogaeth gan yr asiantaeth fabwysiadu cyn cyfarfod nac ar ôl. Aeth pethau i lawr yn gyflym iawn.”*

Ffigur 10: Cyfran yr ymatebwyr a gytunodd 'rhywfaint' neu'n 'llwyr' â'r datganiadau ynghylch trefniadau cyswllt parhaus



Er bod lleiafrif o blant wedi'u mabwysiadu ar hyn o bryd yn ymwneud â chysylltiad uniongyrchol â pherthnasau biolegol, mae'n ymddangos bod y nifer hwn yn cynyddu, a gofynnir i'r mwyafrif llethol o deuluoedd mabwysiadol gymryd rhan mewn cyswllt anuniongyrchol o'r cychwyn cyntaf. Eto nid yw asesiadau teuluoedd o'r gefnogaeth maen nhw'n ei derbyn i gynnal cyswllt yn gadarnhaol iawn ac, os rhywbeth, mae wedi gwaethygu rhywfaint yn ystod y blynyddoedd diwethaf.

Tynnodd adroddiad 2024 gan y Gweithgor Cyfraith Gyhoeddus<sup>8</sup> sylw at ymchwil sy'n dangos manteision posibl cyswllt wyneb yn wyneb diogel ac wedi'i gefnogi gyda pherthnasau biolegol, gan nodi bod cyswllt blwch llythyrau yn aml yn methu â diwallu anghenion plant i gynnal cysylltiadau â theuluoedd biolegol. Fodd bynnag, roedd yr adroddiad yn cydnabod bod angen gwneud llawer o ran hyfforddi ac arfogi gweithwyr proffesiynol gofal cymdeithasol, a darparu cefnogaeth barhaus i blant, rhieni mabwysiadol a rhieni geni os yw'r buddion posibl hyn yn cael eu gwireddu.

## Addysg

Materion sy'n ymwneud ag addysg yw'r cymhelliant mwyaf cyffredin i rieni mabwysiadol gysylltu â gwasanaethau cymorth mabwysiadu, gyda 59% o'r ymatebwyr a ofynnodd am gymorth yn 2024 yn nodi hyn fel rheswm. "Mae tri chwarter y rhieni mabwysiadol yng Nghymru yn dweud bod angen mwy o gefnogaeth ar eu plentyn wedi'i fabwysiadu yn yr ysgol na'u cyfoedion, ac adroddir bod gan 42% o blant anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl." I ormod o blant wedi'u mabwysiadu, mae effeithiau ansefydlogrwydd cynnar, colled, trawma cymhleth, esgeulustod a phrofiad gofal, ynghyd â rhai ag anghenion dysgu ychwanegol a niwroamrywiaeth, yn creu rhwystrau i gyflawniad mewn addysg.

Mae  
**51%**  
o rieni yn teimlo bod gan athrawon eu plant ddealltwriaeth dda o anghenion plant sydd â phrofiad o ofal.

8 <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2024/11/Nov-24-final-report.pdf>



Onndim ond 33% o rieni oedd yn ymwybodol bod ysgol eu plentyn erioed wedi derbyn unrhyw hyfforddiant ar effaith trawma cynnar, atodiadau tarfu, profiad gofal a mabwysiadu fel yr un a ddarperir gan Adoption UK yng Nghymru. Er bod 73% yn cytuno bod ysgol eu plentyn yn gweithio gyda nhw i ddod o hyd i'r ffyrdd gorau o gefnogi eu plentyn, a 71% yn teimlo bod athrawon eu plentyn yn gwranddo arnynt ac yn parchu eu harbenigedd fel rhieni, dim ond 51% oedd yn cytuno bod gan athrawon eu plentyn ddealltwriaeth dda o anghenion plant sy'n profi gofal.

- “Gofynnwyd i'm mab wneud llinell amser o'i fywyd (pan oedd yr ysgol yn gwybod ei fod wedi'i fabwysiadu yn 4 oed). Cafodd ei ail-drawmateiddio o ganlyniad i hyn a ddaeth hynny allan gartref. Ymateb yr ysgol oedd eu bod yn hapus bod y camgymeriad wedi'i wneud er mwyn iddyn nhw allu dysgu ohono, a diystyru'n llwyr beth oedd yn digwydd i fy mab a minnau yn ystod y cyfnod hwnnw.”*
- “Mae pontio i'r ysgol gyfun wedi bod yn heriol oherwydd nifer y gwahanol athrawon a gwahanol ddulliau a geir mewn diwrnod. Mae'r tîm lles yn wybodus a phrofiadol iawn, ond nid yw hyn bob amser yn ymestyn i'r staff ehangach.”*
- “Yng Nghymru, o fewn addysg Gymraeg, rydym wedi sylweddoli bod dealltwriaeth wirioneddol o drawma ac anghenion plant wedi'u mabwysiadu yn wael iawn yn ein hardal. Pan fydd trawma yn cyflwyno fel ymddygiad, nid oedd gan yr ysgol fawr o amynedd.”*

Mae systemau cymorth yn aml yn canolbwyntio ar blant sy'n allanoli eu trallod trwy eu hymddygiad, oherwydd yr effaith y mae hyn yn ei chael ar rediad llyfn yr ysgol ac addysg yr holl blant, ond dywedodd 67% o rieni mabwysiadol fod eu plentyn mewn gwirionedd yn cuddio eu hanghenion yn yr ysgol, gan ymddangos yn 'iawn', ond yn mewnloli eu trallod ac yn aml yn gadael eu holl emosiynau cryf allan gartref ar ddiwedd y diwrnod ysgol. Yn yr un modd, os nad yw cyrhaeddiad academaidd plentyn yn achos pryder ar unwaith, gall fod yn anodd i rieni gyfleu pa mor heriol y gall eu plentyn fod yn cael amgylchedd yr ysgol. Gall methu â mynd i'r afael ag anghenion y plant hyn storio problemau ar gyfer y dyfodol wrth i'r cwricwlwm ddod yn fwy heriol a phlant yn llai abl i barhau i fod mewn rheolaeth, gan effeithio ar eu hymddygiad a'u cyrhaeddiad.

- “Pan fydd plant yn masgio yn yr ysgol ond yn dechrau gartref mae'n anodd iawn teimlo bod yr ysgol yn credu, i beidio â theimlo eu bod nhw'n cael eu beio oherwydd “nid dyna sut maen nhw'n ymddwyn yma” a theimlo fel bod eich gwybodaeth neu ddealltwriaeth o'r plentyn yn cael ei barchu ac nad ydych chi'n berson niwrotig neu riant gwael.”*

*“...mae ei hanghenion yn cael eu hanwybyddu i raddau helaeth oherwydd ei bod yn dda iawn yn academiaidd ond anwybyddwyd ei hanghenion emosïynol a synhwyraidd nes i mi siarad â'r ysgol. Hyd yn oed wedyn, fe wnaethon nhw addasiadau ond unwaith y dechreuodd athro newydd, fe wnaeth eu hanwybyddu'n llwyr ac erbyn hyn mae'r hynaf yn teimlo nad oes ganddi gefnogaeth yn yr ysgol.*

*“Mae ein merch wedi mynychu ysgol annibynnol ers Blwyddyn 6. Nid oedd hi'n gallu ymdopi yn yr ysgol brif ffrwd ac roedd hi'n wrthodwr ysgol. Gwrthododd ei hysgol gynradd brif ffrwd dderbyn bod ganddi unrhyw broblemau, oherwydd ei bod yn masgio'n drwm yn yr ysgol, gan arwain at ymddygiad ffrwydrol a thrais yn y cartref. Y penderfyniad i'w thynnu oddi ar y sector gwladwriaethol oedd y penderfyniad gorau rydyn ni wedi'i wneud erioed, er gwaethaf yr ymrwymiad ariannol. Mae gan ei hysgol annibynnol fach amgylchedd cefnogol hollol gynhwysol. Mae wedi ei thrawsnewid yn llwyr o blentyn sy'n gwrthod ysgol i blentyn sydd bellach yn caru ysgol er gwaethaf ei anawsterau dysgu cymhleth a'i hanghenion meddygol.”*

Pan fydd plant yn wynebu heriau sylweddol yn yr ysgol, gall hyn effeithio ar eu presenoldeb yn ogystal â'u cyrhaeddiad. Gall hyn arwain at rieni yn cael eu rhoi dan bwysau i barhau i ddod â'u plant i'r ysgol er gwaethaf pryderon am iechyd meddwl eu plentyn. Mae dros draean o rieni yn teimlo nad yw dull yr ysgol o hyrwyddo presenoldeb da yn gefnogol i deuluoedd fel eu teulu nhw.

Dywedodd rhai ymatebwyr eu bod wedi newid ysgol eu plentyn, gan gynnwys symud i addysg annibynnol, neu hyd yn oed dynnu eu plentyn o'r gofrestr ysgol yn gyfan gwbl i addysgu gartref. Dywedodd 6% o'r ymatebwyr eu bod wedi addysgu un neu fwy o'u plant gartref yn ystod 2024. Roedd rhai teuluoedd wedi diystyru'r syniad o hyd i ysgol a allai wirioneddol ddiwallu anghenion eu plentyn.

*“Cyn 2024, roedd fy mhrofiad o ryngweithio â staff yr ysgol yn ymylu ar fod yn drawmatig, ar adegau, gan arwain at fygythiadau o ddirwyon / erlyn oherwydd presenoldeb isel a achoswyd gan iechyd meddwl a phroblemau iechyd corfforol. Cafodd fy mhentyn hefyd ei atal rhag mynychu taith oherwydd materion “diogelwch” a'i gosbi am ddiffyg presenoldeb trwy wrthod iddo gael mynediad i ddigwyddiad allgyrsiol. Ond yn 2024, rydym ni wedi cael ein cyfeirio at yr awdurdod lleol ar gyfer cynnal CDU [Cynllun Datblygu Unigol] ac rydym bellach yn cael ein cefnogi i ddysgu gartref.”*

*“Mae'r 3 plentyn bellach allan o'r ysgol yn barhaol. Prif anghenion ar gyfer pob un o'r 3 a nodwyd fel rhai sydd wedi'u gwreiddio mewn ymlyniad / trawma cynnar. Dim ysgolion addas mewn sir gyfan (neu siroedd cyfagos) sy'n cyfateb i anghenion ein plant. Yn ei hanfod rydym ni'n gwneud ein gorau gartref yn addysgu ein 3 yn eu harddegau. Sylwom ninnau hefyd ar yr ar eironi bod eu statws addysgol bellach yn “addysg gartref DEWISOL”. Byddent wrth eu boddau mewn ysgol, yn cael yr un cyfleoedd â chyfoedion. Does dim byd yn ddewisol am ein sefyllfa addysgol!”*

*“Ble ydw i'n dechrau? Ar y cyfan rydym ni'n teimlo nad yw'r ysgol iawn i'n plentyn yn bodoli. Mae angen ystafelloedd dosbarth llawer llai, staff mwy ystyriol o drawma, cyfleusterau i redeg, bownsio a neidio o gwmpas ac ardaloedd seibiant ar gyfer amseroedd anodd. Nid yw'n ymddangos bod ganddo unrhyw anawsterau dysgu gwirioneddol ac felly efallai na fydd ysgol arbenigol yn addas iddo chwaith. Mae angen mwy o ysgolion meithringar ar Gymru gyda llai o rwystrau i'w cyrchu.”*

Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod bod plant sydd â phrofiad o ofal yn elwa o gymorth ychwanegol yn yr ysgol ac yn darparu cyllid ychwanegol ar ffurf y Grant Datblygu Disgyblion

(PDG-CLA)<sup>9</sup>. Mae'r canllawiau ar gyfer y grant hwn yn nodi'n glir mai ei fwriad yw cefnogi cyflawniad addysgol plant sy'n derbyn gofal, plant wedi'u mabwysiadu a phlant sydd â Gorchymyn Gwarcheidiaeth Arbennig, ond mae enw'r grant, a'r ffaith bod cyllid yn cael ei ddyrannu ar sail nifer y plant sy'n derbyn gofal yn unig, nid pob plentyn sy'n profi gofal, yn creu dryswch i rieni, gofalywyr ac ysgolion. Dim ond 51% o'r ymatebwyr oedd yn ymwybodol o fodolaeth y PDG-CLA ac, ymhlith y rhai a oedd yn ymwybodol, roedd yn amlwg nad oedd plant wedi'u mabwysiadu o reidrwydd yn elwa o fentrau a ariennir gan y PDG. Yn wahanol i blant sy'n derbyn gofal, nid oes gan blant sy'n derbyn gofal unrhyw hawl statudol i Gynllun Addysg Personol (PEP) sydd wedi'i gynllunio i ddod â gwybodaeth am addysg y plentyn at ei gilydd, dogfennu camau gweithredu y cytunwyd arnynt a helpu plant i gyflawni eu potensial. Heb gynllun o'r fath, nid oes fframwaith safonol lle gellir monitro neu gefnogi addysg plant sydd wedi derbyn gofal yn flaenorol mewn ffordd wedi'i gynllunio, gan gynnwys gwneud darpariaeth ar gyfer defnydd effeithiol o gyllid PDG-CLA.

*“Rwy'n gwybod bod y Grant Datblygu Disgyblion ar gyfer pob plentyn sydd wedi profiad gofal – mae'r ysgol yn dweud wrthyf fi mai dim ond ar gyfer plant sydd mewn gofal sydd ar hyn o bryd mae hwn. Rwy'n gweld hyn yn rhwystredig iawn.”*

*“Nid yw'n ymddangos bod y Grant Datblygu Disgyblion yn cael ei ddefnyddio i gefnogi plant wedi'u mabwysiadu.”*

Mae gormod o blant wedi'u mabwysiadu yng Nghymru yn mynychu ysgolion lle nad yw staff wedi derbyn yr hyfforddiant a'r adnoddau sydd eu hangen i'w cefnogi'n effeithiol, ac nid yw cyllid a allai helpu gyda hyn yn cael ei ddyrannu na'i ddefnyddio'n effeithiol. Mae hyn yn cyfyngu ar addysgwyr, waeth pa mor ymroddedig, rhag darparu addysg a allai fod yn wirioneddol drawsnewidiol. Er bod rhai rhieni wedi adrodd enghreifftiau o ymarfer rhagorol yn ysgol eu plentyn, dylai hyn fod yn wir am yr holl blant sydd wedi cael y dechrau mwyaf anodd i fywyd.

*“Roedd yn rhaid i mi esbonio pam, er bod fy mhlentyn wrth ei bodd â'r ysgol, ei bod hi'n dal i gael mwy o drafferth gyda'r pontio i'r ysgol yn y bore na phlant eraill ei hoedran ei hun. Byddai wedi bod yn dda pe baent wedi disgwyl rhai anghenion yn ymwneud ag ymlyniad ond unwaith y gwnaethom ni eu helpu i ddeall beth oedd yn digwydd, roedden nhw'n wych.”*

*“Gweithiodd yr ysgol yn galed i ddarparu ar gyfer a gwneud y gorau o ganlyniadau i'n plentyn, mewn darpariaeth grŵp bach a llai o oriau. Ymddengys eu bod yn ei hystyried fel eu cyfrifoldeb i addysgu, nid plentyn 'problemus' i'r ysgol.”*

*“Rydym ni wedi bod yn lwcus ein bod wedi cael cefnogaeth hyfryd yn yr ysgol. Rwy'n credu y bydden ni mewn lle anodd iawn fel teulu pe na bai'r ysgol wedi rhagori ar yr hyn a ddisgwylir ganddynt.”*

<sup>9</sup> <https://www.gov.wales/pupil-development-grant-pdg-overview-html>



## Trwy ein llygaid: Ysgol uwchradd

Yn ystod ymgynghoriadau â phobl ifanc wedi'u mabwysiadu ar gyfer paratoi cwestiynau arolwg y Baromedr Mabwysiadu, roedd yn amlwg bod addysg yn ffocws blaenoriaeth cryf i lawer. Yn gyffredinol, adroddodd pobl ifanc 16-25 oed ledled y DU brofiadau heriol ac yn aml negyddol o ysgol uwchradd, gyda 90% yn teimlo bod angen mwy o gefnogaeth arnynt na'u cyfoedion, a 63% yn dweud eu bod nhw'n ei chael hi'n anodd yn yr ysgol ac yn ei chael yn negyddol rywfaint o amser neu drwy'r amser. Dim ond 7% a ddywedodd eu bod yn ymdopi'n dda yn yr ysgol uwchradd ac yn ei chael yn brofiad cadarnhaol yn gyffredinol.

Pryder allweddol i lawer o bobl ifanc oedd bwlio. Dywedodd 22% o bobl ifanc 16-25 oed eu bod wedi cael eu bwlio 'llawer' am resymau sy'n ymwneud â mabwysiadu yn yr ysgol uwchradd a 44% wedi cael eu bwlio 'ychydig'. Dywedodd pob oedolyn ifanc a ymatebodd i'r arolwg fod cael athrawon yn yr ysgol oedd yn cymryd camau cryf i atal bwlio yn eithaf pwysig iddyn nhw ond dim ond 9% a ddywedodd fod hyn ar gael iddyn nhw trwy gydol yr ysgol uwchradd.

*“Mae angen i'r staff fod yn fwy gwylidwrus am bob math o fwlio, nid dim ond bwlio corfforol.*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“Fe wnes i fwynhau'r rhan fwyaf o'r agweddau addysgol ond nid yr amseroedd egwyl oherwydd fy mod yn cael trafferth gyda chyfeillgarwch.*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

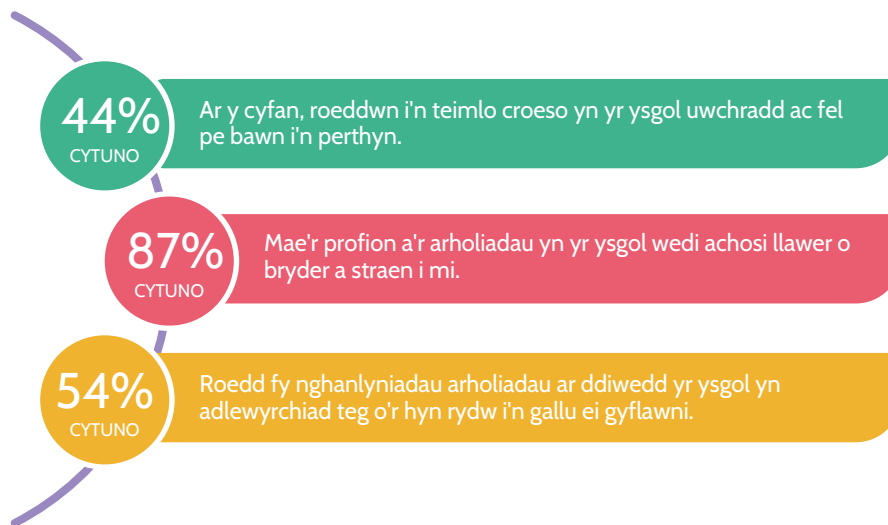
Roedd mesurau cefnogol yr oedd pobl ifanc 16-25 oed yn eu hystyried yn 'bwysig iawn' iddynt yn yr ysgol uwchradd yn cynnwys:



Fodd bynnag, er bod y rhan fwyaf o bobl ifanc 16-25 mlwydd oed ledled y DU wedi dweud eu bod yn cael yr help sydd ei angen arnynt gyda dysgu (70%) neu gymorth i reoli straen a phryderon (67%) y rhan fwyaf o'r amser neu'r trwy'r amser, dywedodd llai bod eu hanghenion eraill yn cael eu diwallu'n rheolaidd. Dywedodd 45% nad oeddent erioed wedi dod ar draws

Dywedodd  
**90%**  
o bobl ifanc 16-25 oed ledled y DU fod angen mwy o gefnogaeth arnynt yn yr ysgol na'u cyfoedion

oedolion yn yr ysgol sy'n deall am fabwysiadu a'i effeithiau, a 41% erioed wedi cael mynediad at le diogel y gallent fynd iddo pan fo angen. Dywedodd 29% o bobl ifanc eu bod wedi treulio o leiaf ran o'u blynyddoedd ysgol uwchradd yn cael eu haddysg gartref.



Pan ofynnwyd i oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu beth fyddent yn ei newid am ysgol uwchradd i'w gwneud yn well i bobl ifanc wedi'u mabwysiadu, daeth sawl thema glir i'r amlwg yn eu hymatebion.

1. Y mwyaf cyffredin oedd ymatebion am hyfforddiant i staff a mwy o ymwybyddiaeth am fabwysiadu a'i effaith bosibl ar sut mae plant a phobl ifanc yn llywio eu bywydau ysgol.

*“Make teachers more informed about the struggles of being an adopted child within a school Gwneud athrawon yn fwy gwybodus am y brwydrau o fod yn blentyn wedi'u mabwysiadu o fewn amgylchedd ysgol, mewn perthynas â thrawma, ac ati.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“Dywedodd athro fod plant wedi'u mabwysiadu ac wedi'u maethu yn blant nad oedd pobl eisiau. Roeddwn i'n gweld hyn yn ofidus iawn.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

2. Roedd y thema fwyaf cyffredin nesaf yn ymwneud â chefnogaeth i les ac iechyd meddwl, gan gynnwys cymorth i blant sy'n profi bwlio.
3. Fe wnaeth sawl ymatebydd sylwadau ar bynciau anodd o fewn cwricwlwm yr ysgol, megis geneteg, yn ogystal â diffyg addysgu am deuluoedd mabwysiadol a phrofiad gofal yn fwy cyffredinol.

*“Trafod mabwysiadu dros y cwricwlwm. Llenyddiaeth sy'n sôn am fabwysiadu, trafodaethau yn PSHE ac ati. Normaleiddio nad oes deinameg teuluol 'normal', bod pob deinameg teuluol yn ddilys.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

4. Yn olaf, roedd pobl ifanc eisiau mwy o gefnogaeth mewn perthynas â grwpiau cyfeillgarwch a chynhwysiant cymdeithasol, gan gynnwys gofal i gadw gwybodaeth bersonol yn breifat fel nad oedd pobl ifanc mewn perygl o fwlio, pryfocio neu gwestiynau diangen gan eu cyfoedion.

## Argymhellion

- Canllawiau diweddarau i'w darparu ar gyfer gweithwyr cymdeithasol mabwysiadu ym mhob rhanbarth i benderfynu pryd mae angen ymgynghoriad seicolegol i archwilio anghenion plentyn. Cyflwyno arfer da presennol sydd eisoes yn digwydd mewn sawl rhanbarth.
- Y Llywodraeth i ymrwmo i gyllid parhaol ar gyfer cymorth therapiwtig arbenigol i deuluoedd sydd ei angen, gan gynnwys cronfeydd penodol i deuluoedd mewn argyfwng y asiantaethau eu cyrchu dros deuluoedd yn ddi-oed, yn enwedig ar gyfer pobl ifanc 14+ mlwydd oed, sydd fwyaf tebygol o fod angen y cymorth hwn.
- Y Llywodraeth i sicrhau bod hyfforddiant statudol ar gyfer pob gweithiwr iechyd ac addysg proffesiynol i ddatblygu dealltwriaeth o heriau ac anghenion pobl sydd â phrofiad o ofal, gan gynnwys pobl wedi'u mabwysiadu. Dylai'r Llywodraeth hefyd ddarparu canllawiau i leoliadau iechyd ac addysg ynghylch datblygiad proffesiynol parhaus yn y materion hyn.
- Y GIG i sicrhau bod eu fframwaith cymwyseddau Plant sy'n Derbyn Gofal<sup>10</sup> (Lloegr: a chanllawiau statudol) yn cynnwys Plant Sydd wedi Derbyn Gofal yn y gorffennol, gan gynnwys pobl wedi'u mabwysiadu.
- Y Llywodraeth i ymestyn y mandad i bob ysgol ddarparu Cynllun Addysg Personol ar gyfer pob plentyn sy'n derbyn gofal i'r rhai sydd wedi derbyn gofal yn y gorffennol.
- Y Llywodraeth i sicrhau bod adnoddau a hyfforddiant ar waith fel y gall pob asiantaeth fabwysiadu ddilyn arfer gorau o ran cefnogi cyswllt.

---

10 Plant Mewn Gofal: Rolau a Chymwyseddau Staff Gofal Iechyd | Coleg Nyrsio Brenhinol



# Pobl Ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc

Gall blynyddoedd y glasoed fod yn gyfnod o heriau a chyfleoedd newydd i bob person ifanc, ond mae llawer o bobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn wynebu heriau ychwanegol sylweddol wrth lywio'r cyfnod hwn o fywyd. Mae'r Baromedr Mabwysiadu yn cynnwys cwestiynau penodol i deuluoedd â phobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc ac eleni, am y tro cyntaf, cwestiynau i bobl ifanc 16-25 oed wedi'u mabwysiadu yn seiliedig ar themâu a nodwyd gan bobl ifanc wedi'u mabwysiadu fel y pethau pwysicaf iddynt.

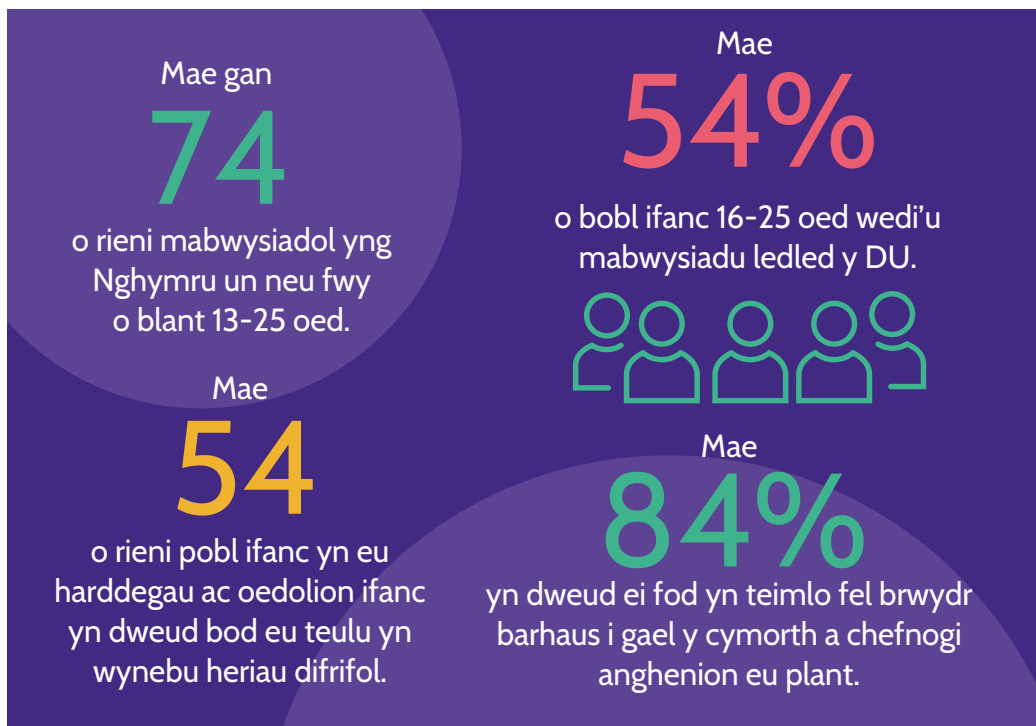
## Sut mae 'da' yn edrych?

- Cymorth effeithiol ac amserol yn cael ei ddarparu ynghylch sefydlu neu gynnal cysylltiad â theuluoedd biolegol.
- Mae gwasanaethau statudol, gan gynnwys iechyd, tai ac addysg, mewn sefyllfa gref i gefnogi pobl ifanc mabwysiedig.
- Mae gan bob person ifanc wedi'u mabwysiadu fynediad at gymorth pwrpasol, wedi'i ariannu ar gyfer eu grŵp oedran, gan gynnwys cymorth cymheiriaid. luding peer support.

	Sgôr			
	Lloegr	Gogledd Iwerddon	Yr Alban	Cymru
<b>Asesu polisiau cenedlaethol cyfredol</b>				
Mae fframwaith a gytunir yn genedlaethol ar gyfer cefnogi pobl ifanc wedi'u mabwysiadu wrth iddynt drosglwyddo i wasanaethau statudol i oedolion	GWael	GWael	GWEDDOL	GWEDDOL
Mae canlyniadau ar gyfer plant a phobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn cael eu holrhain yn genedlaethol a defnyddir y wybodaeth hon i ysgogi gwelliannau yn narpariaeth cymorth mabwysiadu, addysg a gwasanaethau iechyd	GWael	GWael	GWael	GWael
Mae'n ofynnol i wasanaethau statudol (e.e. addysg, tai, iechyd meddwl, troseddau ieuencid) ddarparu hyfforddiant trawma i bob aelod o staff ac ymgysylltu ag aelod penodedig o staff i oruchwylio ymgysylltiad â'r holl bobl ifanc â phrofiad o ofal	GWael	GWael	GWEDDOL	GWEDDOL

Asesiad o brofiad byw	Sgôr				
	UK	Lloegr	Gogledd Iwerddon	Yr Alban	Cymru
Rwy'n teimlo'n barod iawn fel rhiant ar gyfer y posibilrwydd o gyswllt uniongyrchol yn ystod y blynyddoedd ardddegau	32% →	30% →	30%* ↓	47% →	37% →
Rwy'n teimlo'n hyderus bod cymorth priodol ar gael gan wasanaethau cymorth mabwysiadu ar gyfer pobl ifanc yn eu harddegau, oedolion ifanc a'u teuluoedd	22% →	22% →	7%* ↓	20% →	21% ↓
Rwy'n teimlo'n hyderus bod gan wasanaethau statudol eraill (e.e. iechyd meddwl, tai, addysg) ddealltwriaeth dda o anghenion pobl ifanc wedi'u mabwysiadu	10% →	10% →	0%* ↓	13% →	19% ↑
Mae fy mhlentyn sy'n oedolyn ifanc yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt gan wasanaethau statudol	33% →	31% →	15%* ↓	41% ↑	44% →
Mae fy mhlentyn ifanc mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant	69% →	70% →	93%* ↑	69% →	65% →

\* – Roedd llai na 30 o ymatebwyr yn gymwys i ateb y cwestiwn/cwestiynau perthnasol






# Cyrchu cymorth a gwasanaethau

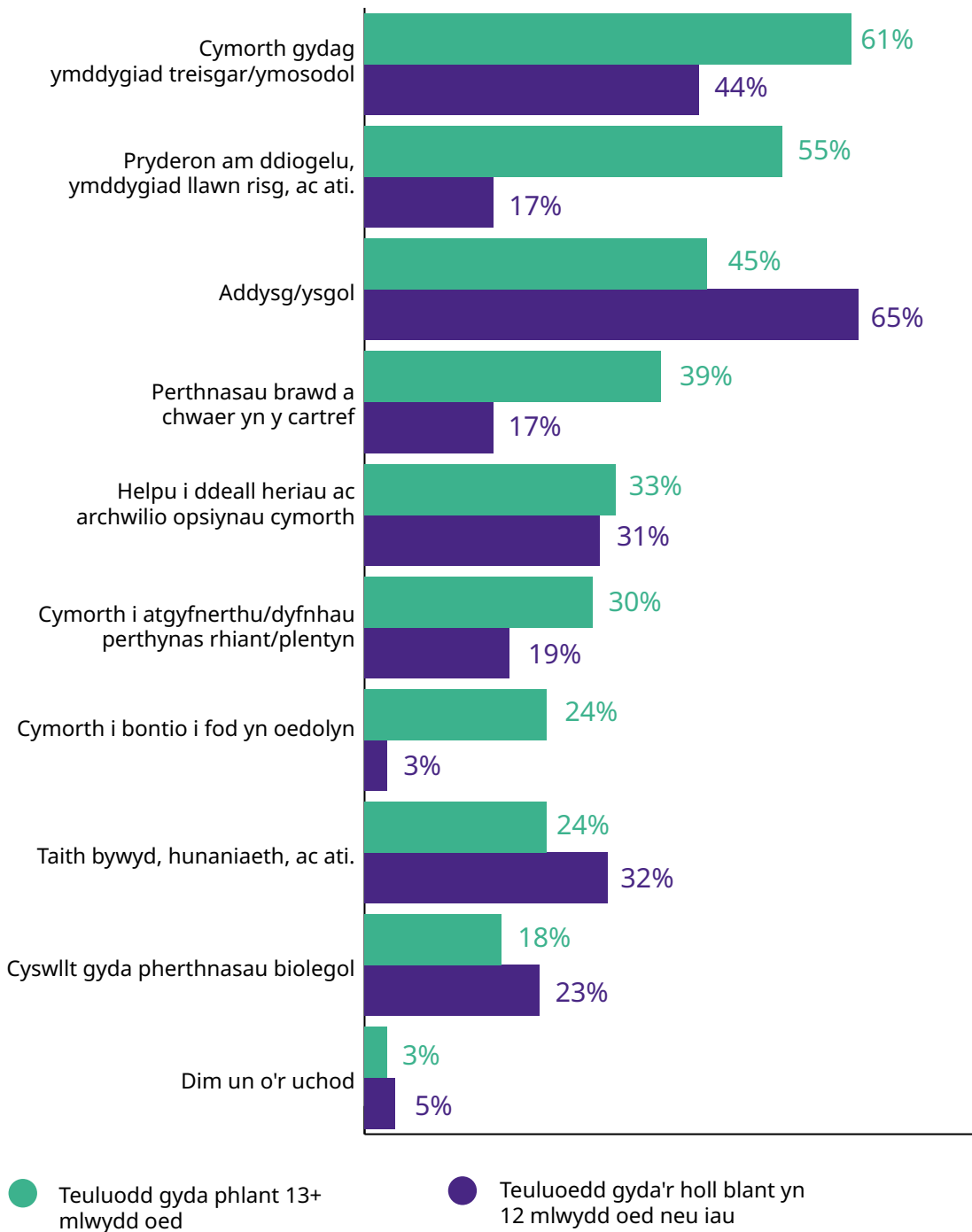
## Cymorth Mabwysiadu

Wrth i blant dyfu'n hŷn, mynd i mewn i'r arddedau ac wynebu newidiadau a heriau newydd, gall eu hanghenion cymorth hefyd newid. Roedd teuluoedd â phlant 13 oed a hŷn yn llai tebygol o gysylltu â'u gwasanaeth cymorth mabwysiadu gyda chais penodol am gymorth (45%) na'r rhai â phlant iau (55%), ond disgrifiodd 39% o'r rhai â phlant hŷn a gysylltodd â'u hasiantaeth bod eu teulu 'ar bwynt argyfwng ac yn cael trafferth ymdopi', o'i gymharu â dim ond 12% o deuluoedd â phlant iau.

Nid yw **78%** o rieni mabwysiadol plant 13 oed a hŷn yn teimlo'n hyderus bod cymorth priodol ar gyfer y grŵp oedran hwn ar gael gan wasanaethau cymorth mabwysiadu.



Ffigur 11: Rhesymau a ysgogodd ymatebwyr i ofyn am gymorth mabwysiadu yn 2024 (teuluoedd â phlant dan 13 oed a theuluoedd â phlant 13+ oed)



Ymhlith ymatebwyr â phlant 13 oed a hŷn, mae trais ac ymddygiad ymosodol, ac ymddygiad diogelu ac ymddygiad peryglus wedi disodli materion sy'n ymwneud ag addysg fel y ffactorau ysgogol ar gyfer ceisio cymorth mabwysiadu. Mae'r teuluoedd hyn yn llai tebygol o fod yn ceisio cymorth gyda chyswllt neu gyda thaith bywyd na'r rhai sydd â phlant iau, ond roedd chwarter yn ceisio cymorth i gefnogi pontio eu plentyn i fod yn oedolyn. Mae anghenion cymorth llawer o deuluoedd â phlant hŷn yn wahanol iawn i'r rhai sydd â phlant iau.

Wrth i deuluoedd wynebu heriau newydd, mae'n hanfodol y gall gwasanaethau cymorth mabwysiadu gamu i fyny i ddiwallu anghenion penodol pobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc, gan ddarparu gwasanaethau wedi'u teilwra i rieni a phobl ifanc o amgylch y materion a amlygwyd yma. Ond dim ond 21% o'r ymatebwyr â phlant hŷn oedd yn teimlo'n hyderus y gallai eu hasiantaeth ddarparu cymorth penodol, priodol i'r grŵp oedran hwn. Ymhlith y rhai a oedd wedi cysylltu â'u hasiantaeth am gymorth, dim ond 29% oedd yn teimlo bod gan y gwasanaethau cymorth ddealltwriaeth dda o anghenion cymorth pobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu.

Nododd rhieni oedolion ifanc 16-25 oed lefelau uchel o anghenion cymorth i'w plant, yn enwedig o ran cael mynediad at hyfforddiant ac addysg (63%), cynnal perthnasoedd iach (62%) a'r sgiliau sydd eu hangen ar gyfer byw'n annibynnol (62%). Yn anffodus, dim ond 29% oedd yn teimlo bod eu plentyn ifanc yn cael y gefnogaeth sydd ei angen arnynt gan wasanaethau cymorth mabwysiadu.

*“Mae fy mhlant mabwysiedig bellach rhwng 34 a 20 oed. Maen nhw i gyd yn cael eu hystyried yn oedolion nawr ac eto mae ganddyn nhw i gyd anghenion sy'n mynd y tu hwnt i anghenion oedolion nodweddiadol o'u hoedran.”*

Roedd gan bobl ifanc 16-25 oed wedi'u mabwysiadu o bob cwr o'r DU a ymatebodd i arolwg y *Baromedr Mabwysiadu* syniadau cryf am ba gymorth a chefnogaeth y gallent eu hystyried yn ddefnyddiol:

- Roedd 92% yn cytuno bod gallu gwneud dewisiadau ynglŷn â pha gefnogaeth roedden nhw'n ei chael a phryd roedden nhw'n ei chael yn bwysig iawn neu'n eithaf pwysig iddyn nhw
- Roedd 80% yn teimlo bod cael yr un bobl i'w cefnogi dros gyfnod hir o amser yn bwysig iawn neu'n eithaf pwysig iddyn nhw
- Roedd 72% yn cytuno bod mynediad at gwnselydd neu therapydd y gallent siarad â nhw pe bai angen, ond nid oeddent o reidrwydd yn eu gweld trwy'r amser yn bwysig iawn neu'n eithaf pwysig iddyn nhw
- Roedd 48% yn cytuno bod treulio amser gyda phobl ifanc eraill wedi'u mabwysiadu yn bwysig iawn neu'n eithaf pwysig iddyn nhw

*“Rwyf wedi mwynhau bod gyda phobl ifanc eraill wedi'u mabwysiadu. Doedd o ddim yn rhywbeth roeddwn i'n gwybod fy mod i ei angen ond mae'n rhaid fy mod i ei angen gan ei fod wir wedi fy helpu.”*

#### **Person ifanc wedi'i fabwysiadu**

Roedd y themâu cysondeb, asiantaeth a dewis yn amlwg iawn mewn ymatebion gan oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu, ond roedd yn amlwg o'u sylwadau nad oedd llawer yn gwybod pa gymorth oedd ar gael na sut i gael mynediad iddo a disgrifiodd pobl ifanc wedi'u mabwysiadu o bob cwr o'r DU a rhieni mabwysiadol yng Nghymru sut y gwnaeth y gefnogaeth leihau ar ôl iddynt droi'n 18 oed a dechrau llywio gwasanaethau fel oedolyn.

*“Dylai fod rhaglenni ôl-18 ar gael i'r rhai sydd wedi cael eu mabwysiadu am sut i lywio bywyd, gan gynnwys sut i adeiladu perthnasoedd â theulu biolegol, a sut i alaru os nad oes perthynas yno!”*

#### **Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“Mae gan ein merch anabledau dysgu difrifol ac awtistiaeth.. Cefais sioc o ddarganfod, gan ei bod hi bellach yn oedolyn, mai'r unig 'gefnogaeth' sydd ar gael yw edrych ar ei ffeil, a fyddai'n gwbl amhriodol. Gyda chymaint o blant wedi'u mabwysiadu ag oedi datblygiadol, mae'n anodd credu nad oes unrhyw beth addas i'w helpu hi neu ni o gwbl.”*

#### **Rhiant mabwysiadol**

Pan fydd teuluoedd ar bwynt argyfwng a phobl ifanc yn cael trafferth, nid yw hwn yn amser hawdd i ddechrau perthynas therapiwtig newydd. Mae rhieni mabwysiadol yn aml yn adrodd bod eu plant yn ei chael hi'n anodd ymgysylltu â gwasanaethau ar yr adegau hyn ac felly maen nhw wedi'u heithrio rhag derbyn cymorth.

*“Mae'n anoddach cael fy merch i gyrchu gwasanaethau sydd ar gael iddi. Mae ei chyfranogiad yn fratiog ac nid yw'n ymddiried yn CAMHS.”*

#### **Rhiant mabwysiadol**

Fodd bynnag, lle mae plant a phobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn cyrchu gwasanaethau cymorth mabwysiadu craidd yn rheolaidd, sy'n cael eu darparu, cyn belled ag y bo modd, gan unigolion cyson, sydd ar gael yn ôl yr angen trwy gydol eu plentyndod, gall hyn ffurfio sylfaen fwy cadarn o berthnasoedd llawn ymddiriedaeth lle gellir darparu mynediad at gymorth mwy penodol, wedi'i dargedu os bydd heriau'n codi.

Er bod 79% o bobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn dweud eu bod yn dibynnu ar eu rhieni am gefnogaeth, dywedodd 85% eu bod yn dibynnu ar eu ffrindiau (ledled y DU). Mae hwn yn esblygiad naturiol ym mywydau pobl ifanc yn eu harddegau wrth iddynt dyfu'n hŷn a dechrau datblygu perthnasoedd ehangach wrth baratoi ar gyfer annibyniaeth ddiweddarach. Ar draws y DU roedd 59% o oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu yn teimlo bod treulio amser gyda pobl ifanc eraill wedi'u mabwysiadu eu hoedran eu hunain yn bwysig iddynt, ond dim ond 19% a ddywedodd fod y cyfle hwn bob amser ar gael iddynt dros y blynyddoedd diwethaf. O gofio bod rhai ymatebwyr oedd yn oedolion ifanc wedi'u cyrraedd gyda'r arolwg hwn trwy grwpiau ar gyfer pobl ifanc wedi'u mabwysiadu yr oeddent yn ymwneud â nhw, neu yr oeddent wedi bod yn ymwneud â nhw o'r blaen, mae'n debygol bod hyn yn or-amcangyfrif o argaeledd rheolaidd grwpiau o'r fath ar gyfer pobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn fwy cyffredinol.

*“Rwyf wedi mwynhau bod gyda phobl ifanc eraill wedi'u mabwysiadu. Doedd o ddim yn rhywbeth roeddwn i'n gwybod fy mod i ei angen ond mae'n rhaid fy mod i ei angen gan ei fod wir wedi fy helpu.”*

#### **Person ifanc wedi'i fabwysiadu**

Gall cyfryngau cymdeithasol ddarparu cyfleoedd gwerthfawr i bobl ifanc gysylltu â'u 'llwyth', ond nid yw bob amser yn amgylchedd diogel, ac nid yw pobl ifanc o reidrwydd yn cael eu cefnogi'n dda yn y gofod hwnnw. Dywedodd 39% o oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu eu bod wedi defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i gysylltu â phobl ifanc eraill wedi'u mabwysiadu a grwpiau mabwysiadu, ond roedd 56% yn poeni bod defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol yn cael effaith wael ar eu hiechyd meddwl a'u lles ledled y DU.

Gall cyfleoedd o ansawdd uchel ar gyfer cyfeillgarwch a chymorth gan gymheiriaid drwy grwpiau a gweithgareddau sy'n cael eu rhedeg yn lleol ar gyfer pobl ifanc wedi'u mabwysiadu ac oedolion ifanc, fel gwasanaeth Connected yng Nghymru, fod yn ddewis mwy diogel a hefyd yn sail ar gyfer adeiladu perthynas llawn ymddiriedaeth rhwng pobl ifanc wedi'u mabwysiadu a'r gwasanaethau cymorth mabwysiadu sy'n rhedeg y grwpiau, a allai ei gwneud yn llai brawychus i berson ifanc geisio a derbyn rhagor o gymorth os oes ei angen.

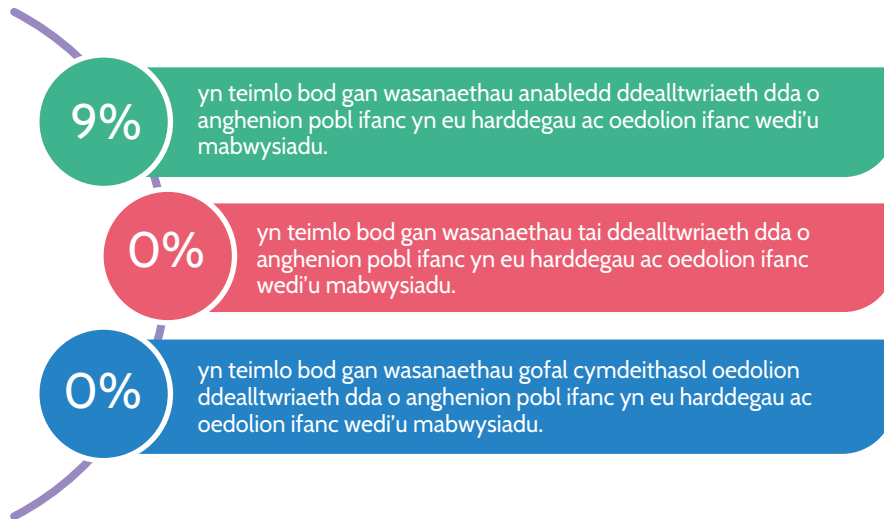

## Gwasanaethau eraill

Wrth i bobl ifanc wedi'u mabwysiadu baratoi i symud tuag at fod yn oedolion, gall yr ystod o wasanaethau maen nhw a'u teuluoedd yn rhyngweithio â nhw gynyddu'n sylweddol, ond mae hyder yng ngallu'r gwasanaethau hyn i ddeall a diwallu anghenion oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu yn isel iawn.

Mae gwasanaethau ar gyfer iechyd, iechyd meddwl ac addysg yn amlwg ym mywydau'r rhan fwyaf o bobl ifanc, ac mae'r rhain yn cael eu trafod yn fanylach yn yr adrannau canlynol o'r adroddiad hwn. Fodd bynnag, bydd llawer o bobl ifanc hefyd yn rhyngweithio â gwasanaethau anabled, gwasanaethau tai a gwasanaethau gofal cymdeithasol i oedolion.

Ymhlith y teuluoedd hynny a oedd wedi rhyngweithio â'r gwasanaethau hyn yng Nghymru, nid oedd rhieni mabwysiadol yn graddio eu dealltwriaeth o anghenion pobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc yn gadarnhaol.

Nid yw  
**81%**  
o rieni mabwysiadol â phlant hŷn yn cytuno bod gan wasanaethau statudol ddealltwriaeth dda o anghenion pobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu.



*“Mae pontio o'r ysgol i fod yn oedolion ifanc, addysg bellach a chyflogaeth yn dipyn o loteri. Rydym ni'n aml yn cael ein hunain angen addysgu'r gweithwyr gofal proffesiynol ddylai fod yn ein cyngori a'n cefnogi. Nid yw effaith a goblygiadau anhwylder ymlyniad a thrawma datblygiadol yn cael eu deall yn eang.”*

**Rhiant mabwysiadol**

*“Os yw eich plentyn yn debygol o fod angen cymorth ar ôl 18, yna dylech sicrhau eu bod nhw ar radar iechyd, gofal cymdeithasol, tai, ac ati cyn gynted â phosibl. Peidiwch â chymryd “na” fel ateb.”*

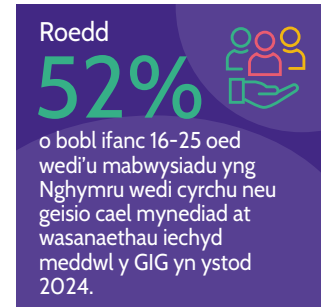
**Rhiant mabwysiadol**

Mae'r her o gydlynu'r gwasanaethau niferus y bydd rhai oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu yn rhyngweithio â nhw yn aml yn disgyn ar eu rhieni mabwysiadol, ond unwaith y bydd person ifanc yn oedolyn, mae gwasanaethau yn cyfathrebu'n uniongyrchol â nhw, gan ei gwneud hi'n anoddach i rieni ddarparu cymorth lle mae ei angen, er enghraifft i gofio a mynychu apwyntiadau a chyfarfodydd. Gall hyn fod yn arbennig o heriol lle gall pobl ifanc fod ag anabledau dysgu, bod yn niwroamrywiol, neu fod ag anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl.

Felly, mae angen dechrau cynllunio ar gyfer y pontio i fod yn oedolyn yn gynnar, gydag asesiadau rhagweithiol o anghenion cymorth ymhell cyn i blentyn wedi'i fabwysiadu gyrraedd 16 oed. Byddai hyn yn caniatáu amser i gydlynu cynllun cymorth aml-asiantaeth gan gynnwys addysg, gyrfaoedd, cymorth anabledd, iechyd meddwl, iechyd, tai, ac ati yn ôl yr angen.

## Iechyd ac iechyd meddwl

Dywedodd mwy na hanner (55%) o oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu a ymatebodd i'r arolwg eu bod erioed wedi bod i CAMHS am help gyda'u lles neu iechyd meddwl. Yng Nghymru, nododd rhieni pobl ifanc 16-25 oed lefelau uchel o ymgysylltiad â gwasanaethau iechyd meddwl plant ac oedolion yn ystod 2024, gyda 31% o'u pobl ifanc yn cyrchu CAMHS neu'n ceisio cyrchu CAMHS a 21% yn cyrchu gwasanaethau iechyd meddwl oedolion neu'n ceisio eu cyrchu.



Fodd bynnag, mae gan rieni mabwysiadol ac oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu bryderon sylweddol am yr arbenigedd a'r gefnogaeth sydd ar gael iddynt trwy wasanaethau iechyd yn gyffredinol, a gwasanaethau iechyd meddwl yn benodol. Ymhlith y rhai y mae eu plant wedi cyrchu'r gwasanaethau hyn, nid oedd 94% o rieni mabwysiadol yn teimlo bod gan wasanaethau iechyd ddealltwriaeth dda o anghenion pobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn eu harddegau, ac nid oedd 90% yn teimlo bod gan wasanaethau iechyd meddwl ddealltwriaeth dda.

Ni ellir goramcangyfrif pwysigrwydd gallu cael manteisio ar gymorth iechyd meddwl proffesiynol sy'n gymwys i fabwysiadu. Ledled y DU, mae 81% o oedolion wedi'u mabwysiadu yn ystyried eu profiadau a'u hunaniaeth fel pobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn rhan annatod o'u holl ymdeimlad o hunaniaeth ac mae 89% yn cytuno mai dim ond pobl eraill wedi'u mabwysiadu all ddeall sut deimlad yw cael eu mabwysiadu. Mae gormod o bobl ifanc wedi'u mabwysiadu yn teimlo'n unig ac yn cael eu camddeall wrth iddynt lywio'r arddegau a symud tuag at oedolion. Dim ond 45% a ddywedodd eu bod yn teimlo eu bod yn ffitio i mewn yn dda â phobl eu hoedran eu hunain, dywedodd 81% eu bod yn teimlo'n wahanol i bawb arall, a dywedodd ffigur syfrdanol o 72% nad ydyn nhw'n teimlo fel pe baent yn perthyn (ledled y DU).

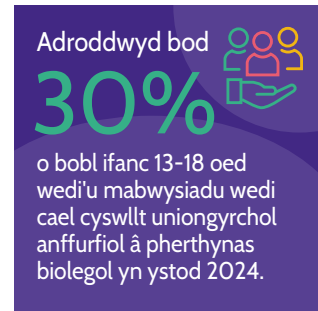
Felly, mae'n hanfodol bod gwasanaethau iechyd meddwl wedi'u paratoi i gydnabod ac ymateb i anghenion penodol pobl wedi'u mabwysiadu ond, i lawer, mae heriau cyrchu cymorth iechyd meddwl yn dwysáu wrth i bobl ifanc dyfu'n hŷn ac nad ydynt bellach o fewn yr ystod oedran ar gyfer CAMHS. Nid oedd bron i draean o'r rhai a geisiodd gyrchu gwasanaethau iechyd meddwl oedolion yng Nghymru yn ystod 2024 wedi gallu derbyn cymorth.

O ystyried yr heriau mae llawer o bobl ifanc wedi'u hwynebu wrth gyrchu cymorth iechyd meddwl a lles trwy CAMHS a gwasanaethau iechyd meddwl oedolion, nid yw'n syndod bod llawer yn troi at ffynonellau eraill o gymorth a chefnogaeth. Dywedodd 45% o oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu eu bod wedi gofyn am gymorth gydag iechyd meddwl neu les gan gwnselydd ysgol neu goleg, 25% gan linell gymorth neu wasanaeth cyngor, a 13% gan weithiwr ieuentid, hyfforddwr chwaraeon neu debyg. Mae'n amlwg bod llawer o bobl ifanc yn estyn allan am gymorth a chefnogaeth, ond heb y sicrwydd y byddant yn dod ar draws y ddealltwriaeth a'r arbenigedd maen nhw eu hangen mewn gwirionedd.



## Sefydli a chynnal cysylltiadau teuluol biolegol

Ar draws y DU, dywedodd tri chwarter y bobl ifanc 16-25 oed wedi'u mabwysiadu eu bod yn ymwybodol eu bod nhw neu eu rhieni mabwysiadol wedi cadw mewn cysylltiad (yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol) ag aelodau o'u teulu biolegol ar unrhyw adeg yn ystod eu plentyndod. Roedd y rhan fwyaf o'r trefniadau cyswllt parhaus hyn gyda mamau biolegol plant (trefniadau anuniongyrchol yn ôl pob tebyg), ond roedd niferoedd llai hefyd wedi bod mewn cysylltiad â thadau biolegol, brodyr a chwiorydd ac aelodau ehangach o'r teulu.



Fodd bynnag, ar ôl i bobl ifanc heneiddio allan o wasanaethau cymorth mabwysiadu ar gyfer cyswllt fel blwch llythyrau, nid oedd llawer wedi gallu cynnal perthynas anuniongyrchol neu uniongyrchol gyda'r un perthnasau biolegol. Dywedodd 46% na wnaethant gynnal unrhyw un o'r perthnasoedd hyn ar ôl iddynt droi'n 18, a dim ond 29% oedd yn cytuno 'i ryw raddau' neu 'yn llwyr' bod gwasanaethau cymorth mabwysiadu wedi eu cefnogi i gynnal y perthnasoedd hyn yn oedolion. O ganlyniad, roedd 50% yn anghytuno 'yn llwyr' bod cadw mewn cysylltiad â pherthnasau biolegol fel plentyndod wedi eu galluogi i ffurfio perthynas â nhw am oes.

Os yw trefniadau ar gyfer cynnal perthnasoedd â pherthnasau biolegol yn ystod plentyndod i drosi i sefydlu perthnasoedd diogel ac ystyrlon yn oedolion, rhaid rhoi mwy o ystyriaeth i sut y gellir cynnal y perthnasoedd cyswllt gweithredol hynny unwaith y bydd person ifanc yn dod yn oedolyn, a pha gefnogaeth bellach y gellir ei ddarparu i'r naill ochr. Gyda chyhoeddi canllaw arfer da newydd ar gyfer cyswllt gan yr NAS yng Nghymru, mae gwaith ar y gweill i wella'r profiad o gynnal cyswllt yn ystod plentyndod, i gefnogi cyfranogiad parhaus gan bob plaid, ac i gynyddu'r tebygolrwydd o greu sylfeini ar gyfer perthnasoedd gydol oes.

P'un a oes trefniadau cyswllt y cytunwyd arnynt yn ffurfiol neu beidio, bydd lleiafrif sylweddol o bobl ifanc bob blwyddyn mewn cysylltiad uniongyrchol â pherthnasau biolegol, weithiau mewn ffyrdd heb eu cynllunio a digymell.

Yn ystod 2024, adroddodd rhieni 30% o bobl ifanc 13-18 oed wedi'u mabwysiadu yng Nghymru eu bod wedi profi cyswllt uniongyrchol y tu allan i unrhyw gytundeb ffurfiol gydag un neu fwy o'u perthnasau biolegol, mwy nag sydd wedi'i gofnodi ym mhob un ond un o adroddiadau blaenorol y *Baromedr Mabwysiadu*.

O'r rhain, roedd 34% yn drefniadau anffurfiol a oedd wedi'u cynllunio gyda chyfranogiad y person ifanc a'u cefnogi gan rieni. Roedd y gweddill i gyd heb eu cynllunio ac wedi'u cychwyn naill ai gan berthynas biolegol y person ifanc (38%) neu gan y person ifanc ei hun heb gefnogaeth neu wybodaeth eu rhieni mabwysiadol (28%).

Er nad yw o reidrwydd yn anochel, mae'n ddealladwy ac yn naturiol y bydd pobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc yn chwilfrydig am eu hunaniaethau, eu teuluoedd biolegol a'u hanes eu hunain. Mae'r cyfryngau cymdeithasol yn darparu digon o gyfle i ddarganfod ac mae'r syniad bod yn rhaid i bobl ifanc aros nes eu bod yn 18 oed i sefydlu cyswllt yn hen iawn.

*“Fe wnes i eu olrhain ar y cyfryngau cymdeithasol pan oeddwn i'n 16 oed gan nad oeddwn i eisiau aros nes fy mod yn 18. Fe wnes i hyn yn gyfrinachol heb ddweud wrth fy nheulu mabwysiadu a heb unrhyw gefnogaeth. Roeddwn i'n teimlo bod yr hyn roeddwn i'n ei wneud yn anghyfreithlon ac na fyddai unrhyw gefnogaeth i gael cyswllt cyn i mi fod yn 18 felly doeddwn i ddim eisiau gofyn, felly fe es i y tu ôl i'w cefnau.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

Fodd bynnag, mae'r gwaith paratoi a'r gefnogaeth sydd eu hangen ar gyfer pobl ifanc wedi'u mabwysiadu, eu rhieni mabwysiadol a'u perthnasau biolegol i lywio'r perthnasau oedd a'r posibiladau hyn yn ddiffygiol. Dim ond 37% o rieni mabwysiadol pobl ifanc 13-18 oed sy'n cytuno eu bod nhw'n teimlo'n barod ar gyfer y posibilrwydd o gyswllt uniongyrchol yn ystod blynyddoedd yr ardddegau.

Mae ymatebion y *Baromedr Mabwysiadu* yn dangos gwahaniaeth clir iawn mewn canlyniadau rhwng y rhai a oedd wedi cynllunio a pharatoi ar gyfer cyswllt uniongyrchol anffurfiol, o'i gymharu â'r rhai y oedd wedi dod yn annisgwyl iddynt yn ystod 2024. Ymhlith y rhai a ddisgrifiodd eu trefniadau cyswllt uniongyrchol fel rhai hirsefydlog a/neu wedi'u cynllunio gyda'i gilydd fel teulu, roedd 72% o'r farn bod y berthynas wedi bod yn gadarnhaol i'w plentyn. Fodd bynnag, ymhlith y rhai y'r oedd y cyswllt wedi'i gychwyn iddynt yn ddigymell neu wedi'i gychwyn gan berson ifanc heb gymorth, dim ond 20% oedd o'r farn ei fod wedi bod yn bositif i'w plentyn yn gyffredinol.

Mae'n ymddangos bod cyfran y bobl ifanc wedi'u mabwysiadu sy'n cysylltu â pherthnasau biolegol yn ystod y blynyddoedd yn eu harddegau yn cynyddu, ac mae angen gwella brys a radical yn y cymorth a ddarperir gan asiantaethau mabwysiadu ar gyfer cyswllt ym mhob cam o fywyd plentyn, ond yn enwedig yn ystod y glasoed a'r oedolion cynnar.

## Addysg, Hyfforddiant a Chyflogaeth

### Addysg ôl-16

Wrth i bobl ifanc symud i addysg ôl-16, gall yr ystod o opsiynau ar wahanol lefelau fod yn ddryslyd. Dywedodd 70% o oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu fod angen llawer o gymorth gan rieni, athrawon, y gwasanaeth gyrfaoedd neu oedolion eraill i'w helpu i ddeall yr holl opsiynau sydd ar gael iddynt, a dywedodd 39% nad oedd digon o opsiynau da iddynt ddewis ohonynt.

Mae materion o'r fath yn sicr yn ffactorau sy'n cyfrannu at y lefelau uchel o bobl ifanc fabwysiedig nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET) ar ôl gadael yr ysgol yng Nghymru. Mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn amcangyfrif bod 13.4% o'r holl bobl ifanc 16-24 oed yn NEET yn ystod Hydref-Rhagfyr 2024 (data ledled y DU)<sup>11</sup>. Ymhlith plant ymatebwyr y *Baromedr Mabwysiadu* yng Nghymru, roedd y ffigur hwn yn 35%, 2.5 gwaith y ffigur cenedlaethol.

Mae hyn yn arbennig o siomedig pan mae'n amlwg bod rhai oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu a fynychodd ddarpariaeth addysg ôl-16 wedi cael profiad gwell a mwy boddhaol yn y lleoliadau hynny nag yr oeddent wedi dod ar eu traws o'r blaen yn yr ysgol uwchradd. Dywedodd 26% eu bod wedi rheoli'n dda ac yn gweld eu hamser yn y coleg neu'r chweched dosbarth yn brofiad cadarnhaol yn bennaf. Mae hyn yn dal i fod yn isel iawn ond mae'n cymharu'n ffafriol â dim ond 7% a ddywedodd yr un peth am yr ysgol uwchradd.

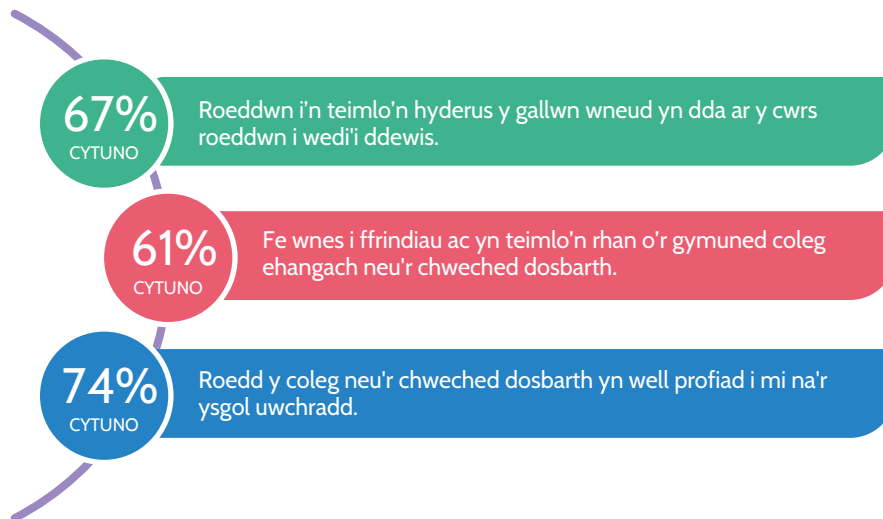
*“Roedd yr ysgol uwchradd yn llawer rhy anodd i'w llywio i mi. Mae'r coleg ychydig yn haws, ond dwi dal ddim yn meddwl bod staff yn deall y pwysau rydw i'n teimlo fy mod i oddi tano dim ond i gyrraedd y coleg. Mae fy nghorff, fy meddwl a'm hemosiynau yn llethol y rhan fwyaf o'r amser.”*

#### Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu

Er bod mynychu lleoliadau ôl-16 yn peri heriau i lawer o bobl ifanc – dywedodd 84% eu bod weithiau'n gweld yr amgylchedd yn llethol iawn, a dywedodd 74% eu bod yn parhau i fod angen llawer o gefnogaeth gan eu rhieni – roedd agweddau eraill, mwy cadarnhaol.



<sup>11</sup> <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peoplenotinwork/unemployment/bulletins/youngpeoplenotineducationemploymentortrainingneet/february2025>



Mewn lleoliadau ôl-16, dywedodd 71% o oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu eu bod yn cael mynediad at gymorth ychwanegol. Roedd gan 42% fentor neu oedolyn allweddol, roedd 35% yn cyrchu cymorth dysgu, ac roedd 19% wedi cyrchu cymorth cwnsela neu lles. Roedd y rhai a oedd yn teimlo'n dda yn gwerthfawrogi cymorth a oedd yn hyblyg, yn caniatáu iddynt asiantaeth a dewis, ac yn cydnabod eu hanghenion newidiol wrth iddynt symud tuag at oedolyn fel person ifanc wedi'i fabwysiadu.

*“Meddu ar ddealltwriaeth y gall fod yn llawer anoddach prosesu cael eich mabwysiadu yn ystod eich blynyddoedd olaf yn eich arddegau. Mae angen i oedolion a phobl eraill fod yn fwy addysgedig ar hynny.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“Mae'r coleg yn deall fy anghenion ac yn gwneud eithriadau ar gyfer fy nhrawma, e.e. cael fy esgusodi o sesiynau lle gallai'r pynciau fy sbarduno.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

Gall cael mynediad i'r lleoliad a'r gefnogaeth ôl-16 cywir felly alluogi pobl ifanc wedi'u mabwysiadu nid yn unig i aros mewn addysg, ond i gael profiad mwy cadarnhaol sy'n eu helpu i gyflawni eu potensial. Fodd bynnag, ni ellir gadael i leoliadau ôl-16 i godi'r darnau pan fydd cymaint o blant wedi cael eu methu yn gynharach yn eu haddysg. Os yw pobl ifanc wedi'u mabwysiadu i gael mynediad at gyfleoedd ôl-16 yn gyntaf ac yna gwneud y gorau o'r cyfleoedd ôl-16, rhaid i'r paratoi sy'n gwneud hyn yn bosibl ddechrau yn gynharach, tra byddant yn dal yn yr ysgol uwchradd.

## Cyflogaeth ac addysg uwch

Ymhlith oedolion ifanc 18-25 oed wedi'u mabwysiadu wnaeth ymateb a'u rhieni, roedd pryderon clir am gam nesaf eu taith addysg neu gyflogaeth, rhai ohonynt yn debygol o gael eu rhannu'n ehangach gan oedolion ifanc sy'n ceisio dechrau eu bywydau gwaith, tra gall eraill fod yn benodol i bobl ifanc sydd â phrofiad o ofal. Roedd rhai ymatebwyr yn teimlo bod gwell cymorth ar gael mewn rhannau eraill o'r DU nag yng Nghymru.

*“Rwy'n cael trafferth canfod fy hun ar ôl addysg. Mae'r rhan fwyaf o swyddi yn gofyn am gymwysterau yn y maes penodol hwnnw. Byddwn wrth fy modd yn gweld mwy o raglenni sy'n hygyrch... a mwy o leoliadau gwaith fel y gallai pobl, boed wedi cael eu mabwysiadu ai peidio, fynd i'r maes gwaith hwnnw heb gymwysterau na phrifysgol.”*

**Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“Hyd yn hyn nid yw fy mhlentyn yn gallu dod o hyd i waith, ond symudodd ei ffrind yn union yr un amgylchiadau i Loegr yn ddiweddar a chafodd gefnogaeth gyflym i gael swydd.”*

#### **Rhiant mabwysiadol**

Roedd deuddeg o oedolion ifanc wnaeth ymateb (o bob cwr o'r DU) wedi mynd ymlaen i addysg uwch ac, er nad yw hyn yn niferoedd digonol ar gyfer data ystadegol ddilys, datgelodd eu sylwadau ddiffygion yn y cymorth sydd ar gael i fyfyrwyr sydd wedi derbyn gofal yn flaenorol.

*“Dywedwyd wrthyf nad yw mabwysiadu yn cyfrif neu nad yw'n rhywbeth y gellid ei ystyried yn y brifysgol neu hyd yn oed ei drafod oherwydd nad oeddwn i'n cael fy ystyried fel rhywun oedd wedi gadael gofal.”*

#### **Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“I fyfyrwyr sydd wedi ymddieithrio roedd mynediad at fwrsariaethau, er bod disgrifiadau ynghylch cymhwysedd yn aml yn aneglur ac yn wrthgyferbyniol. Roedd elusen yn ninas fy mhreifysgol a oedd yn paru myfyrwyr â phrofiad o ofal a myfyrwyr wedi'u dieithrio gyda mentoriaid ac fe wnes i gymryd hyn a dyma'r gefnogaeth fwyaf gwerthfawr a gefais.”*

#### **Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

Er bod ymgyrchoedd yn bodoli i annog myfyrwyr i 'dicio'r bocs' gan nodi eu hunain fel rhywun sydd wedi profi gofal fel rhan o'u proses ymgeisio i addysg uwch, mewn gwirionedd mae llawer o'r gwasanaethau a'r systemau cymorth sydd ar gael wedi'u cyfyngu i bobl sy'n gadael gofal o fewn diffiniad cyfreithiol cul yn unig. Mae hyn yn eithrio'r mwyafrif helaeth o bobl ifanc sydd wedi derbyn gofal yn flaenorol, yn ogystal â llawer o unigolion eraill sy'n profi gofal,

Rhaid i brifysgolion gael Cynlluniau Ffioedd a Mynediad y gall mabwysiadwyr sy'n ystyried addysg uwch eu defnyddio fel sail i ddeall pa gefnogaeth allai fod ar gael iddynt. Fodd bynnag, gan ei bod yn cael ei adael i leoliadau addysg uwch unigol benderfynu pa gymorth ychwanegol i'w cynnig i'r rhai sydd wedi profi gofal ond nid o reidrwydd wedi gadael gofal, gall y cynnig amrywio'n fawr o un lleoliad i'r llall, gan adael mabwysiadwyr sy'n gwneud cais i addysg uwch heb fawr o syniad ynghylch pa gymorth, os o gwbl, allai fod ar gael. Dylai lleoliadau addysg uwch sydd o ddifrif ynglŷn ag ehangu cyfranogiad ystyried yn ofalus a allai'r cymorth a gynigir i bobl sy'n gadael gofal hefyd gael ei gynnig yn ddefnyddiol i fyfyrwyr eraill sy'n profi gofal, gan gynnwys y rhai sy'n cael eu mabwysiadu.

## **Edrych i'r dyfodol**

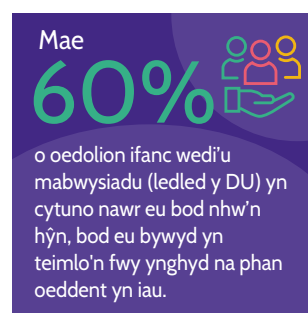
Mae llawer o'r oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu a ymatebodd i arolwg y *Baromedr Mabwysiadu* yn dangos optimistaeth, penderfyniad a phositifrwydd sylweddol wrth feddwl am eu cynlluniau a'u nodau yn y dyfodol. I rai, roedd yna deimlad pendant, er eu bod yn dal i fyw gydag effaith eu profiadau cynnar a'u mabwysiadu, eu bod eisiau defnyddio'r profiadau bywyd hyn i helpu a chefnogi eraill.

*“Rwy'n teimlo'n fwy ynghyd yn yr ystyr fy mod i'n ddiogel ac mae gen i ddyfodol gwell. Ond mae'r profiadau yn y gorffennol yn dal i chwarae rhan yn y ffordd mae fy ymennydd yn meddwl.”*

#### **Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

*“Llawer o'r amser dydw i ddim yn gwybod pwy ydw i fel person ac rydw i wedi cael trafferth gyda fy iechyd meddwl am gyfran fawr o fy mywyd. Nawr rydw i'n hŷn, mae gen i nodau neu syniadau ar gyfer y dyfodol.”*

#### **Oedolyn ifanc wedi'i fabwysiadu**

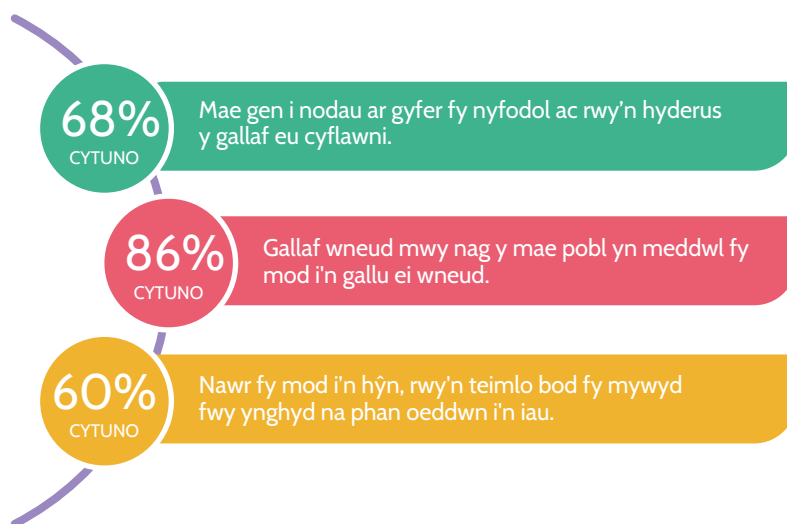


*“Byddwn wrth fy modd yn helpu i greu deunyddiau ar gyfer ysgolion ar gyfer rhywbeth fel ‘diwrnod mabwysiadu’ lle gall plant ddysgu am fabwysiadu, pam mae’n digwydd a sut y gallant helpu.”*

**Oedolyn ifanc wedi’i fabwysiadu**

*“Fel cynorthwydd dosbarth, fy nod yw sicrhau nad oes unrhyw blentyn yn teimlo fel yr oeddwn i’n yr ysgol.”*

**Oedolyn ifanc wedi’i fabwysiadu**



Roedd gan rieni mabwysiadol yng Nghymru gyda phlant 20 oed a hŷn hefyd rywfaint o optimistiaeth ynglŷn â'r cynnydd yr oedd eu plant yn ei wneud a'u gobeithion a'u breuddwydion ar gyfer y dyfodol. Roedd 80% yn teimlo bod eu plant yn gwneud yn well yn eu 20au nag yr oeddent wedi bod yn ystod eu harddegau.

Fodd bynnag, roedd oedolion ifanc a rhieni yn glir er y gallai fod rhywfaint o achos i optimistiaeth, roedd heriau i'w hwynebu o hyd. Roedd 87% o rieni pobl ifanc 20 oed a hŷn yng Nghymru yn credu y byddent yn dal i gefnogi eu plant sy'n oedolion am y dyfodol rhagweladwy, a gwnaeth rhai oedolion ifanc sylwadau hefyd am eu hangen parhaus am gymorth.

*“Rwy'n byw mewn thai â chymorth, ond rwy'n dibynnu ar fy rhieni a'r staff sy'n fy nghefnogi. Rwy'n ofni na fyddan nhw yno i'm helpu un diwrnod.”*

**Oedolyn ifanc wedi’i fabwysiadu**

*“Mae'n llethr llithrig ac mae'n teimlo fel y gallwn syrthio i ffwrdd ar unrhyw adeg.”*

**Oedolyn ifanc wedi’i fabwysiadu**

Yn anffodus, dywedodd 80% o oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu eu bod yn poeni am yr hyn mae'r dyfodol yn ei gynnig iddyn nhw. Er bod datblygiad ymennydd y glasod yn parhau ymhell i mewn i'r 20au cynnar, mae digon o le am newid, twf a ffynnu, ond mae yna deimlad cryf bod unrhyw enillion sy'n cael eu gwneud yn fregus ac yn dueddol o lithro i ffwrdd os nad yw oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu yn parhau i gael eu cefnogi'n dda yn eu teuluoedd, gan weithwyr proffesiynol gofal cymdeithasol. A gan y rhai mae'n rhaid iddynt ryngweithio â nhw yn ehangach mewn addysg, tai, gofal iechyd meddyliol a chorfforol a chyflogaeth.

## Argymhellion

- Er mwyn atal pobl ifanc sy'n heneiddio allan o wasanaethau cymorth i blant a phobl ifanc rhag cyrraedd ymyl y dibyn, dylid ymestyn gwasanaethau cymorth mabwysiadu hyd at 26 oed o leiaf. Byddai hyn yn dod â chefnogaeth i bobl ifanc sy'n derbyn gofal yn flaenorol yn fwy cydnaws â'r hyn sy'n cael ei roi i'r rhai sy'n gadael gofal.
- Asiantaethau mabwysiadu i ddarparu pecyn cymorth wedi'i dargedu gorfodol ar gyfer pobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu yn cynnwys cyngor, hyfforddiant, cyfleoedd i ymgysylltu â'i gilydd ar gyfer cymorth i'r ddwy ochr, a chymorth therapiwtig lle bo angen.
- Asiantaethau i gynnig asesiad o anghenion i bob plentyn 14 oed wedi'u mabwysiadu sy'n cwmpasu addysg a sgiliau, gofal cymdeithasol ac iechyd, i lywio diweddariad o'u cynllun cymorth mabwysiadu, ac i nodi'r hyn y gellir ei roi ar waith i gynorthwyo pontio i fod yn oedolion.
- Helpu pobl ifanc ac oedolion ifanc wedi'u mabwysiadu i lywio gwasanaethau statudol, gan gynnwys iechyd, addysg a thai, darparu mynediad at wasanaethau eiriolaeth annibynnol arbenigol. Byddai hyn yn dod â gwasanaethau eiriolaeth ar gyfer pobl ifanc sy'n derbyn gofal o'r blaen yn unol â'r rhai sy'n gadael gofal.
- I gefnogi iechyd meddwl a lles plant yn well, pob awdurdod lleol i ffurfio panel amlasiantaeth sy'n dwyng ynghyd addysg, gofal cymdeithasol ac iechyd, gan gynnwys CAMHS, i 'brasio' ceisiadau am gymorth a'u sianelu i'r lle iawn. Atgyfeiriadau i'w gwneud i'r panel gan ystod o ffynonellau gan gynnwys meddygon teulu, ysgolion, gwasanaethau mabwysiadu a theuluoedd.



# Oedolion wedi'u mabwysiadu

Mae Adoption UK wedi gweithio'n agos gydag aelodau o'n Grŵp Cyngori ar Oedolion Wedi'u Mabwysiadu i fireinio ac ymestyn y cwestiynau ar gyfer mabwysiadwyr sy'n oedolion (18 oed a hŷn) yng nghyfnod arolwg Baromedr Mabwysiadu eleni. Mae'r themâu allweddol o fynediad at gofnodion, sefydlu a chynnal perthnasoedd â pherthnasau biolegol a mynediad at gymorth therapiwtig priodol yn parhau, gyda rhai adrannau wedi'u hymestyn, ac roedd cwestiynau newydd am gofnodion meddygol yn benodol, a phrofiadau o rianta fel mabwysiadu.

## Sut mae 'da' yn edrych?

- Mynediad hawdd a chefnogaeth dda i gofnodion personol, hanesyddol.
- Mae gan bob person wedi'u mabwysiadu sy'n dymuno olrhain ac ailsefydlu cysylltiad â pherthnasau biolegol fynediad at y cymorth proffesiynol sydd ei angen arnynt.
- Mae gan bob person wedi'i fabwysiadu fynediad gydol oes, am ddim at wasanaethau therapiwtig priodol, cymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu a chefnogaeth gan gymheiriaid diogel, o ansawdd uchel.
- Pobl wedi'u mabwysiadu yw aelodaeth graidd grwpiau cyngori sy'n dylunio ac yn goruchwyllo'r ddarpariaeth o wasanaethau ar gyfer oedolion wedi'u mabwysiadu.

	Sgôr			
	Lloegr	Gogledd Iwerddon	Yr Alban	Cymru
<b>Asesu polisiau cenedlaethol cyfredol</b>				
Mae safonau a gytunir arnynt yn genedlaethol ar gyfer mynediad at gofnodion hanesyddol personol a gwasanaethau cymorth cysylltiedig	GWAEL	GWEDDOL	GWAEL	GWEDDOL
Mae safonau a gytunir arnynt yn genedlaethol ar gyfer cymorth ar gyfer parhau i gysylltu â pherthnasau biolegol, olrhain ac aduniad, gan gynnwys cyfryngu a chwmsela	GWAEL	GWAEL	GWAEL	GWAEL
Darperir cefnogaeth therapiwtig gydol oes ledled y wlad, am ddim, i bobl wedi'u mabwysiadu, wedi'i chynllunio i safonau cenedlaethol, gan gynnwys gwasanaethau therapiwtig, chwmsela a chymorth iechyd meddwl, gan weithwyr proffesiynol sydd ag arbenigedd mewn mabwysiadu	GWAEL	GWAEL	GWAEL	GWAEL
Darparu rhwydweithiau cymorth cymheiriaid ledled y wlad ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu	GWAEL	GWAEL	GWAEL	GWEDDOL
Mae bwrdd cyngori cenedlaethol yn goruchwyllo'r gwaith o gynllunio a darparu gwasanaethau ar gyfer oedolion wedi'u mabwysiadu gyda mwyafrif o'r aelodau yn bobl wedi'u mabwysiadu	GWAEL	GWAEL	GWAEL	GWAEL

Asesiad o brofiad byw	Sgôr				
	UK	England	Gogledd Iwerddon	Yr Alban	Cymru
Rwy'n teimlo'n hyderus y byddai cefnogaeth addas, broffesiynol ar gael i mi wrth gael cofnodion personol, hanesyddol gan yr awdurdodau perthnasol	44% →	46% ↑	61%* ↑	29%* ↑	31%* ↓
Byddwn i'n teimlo'n hyderus wrth fynd at wasanaethau proffesiynol am gymorth i olrhain neu ailgysylltu â fy mherthnasoedd biolegol	42% →	41% →	62%* ↑	41%* →	50%* ↓
Roedd y cwnsela a gynigiwyd i mi fel rhan o olrhain neu ailgysylltu â pherthnasau biolegol yn cyd-fynd â'm hanghenion fel person wedi'i fabwysiadu	80% ↑	78% ↑	N	N	N
Rwy'n gwybod ble y gallaf gael mynediad at gwnsela, gwasanaethau therapiwtig a chymorth iechyd meddwl sy'n cyd-fynd â'm hanghenion fel person wedi'i fabwysiadu	30% ↑	30% ↑	69%* ↑	15%* ↓	41%* ↑
Rwy'n teimlo'n hyderus bod ystod o wasanaethau therapiwtig priodol ar gael i mi fel person wedi'i fabwysiadu	18% →	16% →	54%* ↑	14%* →	29%* ↑
Rwy'n teimlo'n hyderus y gallaf gael mynediad at rwydweithiau cymorth cymheiriaid ffurfiol ac anffurfiol os dymunaf wneud hynny	57% →	55% →	82%* →	56%* ↑	69%* ↑

\* Llai na 30 o ymatebwyr yn gymwys i ateb y cwestiwn/cwestiynau perthnasol

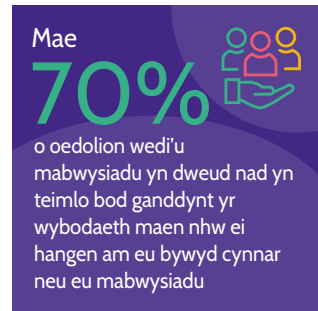
N - Llai na 10 o ymatebwyr yn gymwys i ateb y cwestiwn/cwestiynau perthnasol

D.S. Mae saethau yn nodi wedi'u cynnwys ar gyfer pob cenedl ond maen nhw'n debygol o fod yn gyfnewidiol oherwydd cyfanswm cymharol isel o ymatebwyr, yn enwedig yng Ngogledd Iwerddon, yr Alban a Chymru.



# Hanes bywyd a chofnodion personol

## Cofnodion geni, mabwysiadu a gofal



Yn ystod y degawdau diwethaf, mae dealltwriaeth gynyddol o bwysigrwydd gwybod hanes a hunaniaeth rhywun wedi arwain at gyflwyno gweithdrefnau safonedig ar gyfer sicrhau bod pob plentyn sy'n cael ei fabwysiadu yng Nghymru yn cael gwybodaeth hanfodol ar ffurf deunyddiau taith bywyd. Fodd bynnag, i'r rhai a fabwysiadwyd cyn yr amser hwn, gall fod yn anodd cael gwybodaeth am eu bywydau cynnar. Dim ond 9% o'r oedolion wedi'u mabwysiadu wnaeth ymateb i'r arolwg *Baromedr Mabwysiadu* yng Nghymru wnaeth ddweud fod ganddyn nhw fynediad at ddeunyddiau taith bywyd. Mae'n debygol felly y bydd y mwyafrif ar ryw adeg, yn ceisio rhagor o wybodaeth a chofnodion gan yr awdurdodau.

Fodd bynnag, hyd yn oed ar ôl cael mynediad at gofnodion, mae nifer nad ydynt yn cael darlun cyflawn o'u bywydau cynnar. Dywedodd tri chwarter yr oedolion wedi'u mabwysiadu yng Nghymru wnaeth ymateb nad ydynt erioed wedi cyrchu cofnodion hanesyddol personol sy'n ymwneud â'u bywydau cynnar a'u proses fabwysiadu, ac roedd gan yr un gyfran gopi o'u tystysgrif geni wreiddiol, ond dim ond 30% oedd yn cytuno bod ganddynt, fel oedolyn, yr holl wybodaeth yr oedd ei hangen arnynt am eu bywydau cynnar a'u mabwysiadu.

Mae profiadau o gyrchu cofnodion wedi bod yn barhaus wael yn ôl adroddiadau *Baromedr Mabwysiadu* olynol. Dim ond 24% o'r rhai a oedd erioed wedi cyrchu neu geisio cyrchu cofnodion oedd yn cytuno ei bod yn broses hawdd, a dim ond 47% oedd yn teimlo'n gefnogol iawn gan y gweithwyr proffesiynol y gwnaethant gysylltu â nhw.

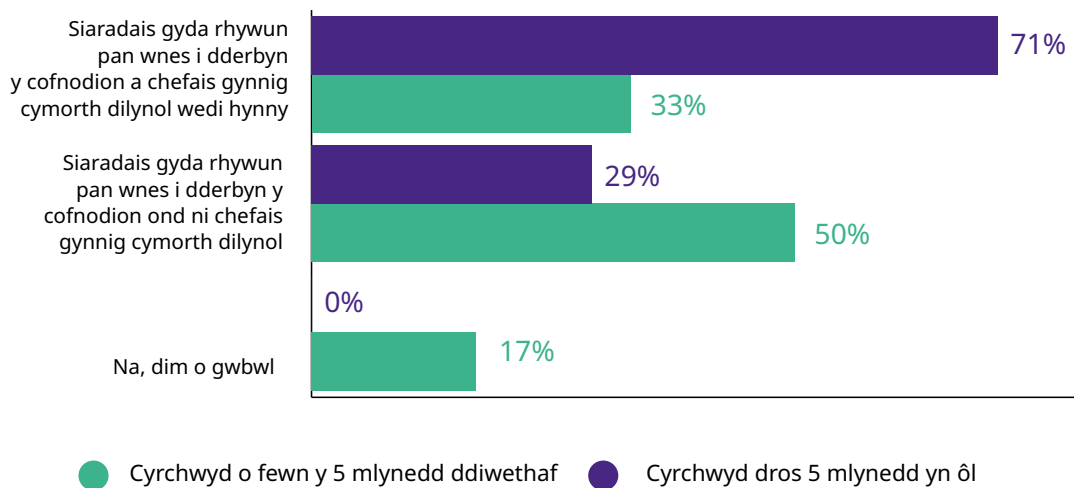
Fel rhan o'u cynllun strategol, *Mabwysiadu Cymru 2025 a thu hwnt*, mae'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol yng Nghymru wedi nodi 'Gwell cofnodion mabwysiadu a mynediad at wybodaeth ar unrhyw oedran' fel un o'u blaenoriaethau strategol. Fe wnaeth yr adroddiad cynnydd diweddaraf <sup>12</sup>dynnu sylw at y ffaith bod cynnydd wedi bod mewn ceisiadau am fynediad at gofnodion geni sydd wedi effeithio'n negyddol ar amserlenni mewn rhai ardaloedd. Mae'r adroddiad hefyd yn tynnu sylw at yr angen am fwy o gwnsela a chymorth therapiwtig i oedolion wedi'u mabwysiadu.

Mae prosiect peilot Mynediad at Gofnodion NAS, sy'n cael ei redeg ar y cyd gan St David's ac Adoption UK, wedi cefnogi oedolion wedi'u mabwysiadu cyn 1975 i gyrchu eu cofnodion geni, gan gynnwys cynnig cymorth cyfoedion un-i-un ochr yn ochr â therapi un-i-un gyda seicolegydd sy'n gymwys i fabwysiadu. Mae'r NAS yn adrodd bod adborth a gafwyd hyd yn hyn wedi bod yn gadarnhaol.

O arolwg y *Baromedr Mabwysiadu*, mae rhywfaint o dystiolaeth gyfyngedig i awgrymu bod ymatebwyr oedd wedi ceisio cyrchu eu cofnodion yn fwy diweddar wedi cael profiad gwell na'r rhai wnaeth gyrchu eu cofnodion yn bellach yn ôl. Er enghraifft, roedd y rhai wnaeth gyrchu cofnodion yn ystod y pum mlynedd diwethaf yn fwy tebygol o ddweud bod eu cofnodion wedi'u datgelu'n llawn ac yn glir, o'i gymharu â'r rhai wnaeth gyrchu cofnodion yn bellach yn ôl. Mae'r rhan fwyaf o'r ymatebwyr wedi cael cynnig cyfle i drafod cynnwys eu cofnodion gyda chynrychiolydd y darparwr gwasanaeth, ond roedd y rhai a gyrchodd gofnodion yn fwy diweddar yn fwy tebygol o fod wedi cael cynnig cymorth dilynol ar ôl trosglwyddo cofnodion na'r rhai a gyrhaeddodd eu cofnodion yn fwy na phum mlynedd yn ôl.

<sup>12</sup> <https://adoptcymru.com/app/uploads/2025/02/NAS-Mid-Year-Report-2024-25-Final.pdf>

Ffigur 12: Cymorth dilynol ar ôl cyrchu cofnodion – newidiadau dros amser



Dylai'r cyfle am gymorth dilynol fod ar gael i bob un sydd wedi'u mabwysiadu sy'n ceisio eu cofnodion. Disgrifiodd yr ymatebwyr y broses yn "feichus", "yn emosiynol flinedig" a "hynod anodd". Dywedodd 46% eu bod wedi aros chwe mis neu fwy i dderbyn eu cofnodion a dywedodd llawer eu bod yn gorfod ceisio cofnodion gwahanol gan wahanol awdurdodau er mwyn cael darlun mwy llawn. Heb y cyfle am gymorth dilynol, mae pobl wedi'u mabwysiadu mewn perygl o golli allan o allu cael gwybodaeth ychwanegol hanfodol am eu bywydau eu hunain dim ond oherwydd efallai nad ydynt wedi cael y cyngor sydd ei angen arnynt.

*“Gallai nifer y gwahanol asiantaethau dan sylw a'r amserlenni dan sylw fod yn llawer byrrach.”*

*“Nid oedd unrhyw gofnodion am fy mywyd cynnar gyda fy mam fiolegol a dim cofnodion o gwbl o unrhyw asesiad gwasanaethau cymdeithasol neu asesiad asiantaeth mabwysiadu o fy narpar fabwysiadwyr.”*

Yn 2024, cyhoeddodd y Gymdeithas Archifau a Chofnodion (y DU ac Iwerddon) eu hymchwil i gyflwr cadw cofnodion ar gyfer pobl sydd â phrofiad o ofal a phobl wedi'u mabwysiadu yng Nghymru a Lloegr. Yn gyffredin â chanfyddiadau'r *Baromedr Mabwysiadu*, nododd yr adroddiad fod rheolaeth cofnodion yn anghyson, ac roedd mynediad at gofnodion yn anodd ac yn drawmatig hyd yn oed. Cododd bryderon penodol ynghylch diogelwch a threfniadaeth cofnodion mewn fformat digidol lle nad oedd strategaeth briodol ar gyfer cadw neu fudo'r cofnodion.

Yn dilyn yr adroddiad hwn, cyhoeddodd y Gymdeithas ganllawiau arfer da ar gyfer ceidwaid cofnodion a gweithwyr gofal proffesiynol yng Nghymru a Lloegr<sup>13</sup>. Mae'r canllawiau yn argymhell y dylid cadw pob cofnod gofal a mabwysiadu am o leiaf 125 mlynedd (ac yn ddelfrydol o leiaf 150 mlynedd neu yn amhenodol), y dylai sefydliadau gael polisi cyfredol ar gyfer rheoli a chadw cofnodion, dylai'r holl gofnodion gael eu mynegeo'n gywir er mwyn rhwyddineb mynegiad, a dylid cadw cofnodion fformat digidol yn ddiogel o fewn cynlluniau parhad gweithredol ar waith i ddiogelu data.

Yn ogystal, lle mae unigolion yn ceisio cyrchu eu cofnodion, mae'r canllawiau yn argymhell bod staff yn derbyn hyfforddiant sy'n ystyriol o drawma sy'n briodol i'w rôl, mae unigolion yn cael eu diweddarau'n rheolaidd am y cynnydd a wnaed a chynnig cymorth therapiwtig, ac mae golygiadau yn cael eu cadw i'r lleiafswm gydag esboniadau clir ar gyfer pob achos.


13 [https://static1.squarespace.com/static/60773266d31a1f2f300e02ef/t/65df50003ed0c4588e3d9b3f/1709133828276/CALGG\\_FINAL+adoption+and+care+experienced+records.pdf](https://static1.squarespace.com/static/60773266d31a1f2f300e02ef/t/65df50003ed0c4588e3d9b3f/1709133828276/CALGG_FINAL+adoption+and+care+experienced+records.pdf)

Mae ffocws strategol NAS ar well mynediad at gofnodion a chydabyddiaeth o'r angen am gymorth parhaus yn cael ei groesawu a nododd un ymatebydd o'r arolwg eu bod wedi elwa o gael mynediad i'r rhaglen beilot. Gan fod yr adborth cychwynnol yn galonogol, rhaid ystyried sut y gellir ariannu, datblygu ac ymestyn y gwasanaethau hyn yn unol ag argymhellion canllawiau'r Gymdeithas Archifau a Chofnodion fel bod pob un sydd wedi'i fabwysiadu, ni waeth ble yng Nghymru maen nhw'n byw, neu pryd y cawsant eu mabwysiadu, yn gallu elwa'n llawn.

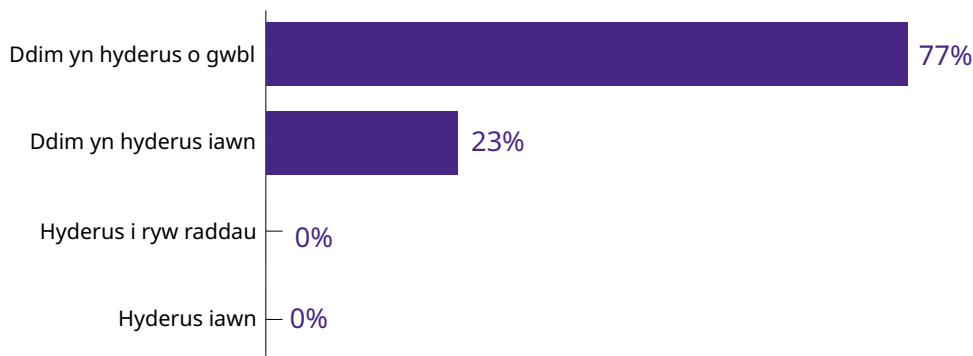
## Hanes meddygol teuluol

Yn gysylltiedig â'r mater ehangach o gael mynediad at gofnodion hanesyddol, mae diffyg gwybodaeth am hanesion meddygol teuluol yn fater a all arwain at ganlyniadau difrifol i bobl wedi'u mabwysiadu. Doedd 95% o'r ymatebwyr o Gymru (97% ledled y DU) erioed wedi cael cwestiynau am hanes meddygol eu teulu gan weithiwr gofal iechyd proffesiynol, ond dim ond 9% (4%, ledled y DU) oedd erioed wedi cael unrhyw wybodaeth am hanes meddygol eu teulu fel rhan o'u cofnodion mabwysiadu neu gan weithiwr gofal cymdeithasol proffesiynol.

Mae  
**32%**  
wedi profi oedi mewn diagnosis neu driniaeth ar gyfer problem iechyd oherwydd diffyg gwybodaeth am hanes meddygol eu teulu.



Ffigur 13: Pa mor hyderus ydych chi eich bod chi'n gwybod digon am hanes meddygol eich teulu biolegol i sicrhau bod gweithwyr proffesiynol meddygol yn gallu rhoi'r gofal iechyd sydd ei angen arnoch chi?



Dywedodd ymatebwyr eu bod yn teimlo cywilydd ac yn rhwystredig wrth gael eu holi dro ar ôl tro am eu hanes meddygol gan weithwyr iechyd proffesiynol ac nad oeddent yn gallu darparu'r wybodaeth. Yn aml, pan nad oedd ymatebwyr yn gwybod yr ateb i gwestiwn, cofnodwyd hyn fel 'dim hanes' ar eu cofnodion, sy'n anghywir, sy'n awgrymu bod sefyllfa o risg anhysbys yn un o unrhyw risg.

*“Professionals seem to be embarrassed by the fact that I am adopted and the conversation is Mae'n ymddangos bod gweithwyr proffesiynol yn teimlo embaras gan y ffaith fy mod i wedi cael fy mabwysiadu ac mae'r sgwrs yn dod i ben yn sydyn.”*

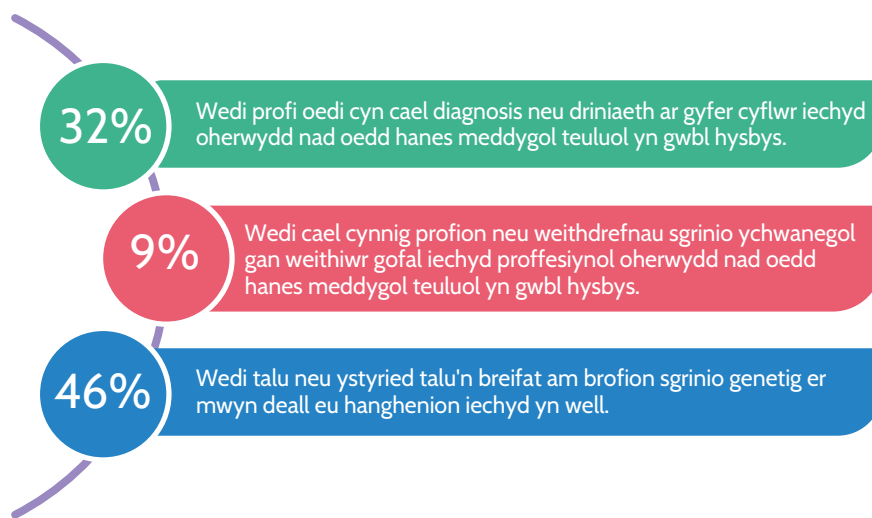
*“Cyn gynted ag y byddaf yn dweud nad wyf yn gwybod fy hanes meddygol rwy'n cael fy diystyru yn hytrach sicrhau bod y materion yn cael eu gwirio.”*

Gofynnwyd sawl cwestiwn i ymatebwyr o Gymru yn arolwg y Baromedr Mabwysiadu am eu hiechyd cyffredinol. Roedd y rhain yn seiliedig ar gwestiynau o'r Arolwg Cyfweiliad Iechyd Ewropeaidd (EHIS). O'i gymharu â'r data EHIS diweddaraf (o 2019-20) sydd ar gael gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol, nododd pobl wedi'u mabwysiadu yng Nghymru iechyd cyffredinol gwaeth na'r boblogaeth gyfartalog. Dim ond 51% ddywedodd fod eu hiechyd cyffredinol yn 'dda' neu'n 'dda iawn' o'i gymharu

â 75% yn arolwg EHIS, a dywedodd 50% eu bod yn 'cael eu cyfyngu' neu 'eu cyfyngu'n fawr' mewn gweithgareddau dyddiol oherwydd eu hiechyd, o'i gymharu â 25% yn arolwg EHIS.

Dywedodd bron i hanner (45%) fod ganddynt salwch neu broblem iechyd hirsefydlog ac, i rai, roedd hyn wedi effeithio ar eu statws cyflogaeth. Roedd 32% wedi gorfod newid eu swydd, newid eu horiau gwaith neu roi'r gorau i weithio yn gyfan gwbl oherwydd problem iechyd corfforol ac o'r rhai sydd mewn cyflogaeth ar hyn o bryd ar adeg cwblhau'r arolwg (64% o'r ymatebwyr), roedd 14% wedi colli 11 diwrnod neu fwy o waith yn ystod y flwyddyn ddiwethaf oherwydd eu hiechyd corfforol neu feddyliol.

O ystyried anghenion iechyd sylweddol llawer o oedolion wedi'u mabwysiadu, mae diffyg mynediad at wybodaeth am hanes meddygol teuluol yn fater brys, ac mae ymatebion yn dangos y gallai peidio â chael gwybodaeth iechyd hanfodol arwain at ganlyniadau gwael wrth geisio cymorth ar gyfer gofal iechyd.



Roedd bron i draean o'r ymatebwyr yng Nghymru wedi profi oedi wrth gael diagnosis neu driniaeth o ganlyniad uniongyrchol i'r ffaith nad oedd hanes meddygol teuluol yn gwbl hysbys. Mewn rhai achosion, roedd gan ymatebwyr gyflyrau etifeddol sy'n newid bywydau a oedd wedi'u diagnosis ar ôl blynyddoedd o broblemau iechyd. Gall diffyg gwybodaeth olygu nad yw unigolion yn cael eu nodi fel rhai mewn perygl uchel ac felly nid ydynt yn cael eu gwahodd am brofion ar gyfer cyflyrau penodol y gwyddom bod ganddynt elfen etifeddol, ond nid oedd 91% o'r ymatebwyr wedi cael cynnig unrhyw brofion neu sgrinio ychwanegol er mwyn ceisio llenwi bylchau eu hanes meddygol a nodi eu risg bosibl.

*“Rwy'n gwybod bod gen i gyflwr genetig yr wyf yn credu bod llawer o fy mrodyr a chworydd hefyd wedi'i gael, ond nid ydynt wedi cael eu profi fel fi.”*

Dywedodd sawl ymatebydd eu bod yn gallu llenwi rhai o'r bylchau yn hanes meddygol eu teulu ar ôl cwrdd ag aelodau o'u teuluoedd biolegol. Fodd bynnag, nid oedd hon bob amser yn broses syml. O'r rhai a oedd wedi cwrdd â pherthnasau biolegol, dim ond 55% a ddywedodd bod eu gwybodaeth am hanes feddygol eu teulu wedi cynyddu 'ychydig' o ganlyniad ac ni ddywedodd unrhyw un ei fod wedi cynyddu 'llawer'.

*“Mae cymaint o fylchau i mi. Rwy'n lwcus y gallaf ofyn i'm mam-gu, ond mae ei gwybodaeth yn gyfyngedig hefyd. Dydw i ddim yn gwybod pwy yw fy nhad ac mae hynny'n broblem fawr i mi. Efallai bod gen i frodyr a chworydd. Rwy'n dal i ofyn am help i ddod o hyd i fwy o wybodaeth ond mae fel twll du.”*



Rhan o'r her oedd codi'r materion hyn fel rhan o'r hyn a allai fod yn broses emosiynol a sensitif o ailgysylltu â pherthnasau biolegol. Dywedodd 66% o'r rhai a oedd wedi cysylltu â pherthnasau biolegol nad oeddent yn teimlo'n hyderus yn gofyn cwestiynau iddynt am hanes meddygol eu teulu. Roedd ymatebwyr a oedd wedi ceisio cymorth proffesiynol i olrhain ac ailgysylltu ag aelodau o'r teulu biolegol yn annhebygol o fod wedi cael cynnig unrhyw gyngor neu gymorth penodol yn ymwneud â llenwi bylchau mewn hanes meddygol. Mewn gwirionedd, dywedodd hanner nad oedd hyn erioed wedi'i grybwyll o gwbl yn ystod y broses o olrhain neu aduniad.

Mae gan y diffyg mynediad at hanesion meddygol oblygiadau rhaeadrol drwy gydol bywyd. Mae'n effeithio nid yn unig ar y person sydd wedi'i fabwysiadu, eu gwybodaeth amdany'n nhw eu hunain a'u gallu i gyrchu gofal iechyd priodol, ond hefyd ar blant y rhai wedi'u mabwysiadu, na fydd byth yn cael hanes meddygol teuluol cyflawn er gwaethaf eu bod mewn perygl o gyflyrau etifeddol.

Yn sylwadau'r ymatebwyr, codwyd tri awgrym arwyddocaol a fyddai'n gwella'r ddarpariaeth gofal iechyd ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu dro ar ôl tro, a byddai pob un ohonynt yn gofyn am newidiadau o fewn practisau'r GIG:

1. Hyfforddiant i staff y GIG ym mhob math o ddarpariaeth gofal iechyd ar anghenion gofal iechyd pobl wedi'u mabwysiadu, gan gynnwys effaith trawma ar iechyd corfforol a meddyliol.

*“Addysgu gweithwyr proffesiynol meddygol mwy ar ddelio â materion meddygol i bobl wedi'u mabwysiadu a sut i ymateb i sicrhau urddas a pharch y sawl sydd wedi'u mabwysiadu.”*

2. Mae gwelliannau i gadw cofnodion meddygol i sicrhau y gellir nodi statws mabwysiadu os gofynnir amdano ac nad yw 'risg anhysbys' yn cael ei ystyried i olygu 'dim risg' fel bod rhwystrau i gael mynediad at wiriadau a sgriniau iechyd sy'n seiliedig ar risg yn cael eu dileu i'r rhai nad oes ganddynt hanes meddygol teuluol cyflawn.
3. Mynediad at brofion a sgrinio genetig am ddim ar gais.

Fodd bynnag, y mater ehangach gyda gwybodaeth am hanes meddygol teuluol, fel gyda phob cofnod arall ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu, yw bod y cyfrifoldeb am roi gwybodaeth hanfodol amdanynt eu hunain, eu hanes a'u risgiau iechyd posibl yn rhy aml bron yn gyfan gwbl ar bobl wedi'u mabwysiadu. O ystyried goblygiadau hyn i bobl wedi'u mabwysiadu a'u holl ddisgynyddion, yn enwedig yn achos hanesion meddygol, mae hwn yn ymagwedd gwbl anfoddhaol at fater difrifol.

## Sefydlu a chynnal perthnasau teuluol biolegol

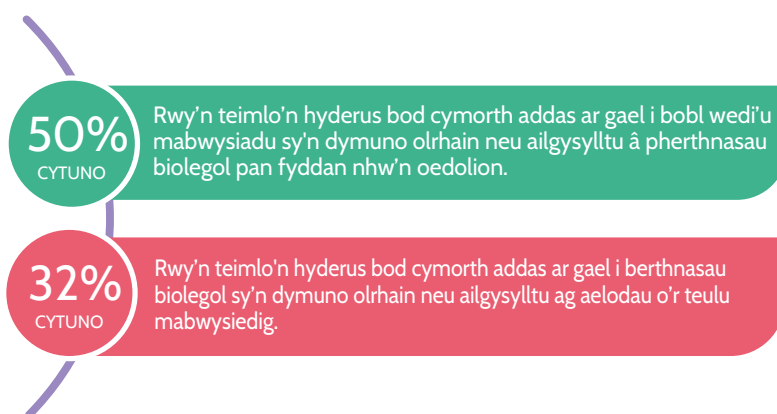
Cyflwynodd y Ddeddf Mabwysiadu a Phlant (2002) ofyniad i'r llysoedd ystyried a ddylai unrhyw un gael cyswllt parhaus â phlentyn cyn gwneud gorchymyn mabwysiadu a hefyd yn caniatáu i'r llysoedd wneud gorchymynion sy'n gofyn am gyswllt neu wahardd cyswllt, er bod y rhain yn brin.

Cyn y Ddeddf honno, ac yn enwedig mewn mabwysiadu a ddigwyddodd cyn 1976, roedd trefniadau cyswllt parhaus yn ystod plentyndod yn anarferol. Nid oedd 97% o'r rhai wedi'u mabwysiadu sy'n 18 oed a hyn a ymatebodd arolwg y Baromedr Mabwysiadu wedi cadw mewn cysylltiad ag unrhyw berthynas biolegol naill ai'n uniongyrchol nac yn anuniongyrchol yn ystod eu plentyndod, ond dywedodd 77% eu bod erioed wedi olrhain neu geisio olrhain aelod o'r teulu biolegol, gyda neu heb gefnogaeth broffesiynol, ers iddynt droi'n 18.



*“Rydw i mor falch fy mod i'n gallu gweld fy holl frodyr a chwiorydd nawr. Wnes i ddim yn eu gweld am 20 mlynedd. Mae gennym ni lawer o waith dal i fyny i'w wneud.”*

Er na fydd pob person wedi'u mabwysiadu yn dymuno ymgymryd â phroses o'r fath, mae'r gyfran fawr sy'n gwneud hynny yn dangos pwysigrwydd sicrhau bod y gwasanaethau sydd ar gael i gefnogi pobl wedi'u mabwysiadu a'u perthnasau biolegol yn gadarn ac ar gael yn rhwydd. Yn anffodus, nid oes gan lawer o bobl wedi'u mabwysiadu hyder yn y gwasanaethau hynny.



Dim ond hanner wnaeth ddweud y byddent yn teimlo'n hyderus mewn cysylltu â gwasanaethau proffesiynol (fel y rhai a ddarperir gan asiantaethau mabwysiadu, awdurdodau lleol neu sefydliadau'r sector gwirfoddol) am gymorth i olrhain neu ailgysylltu â pherthnasau biolegol, ac roedd 68% yn cytuno bod y costau ariannol dan sylw yn rhwystr i bobl wedi'u mabwysiadu a pherthnasau biolegol.

*“Mae gwaith cyfryngol neu chwilio cymhleth yn ddrud iawn ac... mae costau profion tadolaeth yn cael eu talu gan y sawl sydd wedi'i fabwysiadu.”*

Mewn gwirionedd, o'r rhai a oedd erioed wedi olrhain neu geisio olrhain unrhyw berthynas biolegol, dywedodd 47% eu bod wedi gwneud hynny eu hunain heb gysylltu ag unrhyw wasanaeth proffesiynol am gymorth a chefnogaeth. Dywedodd ymatebwyr eu bod wedi ceisio cael gwybodaeth am eu perthnasau biolegol o ystod eang o ffynonellau, gan gynnwys cyfryngau cymdeithasol (64% o'r ymatebwyr), gwefannau hanes teuluol (41%), profion DNA (41%) ac archifau papurau newydd a chyfryngau (32%). Roedd rhai wedi ymgysylltu ag angylion chwilio (9%), a dywedodd 18% eu bod perthynas biolegol wedi cysylltu â nhw 'yn annisgwyl' naill ai ar gyfryngau cymdeithasol neu fel arall.

Ymhlith y rhai wnaeth gysylltu ag asiantaeth fabwysiadu, awdurdod lleol, sefydliad sector gwirfoddol neu debyg am gymorth i olrhain ac ailgysylltu â pherthnasau biolegol, roedd safbwyntiau cymysg ynghylch pa mor effeithlon oedd y gwasanaeth, a pha mor agos yr oedd wedi bodloni anghenion yr unigolion oedd ei angen.

Ar gyfer unigolion wedi'u mabwysiadu cyn Tachwedd 12, 1975, mae cwnsela yn orfodol cyn cael mynediad at gofnodion geni ac olrhain perthnasau geni. Nid yw'r rhai a fabwysiadwyd ar ôl y dyddiad hwnnw o reidrwydd yn cael cynnig cwnsela fel rhan o'r broses. Yng Nghymru, dywedodd 38% o'r ymatebwyr eu bod wedi cael cynnig cwnsela. O'r rhai na chafodd gynnig cwnsela, dywedodd 60% y byddent wedi derbyn y cwnsela pe bai wedi cael ei gynnig. Er nad oedd pob person wedi'i fabwysiadu angen neu eisiau cwnsela ar hyn o bryd, mae'n amlwg bod llawer a allai fod wedi elwa na chawsant y cyfle.

*“Mae angen therapyddion cymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysidu am gymorth cyn, yn ystod ac ar ôl olrhain cofnodion geni.”*

*“Mae cefnogaeth i bob ochr yn ofnadwy... byddan [nhw] yn rhoi 6 sesiwn i chi nad yw hyd yn oed yn rhoi sylw i unrhyw beth. Mae gan bob un ohonom CPTSD gan fod ein trawma yn parhau fel ag y mae trawma'r teulu biolegol. Mae'n helynt na allwch chi roi diwedd arno.”*

Nid digwyddiad untro yw'r broses o olrhain ac ailgysylltu â pherthnasau biolegol, ond yn hytrach dechrau taith hir ac efallai y bydd angen cefnogaeth barhaus ar bob ochr i lywio'r perthnasod sy'n datblygu ar hyd y ffordd..

*“Roedd yn daith anodd ac unig. Ar ôl ailuno â'r fam a'r tad biolegol, nid wnaeth neb fy mharatoi ar gyfer y swmami o emosiynau a ddilynodd i bawb oedd wedi cael eu cyffwrdd gan fy mabwysiadu. Doedd dim cefnogaeth i unrhyw dan sylw. Ar adegau, roedd yn dorcalonnus. Taith emosiynol i bawb, yn wahanol i unrhyw beth arall.”*

*“Nid oedd esbonio fy mod wedi cael fy mabwysiadu i fy mhlant fy hun bob amser yn hawdd – roedd bod yn hollol amharod pan wnaeth fy mhlant gwrdd â fy rhieni biolegol am y tro cyntaf a'u clywed yn gofyn, “Pam wnaethoch chi roi fy mam i ffwrdd?” yn anodd.”*

Roedd y broses yn arbennig o anodd i'r rhai nad oedd eu perthnasau biolegol o'r DU.

*“Roedd fy nhad biolegol yn fyfyrwr o wlad arall ac nid oedd y broses olrhain yn cefnogi chwilio mewn gwledydd heblaw'r DU. Fe wnes i ddod o hyd i fy mherthnasau biolegol fy hun gan ddefnyddio prawf DNA.”*

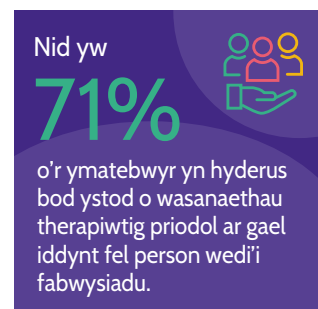
*“Nid oedd yr help a gynigiwyd o unrhyw ddefnydd oherwydd ni fyddent yn delio â rhieni biolegol rhyngwladol... Doedd gen i ddim dewis ond dod o hyd i ffyrdd eraill.”*

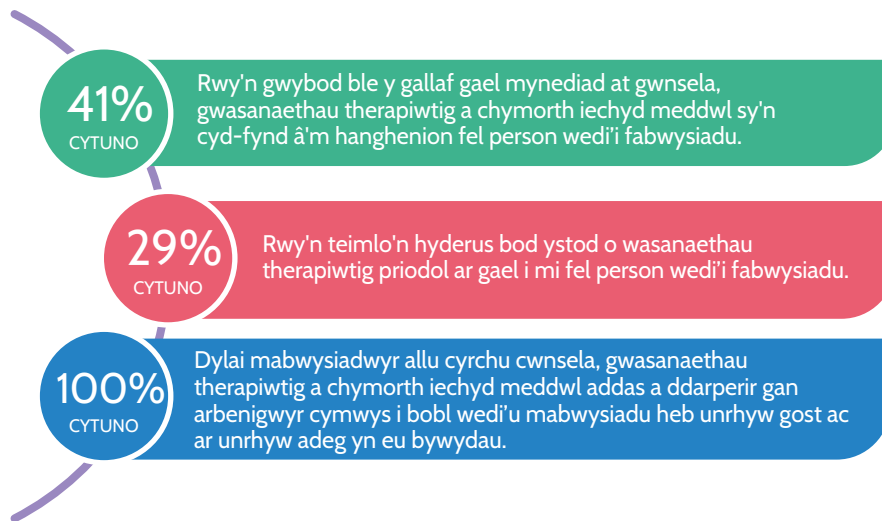
Mae gwasanaeth peilot Mynediad at Gofnodion y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol yn darparu cymorth cyfryngol i'r rhai sy'n dymuno mynd ymlaen i olrhain perthnasau biolegol, ond dim ond i'r rhai wedi'u mabwysiadu cyn 1976, gan fod cyllid ar gyfer y gwasanaeth yn cael ei ddarparu yng nghyd-destun ymddiheuriad ffurfiol Llywodraeth Cymru am arferion mabwysiadu hanesyddol. Hyd nes y gellir ymestyn gwasanaethau o'r fath, bydd gormod o bobl wedi'u mabwysiadu yng Nghymru yn parhau i ddarganfod bod cefnogaeth ar gyfer olrhain ac ailgysylltu â pherthnasau biolegol yn anghyson, yn annigonol ac yn gostus.

## Cyrchu cymorth iechyd meddwl a chymorth therapiwtig

Mae cyrchu cymorth iechyd meddwl, cwnsela neu therapi yn fater blaenoriaeth i lawer o bobl wedi'u mabwysiadu. Dywedodd 63% o'r ymatebwyr yng Nghymru eu bod erioed wedi cael mynediad at wasanaethau proffesiynol o'r fath fel oedolyn gan ystod o ddarparwyr, ar wahân i unrhyw gwnsela a allai fod wedi'i gynnig fel rhan o broses o olrhain ac aduno â pherthnasau biolegol. Roedd 27% wedi ceisio cymorth trwy'r GIG a 32% wedi ymgysylltu â ddarparwyr preifat. Roedd bron i chwarter wedi ceisio cymorth trwy elusen neu fudiad gwirfoddol.

Fodd bynnag, mae dod o hyd i gymorth therapiwtig priodol yn hynod anodd i oedolion wedi'u mabwysiadu ac roedd cymharol ychydig o ymatebwyr yn teimlo'n hyderus y gallent gyrchu'r gwasanaethau hyn. Yn Lloegr, mae'r gofyniad i sefydliadau sy'n darparu cymorth i oedolion wedi'u mabwysiadu gael eu cofrestru gydag Ofsted bellach wedi'i ddileu, ac mae ymgynghoriadau yn parhau yng Nghymru ynghylch y posibilrwydd o ddileu'r gofyniad i sefydliadau gael eu cofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru gyda'r bwriad o gynyddu argaeledd gwasanaethau o'r fath.





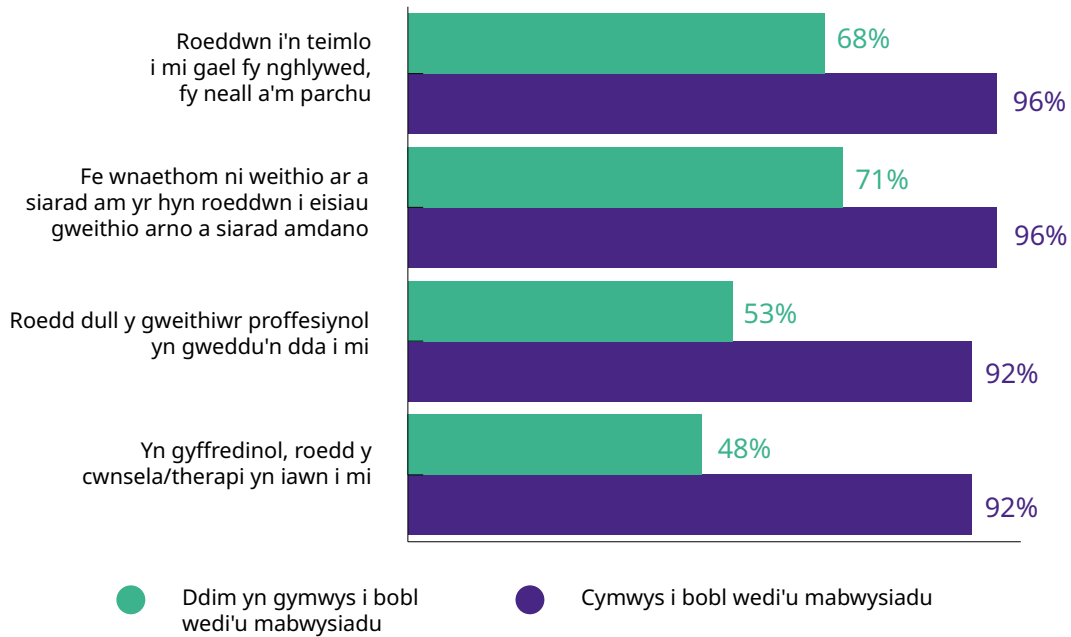
O ystyried y galw am ystod o wasanaethau iechyd meddwl a therapiwtig priodol ar gyfer oedolion wedi'u mabwysiadu, mae'n dod yn fwyfwy hanfodol bod pwysigrwydd cymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu yn cael ei gydnabod. Mae therapydd neu gwnselydd cymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu yn un sydd â hyfforddiant ac arbenigedd sylweddol ar effaith mabwysiadu ar y sawl sydd wedi'i fabwysiadu (gan gynnwys trawma mabwysiadu a thrawma gadael). Efallai eu bod hefyd wedi byw profiad fel rhywun wedi'u mabwysiadu. Lle nad yw cymorth therapiwtig yn gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu, gall fethu â mynd i'r afael â materion sylweddol ac, ar y gwaethaf, gall hyd yn oed eu cymhlethu a'u gwaethygu.

Mae wedi bod yn fater yr wyf wedi teimlo y dylid ei guddio rhag therapydd, neu maen nhw wedi gogor-droi o gwmpas y pwnc . . . Mae hyn wedi fy ngadael gyda naratif nad yw'n cynnwys mabwysiadu yn achos ac effaith trawma plentyndod ac anawsterau iechyd meddwl/ dewisiadau gwael dilynol fel oedolyn. Mae wedi cymryd hanner oes i mi hyd yn oed ddechrau cydnabod y rhan sylfaenol hon o fy stori yn darparu atebion i'm hanawsterau (a'm cryfderau) sy'n golygu fy mod wedi parhau i gredu bod 'rhywbeth sylfaenol o'i le' gyda mi.

Gofynnwyd i ymatebwyr ledled y DU gyfan a oedd wedi cyrchu cymorth iechyd meddwl, cwnsela neu gymorth therapiwtig a oeddent yn ystyried bod y gweithiwr proffesiynol roedden nhw wedi gweithio gydag ef yn 'gymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu' gan ddefnyddio'r diffiniad sylfaenol a roddir uchod. Roedd 85% wedi datgelu i'r gweithiwr proffesiynol yr oeddent wedi gweithio gyda nhw yn fwyaf diweddar eu bod wedi'u mabwysiadu. Roedd 28% yn cytuno bod y gweithiwr proffesiynol yr oeddent yn gweithio gydag ef yn gymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu, nid oedd 17% yn siŵr, a dywedodd 56% nad oedd y gweithiwr proffesiynol yn gymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu.

Ac eithrio'r rhai a oedd yn ansicr ynglŷn â chymhwysedd eu gweithiwr proffesiynol ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu, roedd gwahaniaethau clir yn y ddau ganfyddiad o'r broses therapiwtig a'i chanlyniadau rhwng y rhai a oedd yn gallu cyrchu cymorth cymwys i bobl wedi'u mabwysiadu a'r rhai nad oeddynt yn gallu gwneud hynny.

Ffigur 14: Effaith cymorth cymwys i bobl wedi'u mabwysiadu: ymatebwyr a gytunodd i raddau neu'n llwyr â datganiadau am y cymorth therapiwtig neu'r cwnsela yr oeddent wedi'u cyrchu yn fwyaf diweddar (ledled y DU).



Er bod rhai yn graddio eu cefnogaeth nad yw'n gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu yn gadarnhaol, graddiodd y rhai a dderbyniodd gefnogaeth gymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu eu profiad yn sylweddol uwch ym mhob mesur. Roedd bron pawb yn teimlo eu bod wedi'u clywed a'u deall, yn gallu canolbwyntio ar y materion sy'n bwysig iddynt ac yn ystyried bod ymagwedd y gweithiwr proffesiynol a'r therapi yn ei gyfanrwydd wedi bod yn iawn iddynt.

*“Mae cael cymorth therapiwtig wedi cael effaith gadarnhaol iawn ar fy lles. Dechreuodd fel cwnsela profedigaeth gan fyd mod wedi profi colled – agorodd hyn yn ei dro lens ac ymwybyddiaeth hollol newydd ynghylch fy mabwysiadu a'm hunaniaeth.”*

Mae'r gwahaniaeth hwn hefyd yn cael ei gynrychioli'n gryf yn y canlyniadau o gyrchu cwnsela a chymorth therapiwtig a adroddwyd gan ymatebwyr.

Ffigur 15: Effaith cymorth cymwys i bobl wedi'u mabwysiadu: roedd ymatebwyr yn cytuno i raddau neu'n llwyr eu bod wedi profi gwelliannau yn y meysydd hyn ar ôl cael mynediad at gwnsela neu gymorth therapiwtig (ledled y DU).



Adroddodd pobl wedi'u mabwysiadu a oedd yn gallu cael mynediad at gymorth proffesiynol oedd yn gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu ganlyniadau sylweddol well ym mhob maes na'r rhai nad oeddynt yn gymwys. Efallai mai'r mwyaf trawiadol yw asesiadau ymatebwyr o sut y gwnaeth cwnsela neu therapi yn eu cefnogi i ddeall eu hunain a'u hunaniaethau, a'u sbardunau, eu hymatebion a'u strategaethau ymdopi. Mae'r rhain yn feysydd sy'n debygol o gael eu heffeithio'n fawr gan brofiad o ofal, gadael, colled, trawma cyn-eiriol a chofio, a mabwysiadu.

O ystyried pwysigrwydd amlwg gallu cyrchu cymorth iechyd meddwl a chymorth therapiwtig sy'n gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu, mae ei ddiffyg argaeledd i ormod o bobl wedi'u mabwysiadu yn sefyllfa y mae'n hen bryd iddi gael sylw brys. Dim ond 14% o'r ymatebwyr o Gymru oedd yn cytuno bod gan wasanaethau, gan gynnwys gwasanaethau'r GIG, ddealltwriaeth dda o anghenion pobl sydd â phrofiad o ofal a mabwysiadu.

*“Rydw i wedi cael cwnsela gan gynghorydd y GIG yn y gorffennol nad oeddwn i'n teimlo oedd yn ddefnyddiol. Fodd bynnag, yn fwy diweddar rwyf wedi cael cwnsela gan [therapydd cymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu] ac mae hyn yn helpu. Rwy'n teimlo bod hyn oherwydd bod ganddi fwy o ddealltwriaeth o fabwysiadu.”*

Mewn sylwadau gan ymatebwyr ledled y DU, daeth sawl thema gref i'r amlwg ynghylch newidiadau a fyddai'n gwella mynediad at iechyd meddwl priodol a chymorth therapiwtig i oedolion wedi'u mabwysiadu:

1. Staff gofal iechyd y GIG ar bob lefel i dderbyn hyfforddiant ar fabwysiadu a'i effeithiau fel rhan o'u hyfforddiant cychwynnol a'u datblygiad proffesiynol parhaus fel y gall pobl wedi'u mabwysiadu dderbyn gofal sylfaenol mwy sensitif a chynnig atgyfeiriadau priodol wrth geisio cymorth ar gyfer iechyd meddwl.



- Arbenigwyr o fewn y GIG sy'n gymwys i ddarparu gwasanaethau iechyd meddwl y GIG yn briodol i bobl wedi'u mabwysiadu, gan gynnwys ystod ehangach o wasanaethau sy'n addas ar gyfer mynd i'r afael â thrawma cyn-eiriol.
- Cyrff cofrestru proffesiynol ar gyfer therapyddion, cwnselwyr a gweithwyr proffesiynol iechyd meddwl eraill i gynnig rhaglenni achredu ar gyfer cymhwysedd wrth weithio gyda pobl wedi'u mabwysiadu, gyda thryloywder llawn ynghylch yr hyn y mae achredu yn ei olygu, fel y gall pobl wedi'u mabwysiadu gael mwy o hyder bod gan eu gweithiwr proffesiynol dewisol y profiad a'r wybodaeth gywir. Mae Cymdeithas Cwnsela a Seicotherapi Prydain (BACP) yng nghymaau cynnar prosiect i ddatblygu system o'r fath.

## Rhianta fel rhywun wedi'i fabwysiadu

Dywedodd hanner yr ymatebwyr sy'n oedolion a fabwysiadwyd yng Nghymru eu bod yn rhieni i blentyn biolegol o unrhyw oedran. Mae dod yn rhiant yn ddirgwyddiad sy'n newid bywyd i unrhyw berson. I rhywun wedi'i fabwysiadu, efallai mai cwrdd â'u babi newydd-anedig yw'r tro cyntaf iddynt edrych i mewn i wyneb person sy'n perthyn iddyn nhw yn fiolegol. Mae ymatebwyr i arolygon blaenorol y *Baromedr Mabwysiadu* wedi nodi'n aml fod dod yn rhiant yn garreg filltir iddynt o ran eu dealltwriaeth o'u profiadau fel rhywun wedi'u mabwysiadu gan ei fod nid yn unig yn codi cwestiynau am hunaniaeth a pherthyn, ond hefyd yn tynnu sylw at faterion sy'n ymwneud â hanesion meddygol coll ac effaith colled, gadael, trawma a mabwysiadu.



Roedd yr arolwg eleni yn cynnwys sawl cwestiwn newydd sy'n archwilio profiadau ymatebwyr o ofal cyn-geni ac ôl-enedigol, yn ogystal â phrofiadau o rianta fel rhywun wedi'u mabwysiadu yn fwy cyffredinol. Dywedodd 90% o'r rhai a oedd yn rhieni fod eu profiad diweddaraf o ddod yn rhiant 10 neu fwy o flynyddoedd yn ôl, gan ei gwneud hi'n anodd cymharu profiadau mwy diweddar â'r rhai ymhellach yn ôl i weld a yw unrhyw beth wedi gwella dros amser.

Fodd bynnag, ar draws yr holl ymatebwyr yng Nghymru, roedd yn amlwg bod diffyg dealltwriaeth o effeithiau mabwysiadu yn y gofal a dderbyniwyd gan lawer yn ystod beichiogrwydd, genedigaeth ac wedi hynny, ac nad oedd yn ddigon ystyriol o drawma.

Dim ond 9% oedd yn cytuno i ryw raddau neu'n llwyr bod gan y gweithwyr proffesiynol y daethant ar eu traws yn ystod gofal cyn-geni ac yn ystod genedigaeth eu plentyn ddealltwriaeth dda o effaith trawma y gallai rhieni fod wedi'i brofi.

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr wedi hysbysu eu gweithwyr gofal iechyd proffesiynol cyn-geni eu bod nhw (neu eu partner) wedi'u mabwysiadu, ond ni wnaeth yr un yn adrodd bod y gweithiwr proffesiynol dan sylw yn sensitif i ryw raddau neu'n sensitif iawn i'w profiadau fel rhywun wedi'u mabwysiadu. Dywedodd hanner fod y gweithiwr proffesiynol yn niwtral, gan awgrymu nad oedd datgelu eu statws fel rhywun wedi'i fabwysiadu yn arwain at unrhyw ymateb penodol gan weithwyr gofal iechyd proffesiynol. Dywedodd hanner bod y gweithiwr proffesiynol dan sylw yn 'ansensitif iawn' i'w profiadau.

*“MByddai fy mydwraig yn fy herian y gallwn i gael 'atchweliad', gan awgrymu y byddai gan fy mhlentyn ethnigrwydd gwahanol i mi. Pan oeddwn i'n rhoi genedigaeth, fe wnaeth hi jocian ei fod yn ddu.”*

Yn ystod y tair blynedd gyntaf o rianta, roedd ymatebwyr yn llai tebygol o ddatgelu eu statws mabwysiadu i'r gweithwyr iechyd proffesiynol roedden nhw'n dod ar eu traws fel rhiant - dim ond 36% oedd wedi gwneud hynny - efallai yn rhannol oherwydd diffyg ymatebion cefnogol yn gynharach yn eu taith i fod yn rhiant. Disgrifiodd tri chwarter o'r ymatebwyr hyn weithwyr proffesiynol fel 'ansensitif iawn' tuag at eu profiadau fel rhywun wedi'u mabwysiadu.

*“Fe wnaeth effeithio arnaf yn llwyr ac yn negyddol heb unrhyw gefnogaeth. Roeddwn gen i gywilydd dweud wrth unrhyw un fy mod wedi cael fy mabwysiadu. Pan ddywedais fy mod wedi cael fy mabwysiadu, cefais fy nhrin yn waeth mor gyflym fe wnes i ddysgu peidio â dweud unrhyw beth. Mae pobl wedi'u mabwysiadu yn cael eu hanwybyddu.”*

*“Wnes i ddim derbyn unrhyw gefnogaeth ac ni ddywedodd unrhyw un wrthyf fi faint y gallai cael fy mhiant fy hun fy sbarduno i fyfyrrio ar fy ngenedigaeth a'm mabwysiadu fy hun.”*

Roedd angen cefnogaeth ar rai ymatebwyr a oedd yn ystyried eu profiadau fel pobl wedi'u mabwysiadu, ac efallai sicrwydd a chefnogaeth ychwanegol ynghylch creu ymlyniadau cryf gyda'u plant a llywio rianta fel rhywun wedi'u mabwysiadu. Fodd bynnag, dim ond 27% oedd yn cytuno i raddau neu'n llwyr bod y gweithwyr proffesiynol y daethant ar eu traws yn ystod tair blynedd gyntaf bywyd eu plentyn yn gefnogol i'w helpu i ffurfio ymlyniad iach a chryf gyda'u plentyn, a dim ond 18% oedd yn cytuno bod gweithwyr proffesiynol wedi eu helpu i deimlo'n fwy hyderus fel rhiant.

Fel gyda materion sy'n ymwneud â hanes meddygol teuluol a mynediad at ofal iechyd meddwl sy'n gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu, mae llawer o'r diffyg gofal a chefnogaeth briodol i bobl wedi'u mabwysiadu mewn beichiogrwydd, genedigaeth a rianta wedi'i wreiddio mewn diffyg dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o fabwysiadu a goblygiadau mabwysiadu ymhlith gweithwyr gofal iechyd proffesiynol. Er y gallai hyfforddi pob gweithiwr gofal iechyd proffesiynol unigol i safon sy'n gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu fod yn anghyraeddadwy, byddai hyd yn oed cyflwyno mabwysiadu fel ffactor arwyddocaol yn ystod hyfforddiant a datblygiad proffesiynol parhaus i bob gweithiwr gofal iechyd proffesiynol o leiaf yn cefnogi ymateb mwy sensitif pan fydd pobl wedi'u mabwysiadu yn datgelu eu statws mabwysiadu, ac efallai cefnogi gweithwyr proffesiynol i awgrymu atgyfeiriadau am gefnogaeth sy'n ystyriol o drawma gan arbenigwr sy'n gymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu os oes angen, pe bai gwasanaethau o'r fath ar gael.

## Cymuned, profiad o ofal a chymorth gan gymheiriaid

Mae gan ymatebwyr i arolwg y *Baromedr Mabwysiadu* ystod eang o gefndiroedd, profiadau ac amgylchiadau sy'n ymwneud â'u mabwysiadu. Gall unigolion deimlo'n wahanol am eu profiadau fel pobl wedi'u mabwysiadu ar wahanol adegau yn eu bywydau, er enghraifft, wrth ddod yn rhiant, neu ar farwolaeth rhiant mabwysiadol. Mae'r rhai sy'n ymateb i arolwg fel y Baromedr Mabwysiadu efallai yn fwy tebygol o fod eisoes yn ymwybodol o weithgareddau, eiriolaeth ac ymgyrchu sy'n ymwneud â materion sy'n effeithio ar oedolion wedi'u mabwysiadu – dywedodd 36% eu bod wedi mynychu neu gymryd rhan mewn gweithgareddau neu ddigwyddiadau dan arweiniad pobl wedi'u mabwysiadu yn ystod 2024, ac roedd 23% wedi cymryd rhan mewn eiriolaeth neu ymgyrchu ynghylch mabwysiadu dan arweiniad pobl wedi'u mabwysiadu.

Felly, mae'n bwysig nodi nad yw'r gymuned fabwysiedig yn fonolith. Er bod cytundeb eang yn aml ar rai meysydd, mae yna feysydd eraill lle nad yw'r consensws mor gryf.

Mae nodweddu mabwysiadu fel math o brofiad gofal yn un mater y mae tystiolaeth o safbwyntiau cymysg arno. Mewn rhai gwasanaethau cyhoeddus, mae polisïau'r llywodraeth sy'n ceisio ystyried effaith derbyn gofal ar daith bywyd unigolyn. Mae rhai o'r polisïau hyn yn cael eu cymhwyso'n eang i

unrhyw berson sydd erioed wedi bod yng ngofal y wladwriaeth, tra bod eraill wedi'u cyfyngu i grwpiau mwy tynn, fel 'y rhai sydd wedi gadael gofal'.

Mewn penderfyniadau ynghylch sut y gall gwasanaethau ddiwallu anghenion unigolion sy'n profi gofal yn well, mae mabwysiadu weithiau yn cael ei ystyried yn ardal lwyd o ran bodloni'r diffiniad o brofiad o ofal, yn enwedig mabwysiadu hanesyddol a allai fod wedi'i drefnu'n breifat o dan amgylchiadau caeedig heb i'r unigolyn byth gael ei ystyried yn swyddogol fel unigolyn 'mewn gofal'.

Cytunodd mwyafrif llethol yr ymatebwyr y dylai'r term 'profiad o ofal' gynnwys unrhyw un a oedd erioed wedi bod mewn gofal, waeth pryd neu am ba hyd (91%) a chytunodd 77% y dylai unrhyw ddiffiniad cyfreithiol safonol o brofiad gofal gynnwys mabwysiadu fel pobl sydd wedi profi gofal.

Fodd bynnag, roedd 87% yn cytuno, pan fydd pobl yn defnyddio'r term 'profiad o ofal', nad ydynt fel arfer yn meddwl am bobl wedi'u mabwysiadu, a dim ond 54% oedd yn ystyried eu hunain fel rhywun sydd wedi cael 'profiad o ofal'. Ymddengys bod safbwyntiau ymatebwyr ohonyn nhw eu hunain fel rhai sydd â phrofiad o ofal neu beidio yn cael eu dylanwadu gan ba mor ddiweddar yr oeddent wedi'u mabwysiadu, gyda'r rhai a fabwysiadwyd ers 1975 yn fwy tebygol o uniaethu â'r term.

Ffigur 16: Ymatebwyr a oedd yn cytuno i ryw raddau neu'n llwyr â'r datganiad, "Byddwn yn ystyried fy hun fel rhywun sydd wedi cael 'profiad o ofal'"

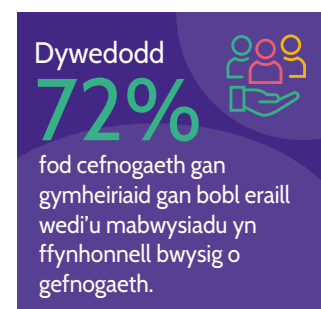


Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae'r ymgyrch Dangos Dy Fod yn Poeni dan arweiniad pobl sydd â phrofiad o ofal wedi llobio i wneud profiad gofal yn nodwedd warchoddedig o dan y Ddeddf Cydraddoldeb, gan roi amddiffyniadau penodol yn y gyfraith i bobl sydd â phrofiad o ofal. Er nad yw hyn wedi digwydd mewn deddfwriaeth, mae rhai awdurdodau lleol wedi pleidleisio i drin profiad o ofal yn wirfoddol fel y degfed nodwedd warchoddedig mewn materion lleol. Fodd bynnag, nid yw'n glir i ba raddau y bydd mesurau lleol o'r fath yn effeithio ar unrhyw newid gwirioneddol i bobl sydd â phrofiad o ofal, neu p'un a yw cynghorwyr lleol yn cynnwys pobl wedi'u mabwysiadu yn eu dealltwriaeth o brofiad o ofal.

Pan ofynnwyd a ddylai profiad o ofal fod yn nodwedd warchoddedig yn y gyfraith, cytunodd 64% o'r ymatebwyr yng Nghymru y dylai fod yn bendant, ac roedd 18% yn meddwl efallai y dylai. Mae angen ymgynghori pellach â pobl wedi'u mabwysiadu ac arbenigwyr cyfreithiol i ddeall effeithiau posibl newid o'r fath yn y gyfraith.

## Cefnogaeth gan gymheiriaid

Mewn sylwadau sy'n ymwneud ag olrhain ac aduno, ceisio cefnogaeth ar gyfer lles a llawer o faterion eraill sy'n effeithio ar bobl wedi'u mabwysiadu, soniodd ymatebwyr yn aml am werth a phwysigrwydd cefnogaeth gan gymheiriaid gan oedolion eraill wedi'u mabwysiadu. Er y gall pobl unigol wedi'u mabwysiadu fod ag amgylchiadau gwahanol ynghylch eu hanes cynnar ac ar wahanol gyfnodau yn eu bywydau ac wrth brosesu eu profiadau, cytunodd 72% i ryw raddau neu'n llwyr fod cefnogaeth cymheiriaid gan oedolion eraill a fabwysiadwyd yn ffynhonnell bwysig o gefnogaeth iddynt.



Yn galonogol, roedd 69% yn teimlo'n hyderus y gallent gael mynediad at gymorth ffurfiol ac anffurfiol gan gymheiriaid pe byddent yn dymuno, ond mae angen deall hyn yn y cyd-destun bod ymatebwyr i arolwg y *Baromedr Mabwysiadu* yn debygol o fod yn fwy gweithgar mewn rhwydweithiau a chymunedau mabwysiadu. Roedd 31% o'r ymatebwyr wedi clywed am yr arolwg yn uniongyrchol gan Adoption UK, ac roedd 16% arall yn rhieni mabwysiadu a oedd wedi clywed amdano gan eu hasiantaeth fabwysiadu.

Yn yr un modd, mae'r gyfran gymharol uchel o'r ymatebwyr (41%) a oedd wedi cyrchu cymorth gan gymheiriad wedi'i drefnu wyneb yn wyneb neu'n rhithwir yn ystod 2024 yn debygol o fod yn orgynrychiolaeth o'r gwir lefel o fynediad at gymorth cymheiriaid i oedolion wedi'u mabwysiadu.

Dylai unrhyw wasanaeth sy'n darparu cymorth i oedolion wedi'u mabwysiadu ar gyfer unrhyw agwedd sy'n gysylltiedig â mabwysiadu ystyried gwerth sefydlu grwpiau cymorth dan arweiniad cymheiriaid fel rhan o'r gwasanaeth. Wrth gyrchu cofnodion, olrhain perthnasau biolegol, datblygu ymdeimlad o hunaniaeth a threftadaeth a cheisio cymorth priodol, gall cymorth cymheiriaid fod yn ffynhonnell amhrisiadwy o gyngor ac arweiniad i bobl wedi'u mabwysiadu, ond dylai'r cynnig fod ar gael bob amser.

Dylid ystyried hefyd anghenion cymorth penodol, er enghraifft, unigolion wedi'u mabwysiadu yn rhyngwladol a thraws-hiliol a'r rhai ar wahanol gyfnodau yn eu bywyd (e.e. dod yn rhieni) er mwyn dod â chymunedau ynghyd a all rannu profiadau byw o'r amgylchiadau penodol hyn. Ledled y wlad, mae pobl wedi'u mabwysiadu yn ymgynnull i sefydlu ac ariannu grwpiau cymorth cymheiriaid eu hunain ond, er y dylai gwasanaethau o'r fath bob amser gael eu harwain gan bobl wedi'u mabwysiadu, ni ddylid gadael y cyfrifoldeb i greu, ariannu a chynnal grwpiau hynod werthfawr o'r fath i bobl wedi'u mabwysiadu yn unig.

## Argymhellion

### Mynediad at gofnodion personol

- Gwasanaethau cyngor a chymorth cenedlaethol canolog ar gyfer mabwysiadwyr sy'n dymuno cyrchu eu cofnodion mabwysiadu. Y gwasanaethau hyn i gynnwys cyngor a chymorth wrth leoli a dehongli cofnodion, ac wrth gyrchu cwnsela sy'n gymwys i bobl wedi'u mabwysiadu.
- Cyn canmlwyddiant Deddf Mabwysiadu 1926, y llywodraeth i ymestyn diogelu statudol cofnodion mabwysiadu i 150 mlynedd, wrth aros am ymchwil i atebion digidol ar gyfer cadw cofnodion yn barhaol, fel yr argymhellir yn y canllawiau a ddarperir gan y Gymdeithas Archifau a Chofnodion.

### Olrhain ac aduno:

- Y llywodraeth i adolygu gwasanaethau cenedlaethol ar gyfer olrhain ac aduno, a gweithio gyda oedolion wedi'u mabwysiadu i greu canllawiau i sicrhau cysondeb ar draws gwasanaethau, gan gynnwys mynediad at gyngor, cymorth a chwnsela mabwysiadu cymwys pan ofynnir amdano.

### Cefnogaeth therapiwtig a chefnogaeth gan gymheiriaid:

- Dylai pob oedolyn wedi'i fabwysiadu gael mynediad at gwnsela a chymorth therapiwtig sy'n gymwys ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu heb unrhyw gost, pryd bynnag y bydd ei angen. Fel cam tuag at hyn:
- Cyrff cofrestru proffesiynol ar gyfer therapyddion, cwnselwyr a gweithwyr proffesiynol iechyd meddwl eraill i ddarparu fframwaith cymhwysedd gwirfoddol y gallai'r i'r rhai sy'n gweithio gyda phobl wedi'u mabwysiadu ddewis ei ddefnyddio. Byddai hyn yn rhoi mwy o wybodaeth i fabwysiadwyr am lefel cymhwysedd ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu wrth ddewis darparwr iechyd meddwl.
- Y GIG i ddarparu hyfforddiant mewn cymhwysedd ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu i'w holl weithwyr proffesiynol iechyd meddwl
- Y llywodraethau i sicrhau cyllid parhaus ar gyfer cymorth gan gymheiriaid i oedolion wedi'u mabwysiadu, gyda chanllawiau ynghylch arferion gorau wedi'u llunio gan y rhai sydd â phrofiad byw.

### Gofal iechyd:

Fel rhan o hyfforddiant i holl weithwyr proffesiynol y GIG fel y manylir yn yr argymhellion ar gyfer Teuluoedd Sefydledig:

- Y GIG i ddarparu hyfforddiant ar gyfer pob gweithiwr gofal iechyd proffesiynol i sicrhau nad yw pobl wedi'u mabwysiadu sydd â hanes meddygol anhysbys yn cael eu trin yn anfwriadol fel pobl risg isel neu ddim risg.
- Hyfforddiant penodol ar gyfer gweithwyr gofal iechyd proffesiynol amenedigol i wella dealltwriaeth o heriau sy'n cael eu hwynebu yn aml gan bobl wedi'u mabwysiadu sy'n dod yn rhieni.
- Y GIG i gyflwyno darpariaeth i oedolion amlygu eu statws mabwysiadu ar eu cofnodion meddygol ar gais, er mwyn osgoi cwestiynu ymwithol a gwella gofal meddygol.

**Arall:**

- Llywodraethau i greu grwpiau cyfeirio o oedolion wedi'u mabwysiadu er mwyn sicrhau bod profiad byw yn llywio datblygiad polisi.
- Y llywodraeth i gyflwyno diffiniad cyfreithiol o brofiad o ofal, i gynnwys mabwysiadu, yn dilyn ymgynghori â phob person â phrofiad gofal, gan gynnwys pobl wedi'u mabwysiadu (ac eithrio Yr Alban, a Chymru lle mae hyn eisoes ar y gweill)
- Y llywodraeth i gomisiynu ymchwil i ganlyniadau ar gyfer oedolion wedi'u mabwysiadu o bob oed.



# Atodiad

*Baromedr Mabwysiadu 2025: Cymru* yn seiliedig ar ganfyddiadau arolwg o bobl 16 mlwydd oed a hŷn wedi'u mabwysiadu, darpar fabwysiadwyr a rhieni mabwysiadol plant 0-25 mlwydd oed yn ystod Ionawr a Chwefror 2025. Cynhaliwyd yr arolwg ar Survey Monkey ac roedd yn agored i ymatebwyr perthnasol sy'n byw yn y DU, yn aelodau ac nad ydynt yn aelodau o Adoption UK. Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio'n bennaf ar brofiadau ymatebwyr a oedd yn byw yng Nghymru yn ystod 2024.

Roedd mwyafrif cwestiynau'r arolwg yn gofyn i ymatebwyr ganolbwyntio ar eu profiadau yn ystod 2024, gan roi cipolwg ar brofiad byw ar gyfer y flwyddyn honno.

Mae ein dadansoddiad o'r data wedi'i rannu'n bedwar grŵp o ymatebwyr:

**Camau cynnar** – mabwysiadwyr oedd yn rhan o'r broses gymeradwyo a/neu'r broses baru yn ystod 2024, y rhai a gafodd blentyn yn symud i'w cartref yn ystod 2024 a'r rhai a gafodd orchymyn mabwysiadu yn ystod 2024.

**Teuluoedd mabwysiadol sefydledig** – mabwysiadwyr gydag un neu fwy o blant wedi'u mabwysiadu 0-25 oed y rhoddyd eu gorchymyn mabwysiadu cyn 2024.

**Pobl ifanc yn eu harddegau ac oedolion ifanc** – pobl ifanc 16-25 oed wedi'u mabwysiadu a mabwysiadwyr gydag un neu fwy o blant 13-25 oed wedi'u mabwysiadu yn ystod 2024.

**Oedolion wedi'u mabwysiadu** – pobl dros 18 mlwydd oed a hŷn wedi'u mabwysiadu.

Ar gyfer pob grŵp, mae'r adroddiad yn cynnwys tabl cryno 'Asesiad o Bolisiau Cenedlaethol Cyfredol' sy'n cwmpasu sawl amcan allweddol. Rydym yn rhoi sgôr o 'da' (mae polisi ar waith i gyflawni'r amcan), 'teg' (mae polisi ar waith i gyflawni'r amcan yn rhannol neu yn cael ei ddatblygu i gyflawni'r amcan) neu 'wael' (nid yw polisi ar waith eto i gyflawni'r amcan) ar gyfer pob cenedl yn y DU.

Mae gan bob grŵp hefyd dabl cryno 'Asesiad Profiad Byw' gyda phwyntiau data penodol o'r arolwg sy'n ymwneud â phrofiadau byw ymatebwyr o feysydd polisi allweddol. Mae'r pwyntiau data hyn yn cael eu tracio flwyddyn ar ôl blwyddyn, gyda saethau'n nodi a yw pob sgôr wedi mynd i lawr, aros yr un fath neu wedi codi ers y flwyddyn flaenorol. Mae newidiadau bach o lai na 5% wedi'u marcio â saeth llorweddol. Mae sgoriau o lai na 60% yn lliw wedi'u codio'n goch/pinc, 60-79% yn ambr, ac mae sgoriau o 80% uchod yn wyrdd.

Pan oedd nifer yr ymatebwyr i gwestiwn penodol yn llai na 30, nodir hyn yn nhablau crynhoi 'Asesiad Profiad Byw' gyda seren \*. Lle mae nifer yr ymatebwyr i gwestiwn penodol yn llai na 10, nodir hyn gyda 'N'.

## Nodweddion yr ymatebwyr

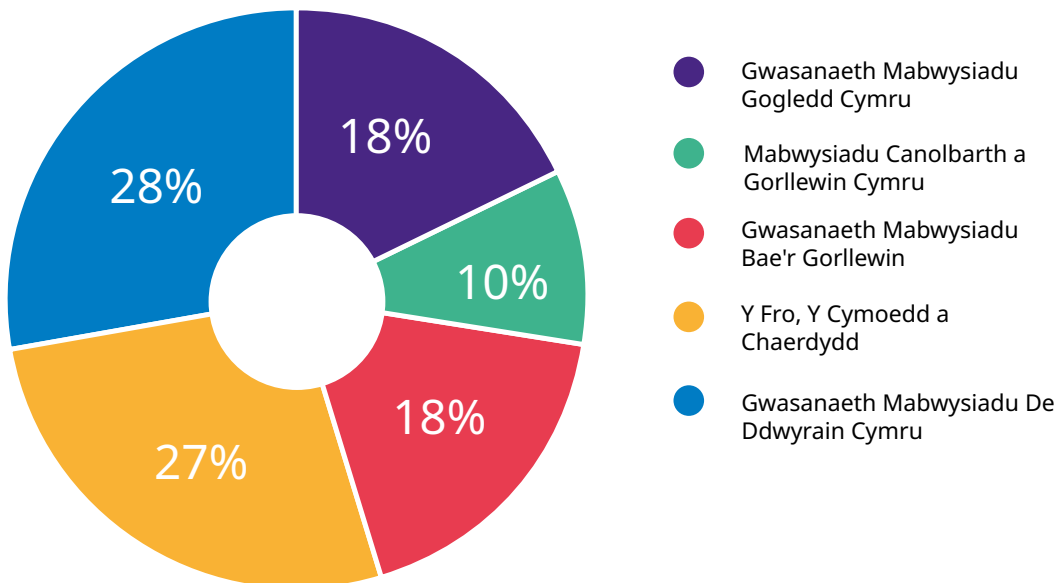
Mae'r data a'r dadansoddiad ar gyfer Cymru yn seiliedig ar ymatebion arolwg gan 80 o ymatebwyr cyfnod cynnar, 246 o ymatebwyr teuluol sefydledig (gan gynnwys 74 gyda phlant 13-25 oed) 54 o bobl wedi'u mabwysiadu rhwng 16-25 mlwydd oed (ledled y DU) a 32 o oedolion wedi'u mabwysiadu. Roedd ymatebwyr o Gymru wedi'u gor-gynrychioli fel cyfran o ymatebwyr yr arolwg. Roedd 10.6% o Gymru, ac amcangyfrifir bod poblogaeth Cymru yn 4.6% o gyfanswm poblogaeth y DU.

Ymhlith darpar fabwysiadwyr a mabwysiadwyr:

- Roedd 54% yn aelodau o Adoption UK
- Roedd 17% yn uniaethu fel LHDTQ+
- Roedd 96% yn disgrifio eu hethnigrwydd fel 'gwyn'
- Roedd 33% yn dweud bod ganddyn nhw ffydd grefyddol
- Roedd 8% yn disgrifio eu hunain fel person ag anabledd

Cafodd pob Gwasanaeth Mabwysiadu Rhanbarthol yng Nghymru ei gynrychioli ymhlith yr ymatebwyr.

Ffigur 17: Lleoliad Ymatebwyr o Gymru yn ôl y Gwasanaeth Mabwysiadu Rhanbarthol



Ymhlith ymatebwyr mabwysiadu:

- Roedd 94% wedi'u mabwysiadu o fewn y DU
- Roedd 43% wedi'u mabwysiadu cyn 1975
- Roedd 78% yn disgrifio eu hethnigrwydd fel 'gwyn'
- Roedd 34% yn disgrifio eu hunain fel person ag anabledd



Teulu gyda'n gilydd  
Together we're family

Ein gweledigaeth yw cymdeithas lle gall pob plentyn nad yw'n gallu byw gyda'i rieni biolegol ffynnu yn ystod plentyndod a chael cyfle cyfartal o ddyfodol disglair fel oedolyn.

Our vision is a society in which every child who is unable to live with their birth parents can thrive in childhood and has an equal chance of a bright future as an adult.

**Prif Swyddfa**

Bloxham Mill  
Barford Rd  
Bloxham  
Banbury OX15 4FF

**Ffôn** 01295 752240

**E-bost** [info@adoptionuk.org.uk](mailto:info@adoptionuk.org.uk)

**Head Office**

Bloxham Mill  
Barford Rd  
Bloxham  
Banbury OX15 4FF

**Phone** 01295 752240

**Email** [info@adoptionuk.org.uk](mailto:info@adoptionuk.org.uk)

**Cymru Office**

Office 9 – Big Yellow  
65 Penarth Road  
Cardiff CF10 5DL

**Ffôn** 029 2023 0319

**E-bost** [wales@adoptionuk.org.uk](mailto:wales@adoptionuk.org.uk)

**Cymru Office**

Office 9 – Big Yellow  
65 Penarth Road  
Cardiff CF10 5DL

**Phone** 029 2023 0319

**Email** [wales@adoptionuk.org.uk](mailto:wales@adoptionuk.org.uk)

## Adoption UK Information & Support Line

0300 666 0006

[www.adoptionuk.org/wales](http://www.adoptionuk.org/wales)



[twitter.com/adoptionuk](https://twitter.com/adoptionuk)



[facebook.com/AdoptionUK](https://facebook.com/AdoptionUK)

I gael manylion am unrhyw un o'n polisiau ar gyfrinachedd, diogelu data, amddiffyn plant ac oedolion sy'n agored i niwed, cyfle cyfartal a gweithdrefnau cwyno, cysylltwch ag unrhyw un o'n swyddfeydd.

Elusen Gofrestredig Rhif 1160647 (Cymru a Lloegr) Rhif Elusen Gofrestredig Rhif SC037892 (Yr Alban)

Mae Adoption UK yn gwmni cyfyngedig drwy warant Rhif Cwmni 9454981

For details on any of our policies on confidentiality, data protection, child and vulnerable adult protection, equal opportunities and complaints procedures, please contact any of our offices.

Registered Charity No. 1160647 (England and Cymru) Registered Charity No. SC037892 (Yr Alban)

Adoption UK is a company limited by guarantee Company Number 9454981